«ئىنجىل 19-قىسىم»

«ئىبرانىيلارغا يېزىلغان مەكتۇپ»

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

ئىنجىل 19-قىسىم

«ئىبرانىيلارغا يېزىلغان مەكتۇپ»

كىرىش سۆز

ئۆزىڭىزنى مىلادىيە 60-يىلى پەلەستىندە تۇرۇۋاتقان، مەسىھگە ئەگىشىۋاتقان بىر يەھۇدىي ئېتىقادچى دەپ تەسەۋۋۇر قىلىسىڭىز. شۇ ۋاقىتلاردا ئېتىقادچى بولۇش دېگەندەك ئاللىقىلىنارلىق ئىش ئەمەس ئىدى دەيتتىڭىز، ئەلۋەتتە! دەرۋەقە، بىر تەرەپتىن: «قەيسەر ئىمپېراتور — رەبدۇر» دېيىشنىڭ ئورنىغا، «ئەيسا — رەبدۇر» دەپ ئېتىراپ قىلغۇچى ياكى جاكارلىغۇچى ھەرقانداق كىشى رىم ئىمپېرىيەسىدىكى ھۆكۈمرانلار تەرىپىدىن قاتتىق جازاغا تارتىلىدۇ، دەپ ئېلان قىلىنغان. بۇ جازا بەلكىم ئۆز ئۆيى ۋە تەئەللۇقاتلارىنىڭ ھەممىسى مۇسادىرە قىلىنىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇشى مۇمكىن ئىدى. يەنە بىر تەرەپتىن ئۆز يۇرتداشلىرىڭىز مەسىھگە باغلىغان ئېتىقادىڭىز تۈپەيلىدىن سىزنى «كاپىر» دەپ چاقىراتتى. چۈنكى ئۇلار مەسىھنىڭ ئۆز ئۆزىنى «خۇدانىڭ ئوغلى» دەپ ئېتىراپ قىلغانلىقى تۈپەيلىدىن ئۇنى كۇپۇرلۇق قىلغۇچى، ئەسلىدىلا كرېستكە مىخلىنىش جازاسىغا لايىق بولغۇچى دەپ ھېسابلايتتى. سىز كوچىلاردا ماڭغاندا ئۇلار سىز بىلەن سالاملاشماي، سىزگە يېقىن كەلمەي سىزنى ئايلىنىپ ئۆتۈپ كېتىدۇ. بازارغا چىققىنىڭىزدا ئۇلار سىز بىلەن سودا قىلىشنى رەت قىلىدۇ ياكى سىزگە نەرسە-كېرەكلەرنى سېتىپ بەرمەيدۇ. بەلكىم ھەتتا بىرسى ئالدىڭىزغا كېلىپ يۈزىڭىزگە نەچچىنى تۈكۈرىدۇ. ئۇلار مەركىزىي ئىبادەتخانىغا كىرمىگەنلىكىڭىز، شۇنداقلا شۇ يەردە ئۆز گۇناھىڭىزنى تىلەيدىغان قۇربانلىقلارنى سۇنمىغانلىقىڭىز ئۈچۈن سىزنى يەنە «خۇداسىز»، «ناپاك»، «ھارام» دەپ چاقىرىدۇ، ھەتتا بالىرىڭىزنىڭ مەكتەپكە كىرىشىمۇ مۇمكىن بولمايدۇ؛ سىزنىڭ ئاممىۋىي ئىبادەت سورۇنى، شۇنداقلا جەمئىيەتنىڭ مەركىزى بولغان، تەۋرات تەلىمى بېرىلىدىغان «سىناگوگ»قا كىرىشىڭىزگە تېخىمۇ بولمايدۇ. گەرچە يۇرتداشلىرىڭىز

ھوقۇق تۇتقان رىملىقلارغا ئۆچ بولسىمۇ، سىزنى جازالانسۇن دەپ ئۇلارنىڭ ئالدىدا «ئۇ مەسىھىي» دەپ ئەرز قىلىپ ساتقۇنلۇق قىلىشقا تەييار تۇرۇشى مۇمكىن. قىسقىسى، سىز «تالادا» قالىسىز.

ئۇشبۇ مەكتۇپ مۇشۇنداق قىيىنچىلىقتا تۇرغان ئېتىقادچىلارنى رىغبەتلەندۈرۈش ئۈچۈن يېزىلغان. بۇنداق بېسىم ئاستىدا ئېتىقادىنى ئېتىراپ قىلىشتا تەۋرەنگەنلەرمۇ ئاز بولمىغان ۋە شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئەيسا مەسىھنىڭ بارلىق گۇناھلار ئۈچۈن تولۇق ۋە پۈتۈنلەي كەچۈرۈم تەمىنلىگەنلىكىگە گۇمان قىلىشقا باشلىغانلارمۇ خېلى بولغان. نەتىجىدە، بەزىلەر قايتىدىن ئىبادەتخانىغا كېلىپ شۇ يەردە تەۋراتتا تەلەپ قىلىنغان كافارەت («گۇناھلارنى ياپىدىغان») قۇربانلىقلىرىنى سۇنۇشقا باشلىغان. بەلكىم بۇلارنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ ئۇنداق قىلىشى جەمئىيەتتىن قورقۇپ، جەمئىيەت تەرىپىدىن ئاستا-ئاستا قايتىدىن قوبۇل قىلىنىشى ئۈچۈن ئىدى. ئۇنداق «قايتقان» ئادەملەر بەلكىم «يۇمىلاق تاۋۇز» دەپ مەسخىرە قىلىنغان بولۇشى مۇمكىن؛ لېكىن ھەرھالدا ئۇلارنىڭ زىيانكەشلىككە ئۇچرىشى، چەتكە قېقىلىشى توختىغان بولاتتى.

ئەمدى مۇئەللىپ مۇشۇ تەۋرىنىپ قالغان ئىبرانىي كىشىلەرگە قانداق گەپ قىلىدۇ؟ ئۇلارغا قانداق مەدەت بېرىدۇ؟ ئۇ ئاساسەن مەسىھنىڭ مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن ئەھدىسىدىكى بارلىق ئىشلاردىن، بارلىق پەرىشتىلەردىن ۋە بارلىق پەيغەمبەرلەردىن ھەرتەرەپتە ئۈستۈن تۇرىدىغانلىقىغا، ئۇ ۋاستىچى بولغان ئەھدىنىڭ باشقا ھەممە ئەھدىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغانلىقىغا ھەمدە كاھىنلىقىنىڭ يۈكسەكلىكىگە كۈچلۈك ئىسپات بېرىدۇ. ئوقۇرمەنلەر مەكتۇپنى ئوقۇغاندا بۇلارنى كۆرەلەيدۇ. مۇئەللىپنىڭ بۇ خېتىدا تەۋراتتىن، بولۇپمۇ ئۇنىڭدا خاتىرىلەنگەن بېشارەتلەردىن كۆپ سۆز نەقىل ئالغانلىقىنى ھەمدە قېرىنداشلارنىڭ گۇۋاھلىقلىرىنى كۆرسەتكەنلىكى روشەن كۆرۈنىدۇ.

قىزىق ئىش شۇكى، مۇئەللىپنىڭ سالاھىيىتى بىزگە نامەلۇم. مەكتۇپتا ئۇ ئۆزى توغرۇلۇق سۆزلىمەيدۇ. ئەمدى مەكتۇپتىن ئۇ توغرۇلۇق مۇنۇلارنى بىلىمىز: —

(ئا) خەتنى ئوقۇغۇچىلار ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلەتتى؛ (ئە) ئۇ خەتنى يازغان ۋاقىتتا تۈرمىدە ياكى بىرخىل نەزەربەنت ئاستىدا تۇرۇۋاتقان ئىدى (19:13)؛ (ب) ئۇنىڭ پاۋلۇسنىڭ خىزمەتدىشى تىموتىيغا بىلەن مۇناسىۋىتى بار ئىدى (23:13)؛ (پ) ئۇ بەكمۇ چىرايلىق گرېكچە (يۇنانچە) ئۇسلۇبتا يازىدۇ؛ (ت) ئۇنىڭ تەۋراتقا، جۈملىدىن ئۇنىڭدا خاتىرىلەنگەن بارلىق بېشارەتلەرگە ئۆتكۈر ۋە كۈچلۈك چۈشەنچىسى بار ئىدى.

بۇ سەۋەبلەردىن بىز بۇ مۇئەللىپنى ئاپوللوس ئىكەن، دەپ پەرەز قىلىشقا مايىلمىز. ئاپوللوس گرېك تىلىدا تەربىيە كۆرگەن يەھۇدىي ئىدى («روس.» 18:24-28). روسۇل پاۋلۇس مەكتۇپلىرىدا، ئاپوللوس مېنىڭ خىزمىتىمنى تولۇقلايدۇ، دەيدۇ («1كور.» 3:5-6، 22:16، «تىت.» 3:13نى كۆرۈڭ).

ئۇشبۇ خەتنىڭ مۇئەللىپى گەرچە ئۆزىنى روسۇل دەپ ئاتىمىغان بولسىمۇ، خەتنىڭ ئۆزىدە روسۇللۇق ھوقۇق ئىزنالىرى ئوچۇق كۆرۈنىدۇ. دەسلەپتىكى ۋاقىتلاردىن باشلاپ خۇدانىڭ پۈتكۈل جامائىتى بۇ خەتنى خۇدانىڭ ھوقۇقى بىلەن كەلگەن، «مۇقەددەس روھنىڭ ئىلھام-كۆرسەتمىسى بىلەن يېزىلغان»، ئىنجىلنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى دەپ قوبۇل قىلىپ كەلگەن. ئىشەنچىمىز باركى، ئوقۇرمەنلەرگە بۇ ئىش ئوقۇغانسېرى ئايدىڭلىشىدۇ.

مەزمۇن: ـ

1. مەسىھ پەرىشتىلەردىن ئۈستۈندۇر (1ـ، 2ـبابلار)
2. مەسىھ مۇسا بىلەن يەشۇئا پەيغەمبەرلەردىن ئۈستۈندۇر (1:3ـ13:4)
3. مەسىھنىڭ كاھىنلىقى لاۋىيلارغا تاپشۇرۇلغان كاھىنلىقتىن ئۈستۈندۇر (14:4ـ28:7)
4. مەسىھ ۋاستىچى بولغان «يېڭى ئەھدە» مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق تۈزۈلگەن ئەھدىدىن تەڭداشسىز دەرىجىدە ئۈستۈندۇر (8ـ، 9ـبابلار)
5. مەسىھنىڭ قۇربانلىقى تەۋرات دەۋرىدىكى، «بېشارەتلىك كۆلەڭگە» بولغان بارلىق قۇربانلىقلارنىڭ ھەممىسىنى بېسىپ چۈشۈپ ئادەمنى گۇناھلارنىڭ تولۇق كەچۈرۈمگە ۋە مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشتۈرىدۇ (10ـباب).
6. بىزگە يول كۆرسەتكەنلەر، ئېتىقادتا «يول باشلامچى» بولغانلار (11ـباب)
7. خۇدانىڭ تەربىيىسىنى قوبۇل قىلىپ ئۇنىڭ قورقۇنچىدا مېڭىش (12ـباب)
8. ئاخىرقى نەسىھەت، جېكىلەشلەر، تىلەكلەر ۋە سالاملار (13ـباب).

«ئىبرانىيلارغا يېزىلغان خەت»

خۇدانىڭ ئوغلى پەرىشتىلەردىن ئۈستۈندۇر

1
1 خۇدا بۇرۇنقى زامانلاردا ئاتا-بوۋىلارغا پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق
تۈركۈم-تۈركۈم بويىچە[1] ۋە نۇرغۇن يوللار بىلەن سۆز قىلغان بولۇپ،
2 مۇشۇ ئاخىرقى كۈنلەردە[2] بولسا بىزگە ئوغلى[3] ئارقىلىق سۆزلىدى. ئۇ
ئوغلىنى[4] پۈتكۈل مەۋجۇداتنىڭ مىراسخورى قىلىپ بېكىتكەن، ئۇنىڭ
ئارقىلىق كائىناتلارنى ياراتقان. 3 ئۇ خۇدانىڭ شان-شەرىپىدىن پارلىغان نۇر،
ئۇنىڭ ئەينىيتىنىڭ ئىپادىسىدۇر، ئۇ قۇدرەتلىك سۆز-كالامى بىلەن پۈتكۈل
كائىناتتىكى مەۋجۇداتنى ئۆز ئورنىدا تۇرغۇزۇۋاتقان بولۇپ، ئۇ گۇناھلارنى تازىلاش
خىزمىتىنى ئادا قىلغاندىن كېيىن[5]، ئەرشتىكى شانۇ-شەۋكەت ئىگىسىنىڭ
ئوڭ يېنىدا ئولتۇردى. 4 شۇنىڭدەك، ئۇ پەرىشتىلەردىن كۆپ ئۈستۈن نام-
مەرتىۋىگە مىراس بولۇپ[6]، ئۇلاردىن شۇنچە يۈكسەك تۇردى.
5 چۈنكى خۇدا مۇقەددەس يازمىلاردا پەرىشتىلەرنىڭ قايسىسىغا: «سەن
مېنىڭ ئوغلۇمدۇرسەن، بۈگۈن مەن سېنى تۇغدۇردۇم»، ۋە يەنە: «مەن ئۇنىڭغا
ئاتا بولىمەن، ئۇمۇ ماڭا ئوغۇل بولىدۇ»[7] دېگەنىدى؟

1 ياكى «نۇرغۇن قېتىم» ياكى «نۇرغۇن ئىپادىلەر بىلەن».

2 «ئاخىرقى كۈنلەر» — ئىنجىل بويىچە «ئاخىرقى زامانلار»، ئەيسانىڭ دۇنياغا كېلىشى بىلەن باشلانغان. مۇشۇ يەردە بۇ ئىبارە «مۇشۇ كۈنلەرنىڭ ئاخىرىدا» (يەنى، پەيغەمبەرلەر ئىنسانلارغا سۆز يەتكۈزگەن كۈنلەرنىڭ ئاخىرىدا) دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

3 گرېك تىلىدا «ئوغۇل».

4 «ئوغلى» — گرېك تىلىدا پەقەت «ئوغۇل» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

5 كۆپ كونا كۆچۈرۈلمىلەردە «ئۇ يالغۇز ئۆزى گۇناھلارنى تاشلاش خىزمىتىنى ئادا قىلغاندىن كېيىن..» دېيىلىدۇ.

6 تۆۋەندىكى 5-ئايەتتە ئۇ ئالغان نام-مەرتىۋىنىڭ «ئوغۇل» ئىكەنلىكى كۆرۈنىدۇ.

7 بىرىنچى بېشارەت ئەيسانىڭ مەرىيەمدىن ئاتىسىز تۇغۇلۇشىنى كۆرسىتىدۇ، «زەب.» 2:7دىن ئېلىنغان؛ ئىككىنچى بېشارەت «2سام.» 7:14، «1تار.» 17:13دىن ئېلىنغان.

6 ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇ ئۆزىنىڭ تۇنجىسىنى[8] يەر يۈزىگە ئەۋەتكەندە[9]،
«بارلىق پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا سەجدە قىلسۇن»[10] دېگەن.
7 ئۇ پەرىشتىلەر توغرۇلۇق: ــ
«ئۇ پەرىشتىلىرىنى شاماللار،
خىزمەتكارلىرىنى ئوت يالقۇنى قىلىدۇ»[11]، دېگەندى؛ 8 لېكىن ئوغلى[12]
ھەققىدە بولسا ئۇنىڭغا مۇنداق دېگەن: ــ
«سېنىڭ تەختىڭ، ئى خۇدا[13]، ئەبەدىلئەبەدلىكتۇر؛
سېنىڭ پادىشاھلىقىڭدىكى شاھانە ھاساڭ ئادالەتنىڭ ھاسىسىدۇر.
9 سەن ھەققانىيەتنى سۆيۈپ، رەزىللىككە نەپرەتلىنىپ كەلگەنسەن؛
شۇڭا خۇدا، يەنى سېنىڭ خۇدايىڭ سېنى ھەمراھلىرىڭدىن ئۈستۈن
قىلىپ شادلىق مېيى بىلەن مەسىھ قىلدى».[14]
10 خۇدا ئوغلىغا يەنە مۇنداق دېگەن: ــ

«سەن، ئى رەب، ھەممىدىن بۇرۇن زېمىننىڭ ئۇلىنى سالدىڭ،
ئاسمانلارنى بولسا قوللىرىڭ ياسىغاندۇر؛[15]

---

8 گرېك تىلىدا مۇشۇ يەردىكى «تۇنجى» ئادەتتە «تۇنجى تۇغۇلغان بالا»نى كۆرسىتىدۇ. سۆزنىڭ تولۇق مەنىسى «زەب.» 27:89دە ۋە «كول.» 1:16-17-ئايەتتە كۆرۈلىدۇ؛ دېمەك، مەسىھ: (1) پۈتۈن ئالەم ئىچىدە ئەڭ يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدۇ؛ (2) ئالەمدىن بۇرۇن بولغان؛ (3) بەلكىم ئالەمگە ئوخشاش «يارىتىلغان» ئەمەس، بەلكى ئەسلى خۇدا ئاتىسى بىلەن بىللە مەۋجۇت بولغان. يەنە بىر تەرەپتىن، «خۇدانىڭ تۇنجىسى» دېگەن سۆز مەسىھدىن كېيىن (ۋە ئۇنىڭ ئارقىلىق) خۇدانىڭ كۆپ باشقا ئوغۇل پەرزەنتلىرى بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ (2:10نى كۆرۈڭ).
9 گرېك تىلىدا «ئېلىپ باشلىغاندا».
10 «قان.» 43:32 ۋە «زەب.» 7:97نى كۆرۈڭ. «لۇقا» 2:13-14 ۋە «زەب.» 7:132-9نىمۇ كۆرۈڭ.
11 «زەب.» 4:104. گرېك تىلىدا «شامال» ۋە «روھ» ئوخشاش بىر سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
12 گرېك تىلىدا «ئوغۇل».
13 ئوقۇرمەنگە شۇ ئېنىقكى، بۇ سۆزلەر پادىشاھنىڭ ئۆزىگە ئېيتىلىدۇ.
14 «زەب.» 6:45-7. «مەسىھ قىلىش» ياكى «مەسىھلىمەك» توغرۇلۇق «زەبۇر» 2-كۈيدىكى ئىزاھاتلارنى ۋە «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.
15 خۇدا بۇ ئايەتتە ئۆز ئوغلىنى «رەب» دەپ، ئۇنىڭ ئۆزى بىلەن بىر ئىكەنلىكىنى، ياراتقۇچىمۇ ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. «كول.» 1:15-17-ئايەتلەرگە قارالسۇن.

11 ئۇلار يوق بولۇپ كېتىدۇ،
لېكىن سەن مەڭگۈ تۇرىسەن؛
ئۇلارنىڭ ھەممىسى كىيىمدەك كونىراپ كېتىدۇ؛
12 سەن ئۇلارنى تون كەبى يۆگەپ قويىسەن،
شۇندا ئۇلار كىيىم-كېچەك يەڭگۈشلەنگەندەك يەڭگۈشلىنىدۇ.
بىراق سەن مەڭگۈ ئۆزگەرمىگۈچىدۇرسەن،
يىللىرىڭنىڭ تامامى يوقتۇر».[16]

13 يەنە، ئۇ قايسىبىر پەرىشتىگە: ــ
«مەن سېنىڭ دۈشمەنلىرىڭنى تەختىپەرىڭ قىلمىغۇچە،
مېنىڭ ئوڭ يېنىمدا ئولتۇرىسەن»[17] ــ دېگەندى؟
14 شۇنداق ئىكەن، پەرىشتىلەرنىڭ ھەممىسى پەقەت نىجاتقا مىراسلىق
قىلىدىغانلار ئۈچۈن خىزمەت قىلىشقا خۇدا تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن خىزمەتچى
روھلار ئەمەسمۇ؟[18]

نىجاتقا سەل قارىماسلىق

2
1 بۇ سەۋەبتىن، ئاللىقانداق يول بىلەن ھەقىقىي يولدىن تېيىلىپ
كەتمەسلىكىمىز ئۈچۈن، ئاڭلىغان ھەقىقەتلەرگە تېخىمۇ ئېتىبار
قىلىشىمىز لازىم. 2 چۈنكى پەرىشتىلەر ئارقىلىق يەتكۈزۈلگەن سۆز-
كالامنىڭ[19] تۇراقلىق ئىكەنلىكى ئىسپاتلانغان ھەمدە ئۇنىڭغا ھەربىر
بويسۇنماسلىق ۋە ئىتائەتسىزلىك قىلىش تېگىشلىك جازاغا تارتىلىدىغان

16 «زەب.» 27-25:102. خۇدا يەنە ئۆز ئوغلىنىڭ مەڭگۈلۈك خۇدالىق تەبىئىتىنى كۆرسىتىدۇ.
17 «زەب.» 2:110.
18 دېمىسەكمۇ 1-باب، 4-14-ئايەتلەرنىڭ مەقسىتى، ئوغۇلنىڭ ھەممە پەرىشتىلەردىن كۆپ ئۈستۈنلۈكىنى كۆرسىتىش ئۈچۈندۇر.
19 «پەرىشتىلەر ئارقىلىق يەتكۈزۈلگەن سۆز-كالام» مۇسا پەيغەمبەرگە يەتكۈزۈلگەن تەۋرات قانۇنىنى كۆرسىتىدۇ.

يەردە، 3 شۇنچە ئۇلۇغ قۇتقۇزۇش-نىجاتقا ئېتىبار بەرمىسەك، بىز قانداقمۇ
جازادىن قېچىپ قۇتۇلالايمىز؟! چۈنكى بۇ نىجاتنىڭ خەۋىرى دەسلەپتە رەب
ئارقىلىق ئۇقتۇرۇلغان، ھەم ئۇنىڭ ھەقلىقىنى بىۋاسىتە ئاڭلىغانلارمۇ بىزگە
تەستىقلىغان؛ 4 ئۇنىڭ ئۈستىگە خۇدا بىشارەتلىك ئالامەتلەر، كارامەتلەر
ۋە ھەرخىل قۇدرەتلىك مۆجىزىلەر ئارقىلىق، شۇنداقلا ئۆز ئىرادىسى بويىچە
مۇقەددەس روھنىڭ ئاتا قىلغان ئىلتىپاتلىرى بىلەن تەڭ بۇنىڭغا گۇۋاھلىق
بەرگەن.

ئىنسانلارنى شان-شەرەپ يولىغا باشلىغۇچى نىجاتكار — «زەبۇر» 8-كۈي توغرۇلۇق

5 بىز دەۋاتقان كەلگۈسى دۇنيانى خۇدا پەرىشتىلەرنىڭ باشقۇرۇشىغا
ئۆتكۈزۈپ بەرگىنى يوق؛ 6 بەلكى بۇ ھەقتە مۇقەددەس يازمىلارنىڭ بىر يېرىدە
بىرەيلەن مۇنداق گۇۋاھلىق بەرگەندۇر: —

«ئى خۇدا، ئىنسان دېگەن نېمىدى،
سەن ئۇنى سېغىنىدىكەنسەن؟
ئادەم بالىسى نېمىدى،
سەن ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ يوقلايدىكەنسەن؟
7 چۈنكى سەن ئۇنىڭ ئورنىنى پەرىشتىلەرنىڭكىدىن ئازغىنە[20] تۆۋەن
بېكىتكەنسەن،
سەن ئۇنىڭغا شان-شەرەپ ۋە شۆھرەتلەرنى تاج قىلىپ كىيدۈردۈڭسەن؛
ئۇنى قولۇڭ ياسىغانلارنى ئىدارە قىلىشقا تىكلىدىڭ[21]؛
8 سەن بارلىق مەۋجۇداتلارنى ئۇنىڭ پۇتى ئاستىدا بويسۇندۇرغانسەن».

ئەمدى «بارلىق مەۋجۇداتلارنى ئۇنىڭ پۇتى ئاستىدا بويسۇندۇرغانسەن» دېگىنى، ھېچقانداق نەرسە ئۇنىڭغا بويسۇنماسلىقتا قالدۇرۇلمىغان، دېگەنلىكتۇر.

---

20 ياكى «ئازراق ۋاقىتلا...».

21 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئۇنى قولۇڭ ياسىغانلارنى ئىدارە قىلىشقا تىكلىدىڭ» دېيىلمەيدۇ.

بىراق، ھازىرچە مەۋجۇداتلارنىڭ ھەممىسىنىڭلا ئۇنىڭغا بويسۇنغانلىقىنى تېخى كۆرمەيۋاتىمىز. [9] لېكىن بىز ئۇچۇن پەرىشتىلەردىن «ئازغىنە ۋاقىت تۆۋەن قىلىنغان»، ئۆلۈم ئازابلىرىنى تارتقانلىقى ئۈچۈن ھازىر شان-شەرەپ ۋە ھۆرمەت تاجى كىيدۈرۈلگەن ئەيسانى كۆرگۈچى بولدۇق؛ چۈنكى ئۇ خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتى بىلەن ھەممەيلەن ئۈچۈن ئۆلۈمنىڭ تەمىنى تېتىدى.
[10] چۈنكى پۈتكۈل مەۋجۇداتلار ئۆزى ئۈچۈنمۇ ھەم ئۆزى ئارقىلىقمۇ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقان خۇداغا نىسبەتەن، نۇرغۇن ئوغۇللارنى[22] شان-شەرەپكە باشلىغاندا، ئۇلارنىڭ نىجاتىنىڭ يول باشلىغۇچىسىنى ئازاب-ئوقۇبەتلەر ئارقىلىق كامالەتكە يەتكۈزۈشكە لايىق كەلدى[23].
[11] چۈنكى پاك-مۇقەددەس قىلغۇچى بىلەن پاك-مۇقەددەس قىلىنغانلارنىڭ ھەممىسى دەرۋەقە ئوخشاش بىرسىدىن كەلگەندۇر؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارنى «قېرىنداش» دېيىشتىن نومۇس قىلمايدۇ[24]. [12] خۇددى ئۇ خۇداغا (مۇقەددەس يازمىلاردا يېزىلغاندەك):

«نامىڭنى قېرىنداشلىرىمغا جاكارلايمەن،
جامائەت ئىچىدە سېنى ناخشىلاردا كۈيلەيمەن» دېگەن[25].

[13] ئۇ يەنە: «مەن ساڭا تايىنىمەن» ۋە «قاراڭلار، مانا مەن بۇ يەردە خۇدا ماڭا ئاتا قىلغان پەرزەنتلەر بىلەن بىللە»[26] دېگەن.
[14] پەرزەنتلەر بولسا ئەت بىلەن قاندىن تەنلىك بولغاچقا، ئوغۇلمۇ شۇ پەرزەنتلەرنىڭكىگە ئوخشاشلا ئەت ۋە قاندىن تەنلىك بولدى. بۇنداق

---

[22] «خۇدانىڭ ئوغۇل پەرزەنتلىرى» — ئىنجىلدا دائىم ئەر ھەم قىز-ئايال ئېتىقادچىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.
[23] بۇ مۇھىم ۋە سىرلىق ئايەت توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە يەنە توختىلىمىز.
[24] مۇشۇ ئايەتتىكى «پاك قىلغۇچى» ئەيسا مەسىھنى، «پاك قىلىنغانلار» ئۇ قۇتقۇزغانلارنى، «بىرسىدىن كەلگەن» خۇدائاتىدىن كەلگەنلىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. ئەيسا مەسىھ ئۆزى قۇتقۇزغانلارنى «قېرىنداشلىرىم» دەپ ئاتايدۇ.
[25] «زەب.» 22:22 («زەب.» 49:18، 9:40نىمۇ كۆرۈڭ).
[26] تەۋرات، «يەش.» 8:17-18. «ئۇ» — مەسىھنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ يەشايا پەيغەمبەر ئارقىلىق ئىشتىن ئالدىنئالا بېشارەت بەرگەن.

قىلىشتىكى مەقسەت، ئۇ ئۆلۈم ئارقىلىق ئۆلۈم ھوقۇقىنى تۇتقان ئىبلىسنىڭ
كۈچىنى[27] بىكار قىلىپ، 15 ئۆمۈر بويى ئۆلۈم قورقۇنچىدىن قۇللۇققا
تۇتۇلغانلارنىڭ ھەممىسىنى ئازادلىققا چىقىرىش ئۈچۈن ئىدى. 16 چۈنكى ئۇ
دەرۋەقە پەرىشتىلەرگە ئەمەس، بەلكى ئىبراھىمنىڭ ئەۋلادلىرىغا تۇتىشىدۇ[28]؛
17 شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇ خۇداغا ئائىت ئىشلاردا رەھىمدىل ۋە سادىق باش كاھىن
بولۇشى ئۈچۈن، خەلقنىڭ گۇناھلىرىنىڭ كەچۈرۈم قۇربانلىقىنى بېرەلىشى
ئۈچۈن، ئۇ ھەر جەھەتتىن قېرىنداشلىرىغا ئوخشاش قىلىنىشى كېرەك ئىدى.
18 چۈنكى ئۆزى سىناقلارنى ئۆز بېشىدىن كەچۈرۈپ، ئازاب-ئوقۇبەت چەككەن
بولغاچقا، ئۇ سىناقلارغا دۇچ كەلگەنلەرگىمۇ ياردەم بېرەلەيدۇ.

ئوغۇل مۇسا پەيغەمبەردىن ئۈستۈن

3

1 شۇنداق ئىكەن، ئەي مۇقەددەس قېرىنداشلار، ئەرشتىن بولغان
چاقىرىققا ئورتاق نېسىپ بولغانلار، ئۆزىمىز ئېتىراپ قىلغان روسۇل
ۋە باش كاھىن، يەنى ئەيساغا كۆڭۈل قويۇپ قاراڭلار. 2 خۇددى مۇسا
پەيغەمبەر خۇدانىڭ پۈتۈن ئائىلىسىدە[29] خىزمەت قىلغاندا خۇداغا سادىق
بولغاندەك، ئۇمۇ ئۆزىنى تەيىنلەپ خىزمەتكە قويغۇچىغا سادىق بولدى. 3
لېكىن ئۆينى بەرپا قىلغۇچى ئۆزى بەرپا قىلغان ئۆيدىنمۇ ئارتۇق شۆھرەتكە
سازاۋەر بولغىنىدەك، ئۇمۇ مۇسادىن ئارتۇق شان-شەرەپكە لايىقتۇر. 4 چۈنكى

---

[27] «ئۆلۈم ھوقۇقىنى تۇتقان ئىبلىس» — گەرچە شەيتان ئىنسانلارنى بىۋاستە ھالاك قىلالمىسىمۇ، بىراق ئىنسانلارنى گۇناھ قىلىشقا ئازدۇرۇش ئارقىلىق مەڭگۈلۈك ئۆلۈمگە ئېلىپ بارىدۇ. ئازدۇرۇشنىڭ ئاقىۋىتى گۇناھ، گۇناھنىڭ ئاقىۋىتى بولسا مەڭگۈلۈك ئۆلۈمدۇر.

[28] تەۋرات «يەش.» 41:7-9نى كۆرۈڭ. «ئىبراھىمنىڭ ئەۋلادلىرىغا تۇتىشىدۇ» — گرېك تىلىدا بۇ سۆز (1) مەسىھنىڭ (ئىبراھىمغا ئوخشاش، ئېتىقاد قىلغان) ئىنسانلارنى ياردەم قولى بىلەن تۇتۇپ قۇتقۇزىدىغانلىقى؛ (2) بۇلارنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن مەسىھنىڭ ئۇلار بىلەن زىچ مۇناسىۋەتتە بولۇپ، ئۆزىمۇ «ئەت ۋە قاندىن بولغان بىر تەن»دە بولۇشىنى كۆرسىتىدۇ.

[29] خۇدانىڭ ئائىلىسى — سۆزمۇسۆز تەرجىمىسى «خۇدانىڭ ئۆيى» بولۇپ، مۇسا پەيغەمبەر زامانىدا بۇ سۆز ئارقىلىق ئىسرائىل خەلقى كۆزدە تۇتۇلغانىدى. ئەيسا كەلگەندىن كېيىن پۈتۈن ئېتىقادچىلار جامائىتى كۆزدە تۇتۇلىدىغان بولغان.

ھەممە ئۆينىڭ بەرپا قىلغۇچىسى باردۇر؛ لېكىن پۈتۈن مەۋجۇداتنىڭ بەرپا قىلغۇچىسى بولسا خۇدادۇر. 5 مۇسا بولسا خىزمەتكار سالاھىيىتى بىلەن خۇدانىڭ پۈتۈن ئائىلىسىدە سادىقلىق بىلەن كېيىنكى ئاشكارىلىنىدىغان ئىشلارغا گۇۋاھلىق بېرىش خىزمىتىنى قىلغان[30]. 6 لېكىن مەسىھ بولسا خۇدانىڭ ئائىلىسىگە ئوغۇل سالاھىيىتى بىلەن ھۆكۈم سۈرىدۇ؛ ۋە ئەگەر بىز جاسارىتىمىز ۋە ئۈمىدىمىزدىن بولغان ئىپتىخارلىقنى ئاخىرغىچە چىڭ تۇتساق، دەرۋەقە خۇدانىڭ ئاشۇ ئائىلىسىگە تەۋە بولغان بولىمىز.

زەبۇر، 95-كۈي — ئىتىقادسىزلىق ھەققىدە ئاگاھلاندۇرۇش

7 شۇڭا، مۇقەددەس يازمىلاردا مۇقەددەس روھنىڭ دېگىنىدەك،
بۈگۈن، ئەگەر سىلەر خۇدانىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىساڭلار،
8 ئەيىنى چاغلاردا ئۇنى غەزەپلەندۈرۈپ، چۆل-باياۋاندا ئۇنى سىنىغان كۈنىدىكىدەك،
يۈرىكىڭلارنى قاتتىق قىلماڭلار!
9 مانا شۇ يەردە ئاتا-بوۋىلىرىڭلار مېنى سىنىدى، ئىسپاتلىدى ھەم مېنىڭ قىلغانلىرىمنى قىرىق يىل كۆرۈپ كەلگەنىدى.
10 مەن شۇ دەۋردىن بىزار بولۇپ: —
«بۇلار كۆڭلىدە دائىم ئاداشقانلار،
مېنىڭ يوللىرىمنى ھېچ بىلىپ يەتمىگەن.
11 شۇڭا مەن غەزەپلىنىپ قەسەم ئىچىپ: —
«ئۇلار مېنىڭ ئاراملىقىمغا قەتئىي كىرمەيدۇ» دېدىم».[31]

30 مۇسا پەيغەمبەرنىڭ (خۇدانىڭ ئائىلىسى ئىچىدە بولغان) خىزمىتى كۆپ جەھەتلەردە مەسىھ ئارقىلىق بولىدىغان نىجاتنى ئالدىنئالا كۆرسىتىشنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. «چۆل.» 7:12نى كۆرۈڭ.

31 «زەب.» 95:7-11. «مېنىڭ ئاراملىقىم» — بىرىنچىدىن خۇدا ئىسرائىللارغا ۋەدە بەرگەن قانائان (پەلەستىن) زېمىنىنى كۆرسىتىدۇ. مىسىردىن چىقىپ چۆل-باياۋاندا قىرىق يىل سەرسان بولۇپ يۈرگەن بىر ئەۋلاد ئىسرائىللار ئىتائەتسىزلىك قىلىپ ئۇ زېمىنغا كىرمىگەن. ئىككىنچىدىن، شۇنداقلا ئەڭ مۇھىمى، «ئاراملىق» بولسا، پەقەت زېمىننى ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ پاناھى، يېتەكچىلىكى ھەم شەپقىتى ئاستىدا ياشاشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ (4-بابنىمۇ كۆرۈڭ).

12 ئەمدى قېرىنداشلار، ھېچقايسىڭلاردا يامان نىيەتلىك ۋە ئېتىقادسىز قەلب بولمىسۇن، شۇنداقلا ئۇنىڭ مەڭگۈ ھايات خۇدادىن يۈز ئۆرۈمەسلىكىگە كۆڭۈل بۆلۈڭلار؛ 13 پەقەت «بۈگۈن»لا[32] بولىدىكەن، ھېچقايسىڭلار گۇناھنىڭ ئازدۇرۇشلىرى بىلەن كۆڭلۈڭلارنىڭ قاتتىقلاشماسلىقى ئۈچۈن ھەر كۈنى بىر-بىرىڭلارنى جېكىلەڭلار.
14 دەسلەپتىكى خاتىرجەملىكىمىزنى ئاخىرغىچە چىڭ تۇتساقلا، دەرۋەقە مەسىھ بىلەن شېرىك بولغان بولىمىز.
15 يۇقىرىدا ئېيتىلغىنىدەك: —

«بۈگۈن، ئەگەر سىلەر خۇدانىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىساڭلار،
ئەينى چاغلاردا ئۇنى غەزەپلەندۈرگەن كۈندىكىدەك،
يۈرىكىڭلارنى قاتتىق قىلماڭلار!»

16 (ئەمدى ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ تۇرۇپ، ئۇنى غەزەپلەندۈرگەنلەر كىملەر ئىدى؟ مۇسا پەيغەمبەرنىڭ يېتەكچىلىكىدە مىسىردىن قۇتۇلۇپ چىققان ئاشۇ ئىسرائىللارنىڭ ھەممىسى ئەمەسمۇ؟ 17 ئۇ قىرىق يىل كىملەرگە غەزەپلەندى؟ يەنىلا شۇ گۇناھ ئۆتكۈزۈپ، يىقىلىپ جەسەتلىرى چۆلدە قالغانلارغا ئەمەسمۇ؟[33] 18 شۇنداقلا ئۇ كىملەرگە ئۆز ئاراملىقىمغا قەتئىي كىرمەيسىلەر دەپ قەسەم قىلدى؟ ئۆزىگە ئىتائەت قىلمىغانلارنى ئەمەسمۇ؟ 19 شۇڭا بۇلاردىن كۆرۈۋالالايمىزكى، ئۇلارنىڭ ئاراملىققا كىرمەسلىكى ئېتىقادسىزلىقى تۈپەيلىدىن ئىدى).

خۇدانىڭ ئاراملىقى ھەققىدىكى ۋەدە

4 1 ئەمدى ئۇنىڭ ئاراملىقىغا كىرىپ بەھرىمەن بولۇش توغرىسىدىكى ۋەدىسى بىزگە قالدۇرۇلغاندىن كېيىن، ئاراڭلاردىكى بىرەرسىنىڭمۇ

32 «بۈگۈن» — يۇقىرىدا نەقىل كەلتۈرۈلگەن «زەبۇر» 95-كۈيدىكى سۆز، ئەلۋەتتە.
33 «چۆل.» 29:14، 32نى كۆرۈڭ.

ئۇنىڭ نېسىۋىسىدىن چۈشۈپ قېلىشىدىن قورقۇنچتا ئېھتىيات قىلايلى.
2 چۈنكى خۇش خەۋەر خۇددى چۆلدىكى ئىسرائىللارغا[34] ئاڭلىتىلغاندەك
بىزلەرگىمۇ ئاڭلىتىلدى. لېكىن ئۇلارنىڭ ئاڭلىغانلىرى ئېتىقاد بىلەن
يۇغۇرۇلمىغانلىقتىن، سۆز-كالامنىڭ ئۇلارغا ھېچقانداق پايدىسى بولمىغانىدى.
3 چۈنكى بۇ ئاراملىققا كىرگەنلەر بولسا ــ ئېتىقاد قىلغان بىزلەرمىز. خۇددى
خۇدانىڭ ئېيتقىنىدەك:

«شۇڭا مەن غەزەپلىنىپ قەسەم ئىچىپ: ــ
«ئۇلار مېنىڭ ئاراملىقىمغا قەتئىي كىرمەيدۇ ــ دېگەن».

خۇدانىڭ ئەمەللىرى بولسا دۇنيا ئاپىرىدە بولغاندىلا ھەممىسى
تاماملانغانىدى؛ 4 چۈنكى يارىتىلىشنىڭ يەتتىنچى كۈنى ھەققىدە مۇقەددەس
يازمىلارنىڭ بىر يېرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «يەتتىنچى كۈنى كەلگەندە، خۇدا
ھەممە ئەمەللىرىدىن ئارام ئالدى»[35]. 5 يەنە كېلىپ يۇقىرىدا ئېيتىلغاندەك
خۇدا: «ئۇلار مېنىڭ ئاراملىقىمغا قەتئىي كىرمەيدۇ» دېگەنىدى[36].
6 بۇنىڭدىن كۆرۈنەرلىككى، خۇدانىڭ ئاراملىقىغا كىرەلەيدىغانلار بار، ئەمما
ئۇنىڭ توغرىسىدىكى خۇش خەۋەرنى ئاۋۋال ئاڭلىغانلار[37] ئىتائەتسىزلىك
قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭغا كىرەلمىدى. 7 شۇنىڭ ئۈچۈن، خۇدا ئەنە شۇ
ئاراملىق توغرىسىدا ئۇزاق ۋاقىتتىن كېيىنكى مەلۇم بىر كۈننى «بۈگۈن» دەپ
بېكىتىپ، داۋۇت پەيغەمبەر ئارقىلىق يەنە شۇنداق ئېيتقان: ــ

«بۈگۈن ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىساڭلار،
يۈرىكىڭلارنى قاتتىق قىلماڭلار!»

---

34 گرېك تىلىدا «ئۇلارغا». بۇ ئايەتتىكى «خۇش خەۋەر» خۇدانىڭ ئاراملىقىنى ئالاھىدە كۆزدە تۇتىدۇ.

35 «يار.» 2:2.

36 مۇئەللىپ، گەرچە چۆلدە كەزگەن ئىسرائىللار ئىتائەتسىزلىكى تۈپەيلىدىن «خۇدانىڭ ئاراملىقى»غا كىرمىگەن بولسىمۇ، كىرىش يولى تېخىچە ئوچۇق ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

37 «ئۇنىڭ (خۇدانىڭ ئاراملىقىنىڭ) توغرىسىدىكى خۇش خەۋەر ئاڭلىغانلار» چۆل-باياۋاندا كېزىپ يۈرگەن ئىسرائىللارنى كۆرسىتىدۇ.

8 ئەگەر يەشۇئا پەيغەمبەر[38] ئىسرائىللارنى ئاراملىققا كىرگۈزگەن بولسا
ئىدى، خۇدا كېيىن يەنە بىر ئاراملىق كۈنى توغرۇلۇق دېمىگەن بولاتتى.
9 قىسقىسى، شابات كۈندىكى بىر ئاراملىق خۇدانىڭ خەلقىنى كۈتمەكتە[39].
10 چۈنكى خۇدانىڭ ئاراملىقىغا كىرگۈچىلەر خۇددى خۇدا «ئۆز ئەمەل-
ئىشلىرىدىن ئارام ئالغان»دەك، ئۆزلىرىنىڭ ئىشلىرىدىن ئارام ئالىدۇ[40].
11 شۇڭا ھېچقايسىمىزنىڭ ئەنە شۇ ئىسرائىللاردەك ئىتائەتسىزلىك قىلغان
ھالىتىدە يىقىلىپ چۈشمەسلىكى ئۈچۈن، ھەربىرىمىز بۇ ئاراملىققا كىرىشكە
ئىنتىلەيلى.
12 چۈنكى خۇدانىڭ سۆز-كالامى جانلىقتۇر ۋە كۈچكە ئىگىدۇر، ھەتتا
جان بىلەن روھنى، يىلىك بىلەن بوغۇملارنى بىر-بىرىدىن ئايرىۋېتەلىگۈدەك
دەرىجىدە، ھەرقانداق قوش بىسلىق قىلىچتىن ئۆتكۈرتۇر، قەلبىدىكى ئوي-
پىكىر ۋە ئارزۇ-نىيەتلەرنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقارغۇچىدۇر. 13 ئۇنىڭ ئالدىدا
ھېچقانداق مەۋجۇدات غايىب ئەمەستۇر؛ بەلكى بىزدىن ھېساب ئالغۇچىنىڭ
كۆزلىرى ئالدىدا ھەممە ئىش ئوچۇق-ئاشكارىدۇر.

باش كاھىنىمىز ئەيسا مەسىھ

14 شۇنداق بولغانىكەن، شۇنداقلا ئەرش-ئاسمانلاردىن ئۆتۈپ چىققان ئۇلۇغ
باش كاھىنىمىز، يەنى خۇدانىڭ ئوغلى ئەيسا بولغانىكەن، بىز ئېتىراپ قىلغان
ئېتىقادىمىزدا چىڭ تۇرايلى. 15 چۈنكى بىزگە تەيىنلەنگەن باش كاھىنىمىز
ئاجىزلىقلىرىمىزغا ھېسداشلىق قىلمىغۇچى ئەمەس، بەلكى بىزگە ئوخشاش
ھەرخىل ئازدۇرۇش-سىناقلارغا دۇچ كەلگەن، لېكىن گۇناھ سادىر قىلىپ

38 يەشۇئا پەيغەمبەر مۇسا پەيغەمبەرنىڭ ئىزباسارى بولۇپ، ئۇ ئىسرائىل خەلقىنى خۇدا ۋەدە بەرگەن زېمىنغا باشلاپ بارغان. «قان.» 20:3، 19:25، «يەشۇئا» 15:1نىمۇ كۆرۈڭ.

39 «شابات كۈنى» يەتتىنچى كۈنى، يەنى خۇدا ئارام ئالغان كۈنى ۋە ئۆز يەھۇدىي خەلقىگە بېكىتكەن «دەم ئېلىش كۈنى» ئىدى.

40 بۇ ئىنتايىن مۇھىم ئايەت ئۈستىدە ھەم «خۇدانىڭ ئاراملىقى» توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

باقمىغۇچىدۇر. [16] شۇڭا يۈرىكىمىز توق ھالدا رەھىم-شەپقەتكە ئېرىشىش ۋە ياردەمگە(41) ئېھتىياجلىق ۋاقتىمىزدا شاپائەت تېپىش ئۈچۈن مېھىر-شەپقەت ئاتايان قىلىنغۇچى تەختكە(42) يېقىنلىشايلى.

5

[1] ھەر قېتىملىق باش كاھىن ئىنسانلار ئارىسىدىن تاللىنىپ، خەلققە ۋاكالىتەن خۇداغا خىزمەت قىلىشقا، يەنى خەلقنىڭ ئاتىغان ھەدىيەلىرىنى ۋە گۇناھلار ئۈچۈن قىلىغان قۇربانلىقلىرىنى خۇداغا سۇنۇشقا تەيىنلىنىدۇ. [2] ئۇنىڭ ھەرتەرەپلەپ ئاجىزلىقلىرى بولغاچقا، بىلمەسلەر ۋە يولدىن چەتنىگەنلەرگە مۇلايىملىق بىلەن مۇئامىلە قىلالايدۇ. [3] شۇ ئاجىزلىقى ئۈچۈن ئۇ خەلقنىڭ گۇناھلىرى ھېسابىغا قۇربانلىق سۇنغاندەك، ئۆز گۇناھلىرى ئۈچۈنمۇ قۇربانلىق سۇنۇشقا توغرا كېلىدۇ. [4] ھېچبىر كىشى بۇ شەرەپلىك مەرتىۋىنى ئۆزلۈكىدىن ئالمايدۇ، پەقەت ھارۇنغا(43) ئوخشاش، خۇدا تەرىپىدىن چاقىرىلغاندىلا ئۇنى ئالىدۇ. [5] خۇددى شۇنىڭدەك مەسىھمۇ باش كاھىن مەرتىۋىسىگە ئۆزىنى ئۇلۇغلاپ ئۆزلۈكىدىن ئېرىشكەن ئەمەس، بەلكى ئۇنى ئۇلۇغلىغۇچى خۇدا ئۆزى ئىدى؛ ئۇ ئۇنىڭغا: —

«سەن مېنىڭ ئوغلۇمدۇرسەن، بۈگۈن مەن سېنى تۇغدۇردۇم»(44) دېگەن.

[6] ئۇ مۇقەددەس يازمىلارنىڭ يەنە بىر يېرىدە ئۇنىڭغا: —
«سەن ئەبەدىلئەبەدگىچە مەلكىزەدەكنىڭ(45) تېپىدىكى بىر كاھىندۇرسەن»(46) دېگەن.

41 گرېك تىلىدا «ياردەم» «ئادەمنىڭ (قۇتقۇزغىن! دېگەن) نىداسىغا يۈگۈرۈش» دېگەن ئۇقۇمنى بىلدۈرىدۇ.
42 «مېھىر-شەپقەت ئاتايان قىلىنغۇچى تەخت» — خۇدانىڭ تەختى، ئەلۋەتتە.
43 «مىس.» 28:1دە خاتىرىلەنگەندەك، خۇدا مۇسا پەيغەمبەرگە ئاكىسى ھارۇننى ئىسرائىللارنىڭ تۇنجى باش كاھىنى قىلىپ تەيىنلەش ھەققىدە ئەمر بەرگەن. ھارۇن لاۋىي قەبىلىسىدىن ئىدى.
44 «زەب.» 7:2.
45 7-باب 1-، 2-ئايەتلەرگە قارالسۇن. مەلكىزەدەك ئۆزى «يار.» 14-بابتا كۆرۈنىدۇ.
46 «زەب.» 4:110.

7 مەسىھ يەر يۈزىدىكى كۈنلەردە[47]، ئۆزىنى ئۆلۈمدىن قۇتقۇزۇۋېلىشقا قادىر
بولغۇچىغا قاتتىق نىدالار ۋە كۆز ياشلىرى بىلەن دۇئا-تىلاۋەتلەر ۋە يىلىنىشلارنى
كۆتۈردى. ئۇنىڭ ئىخلاسمەنلىكىدىن دۇئالىرى ئىجابەت قىلىندى. 8 گەرچە ئۇ
خۇدانىڭ ئوغلى بولسىمۇ، ئازاب چېكىشلىرى ئارقىلىق ئىتائەتمەن بولۇشنى
ئۆگەندى. 9 ئۇ مانا مۇشۇنداق مۇكەممەل قىلىنغان بولغاچقا، بارلىق ئۆزىگە
ئىتائەت قىلغۇچىلارغا مەڭگۈلۈك نىجاتنى بارلىققا كەلتۈرگۈچى[48] بولۇپ،
10 خۇدا تەرىپىدىن «مەلكىزەدەكنىڭ[49] كاھىنلىق تۈزۈمى تەرتىپىدە باش
كاھىن» دەپ جاكارلاندى.

ئېتىقادتىن يانماسلىققا ئاگاھلاندۇرۇش

11 بۇ ئىش توغرۇلۇق[50] ئېيتىدىغان نۇرغۇن سۆزلىرىمىز بار، لېكىن
قۇلاقلىرىڭلار پاڭ بولۇپ كەتكەچكە، بۇلارنى سىلەرگە ئېنىق چۈشەندۈرۈش
تەس. 12 چۈنكى سىلەر ئاللىبۇرۇن تەلىم بەرگۈچى بولۇشقا تېگىشلىك بولغان
چاغدىمۇ، ئەمەلىيەتتە سىلەر يەنىلا خۇدانىڭ سۆز-كالامىنىڭ ئاساسىي
ھەقىقەتلىرىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى باشقىلارنىڭ يېڭىۋاشتىن ئۆگىتىشىگە
موھتاجسىلەر؛ سىلەرگە يىرىك يېمەكلىك ئەمەس، بەلكى يەنىلا سۈت
كېرەكتۇر.
13 چۈنكى پەقەت سۈت بىلەنلا ئوزۇقلىنىدىغانلارنىڭ بوۋاقتىن پەرقى
يوقتۇر، ئۇلار ھەققانىيەت كالامىغا پىششىق بولمىغان غورىدۇر، خالاس. 14بىراق
يېمەكلىك بولسا يېتىلگەنلەر، يەنى ئۆز ئاڭ-زېھىنلىرىنى ياخشى-يامانني
پەرق ئېتىشكە يېتىلدۈرگەنلەر ئۈچۈندۇر.

---

47 «يەر يۈزىدىكى ۋاقتىدا» گرېك تىلىدا «ئەتتە تۇرغان كۈنلەردە» بىلەن بىلدۈرۈلىدۇ.
48 «بارلىققا كەلتۈرگۈچى» دېگەن مۇشۇ سۆز گرېك تىلىدا «يول باشلىغۇچى» ھەم «ئۇل سالغۇچى» دېگەن يەنە ئىككى مەنىسىمۇ تەڭ بىلدۈرىدۇ.
49 7-باب 1-، 2-ئايەتلەرگە قارالسۇن. مەلكىزەدەك ئۆزى «يار.» 14-بابتا كۆرۈنىدۇ.
50 ياكى «ئۇ توغرۇلۇق» (يەنى، مەسىھ ھەقتە).

6

2-1 شۇنىڭ ئۈچۈن، مەسىھ توغرىسىدىكى دەسلەپكى ئاساسىي تەلىمدە توختاپ قالماي، ــ يەنى قايتىدىن «ئۆلۈك ئىشلار»دىن[51] توۋا قىلىش ۋە خۇداغا ئېتىقاد باغلاش، چۆمۈلدۈرۈلۈشلەر، «قول تەگكۈزۈش»، ئۆلگەنلەرنىڭ تىرىلدۈرۈلۈشى ۋە مەڭگۈلۈك ھۆكۈم-سوراق[52] توغرىسىدىكى تەلىملەردىن ئۇل سالايلى دەپ ئولتۇرماي، مۇكەممەللىككە قاراپ ماڭايلى. 3خۇدا خالىغانىكەن، بىز شۇنداق قىلىمىز[53].

6-4 چۈنكى ئەسلىدە يورۇتۇلۇپ، ئەرشتىكى ئىلتىپاتتىن تېتىغان، مۇقەددەس روھتىن نېسىپ بولغان، خۇدانىڭ سۆز-كالامىنىڭ ياخشىلىقىنى ھەم كەلگۈسى زاماندا ئايان قىلىنىدىغان قۇدرەتلەرنى ھېس قىلىپ باققانلار ئەگەر يولدىن چەتنىگەن بولسا، ئۇلارنى قايتىدىن توۋا قىلدۇرۇش ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى ئۇلار ئۆز-ئۆزىگە قىلىپ خۇدانىڭ ئوغلىنى قايتىدىن كرېستلەپ رەسۋا قىلماقتا.[54]

7 چۈنكى كۆپ قېتىملاپ ئۆز ئۈستىگە ياغقان يامغۇر سۈيىنى ئىچكەن، ئۆزىدە تېرىغۇچىلارغا مەنپەئەتلىك زىرائەتلەرنى ئۆستۈرۈپ بەرگەن يەر بولسا خۇدادىن بەرىكەت ئالماقتا. 8 بىراق تىكەن ۋە قامغاق ئۆستۈرگەن بولسا، ئۇ ئەرزىمەس بولۇپ، لەنەتكە يېقىن بولۇپ، ئاقىۋىتى كۆيدۈرۈلۈشتىن ئىبارەت بولىدۇ.

9 لېكىن ئەي سۆيۈملۈكلىرىم، گەرچە يۇقىرىقى ئىشلارنى تىلغا ئالغان بولساقمۇ، سىلەردە بۇنىڭدىنمۇ ئەۋزەل ئىشلار، شۇنداقلا نىجاتلىقنىڭ ئېلىپ بارىدىغان ئىشلىرى بار دەپ قايىل بولدۇق. 10 چۈنكى خۇدا قىلغان

---

[51] «ئۆلۈك ئىشلار» ــ خۇدانىڭ نىجاتىغا تايانماي قىلغان بارلىق ئىشلار؛ مۇشۇ يەردە مۇئەللىپ شۈبھىسىزكى كۆپ «دىنىي پائالىيەتلەر»نى «ئۆلۈك ئىشلار، خالاس» دېمەكچى.

[52] بۇ ئالتە «ئاساسىي تەلىم»نى شەرھلەش ئۈچۈن، بىرقانچە ئىشلار ئۈستىدە توختىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ، «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بۇ ھەقتە توختىلىمىز.

[53] «خۇدا خالىغانىكەن» ــ گرېك تىلىدا «ئەگەر خۇدا خالىسا ــ ۋە ئۇ دەرۋەقە شۇنداق خالايدۇ» دېگەن مەنىدە.

[54] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «... ئۇلار ئەگەر يولدىن چەتنەپ، ئۆزلىرى ئۈچۈن خۇدانىڭ ئوغلىنى قايتىدىن كرېستلەپ، شۇنداقلا (ئۇنى) رەسۋا قىلىۋاتقان بولسا، مۇشۇلارنى قايتىدىن توۋا قىلدۇرۇش ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس». بۇ مۇھىم ئايەت توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

ئەمەللىرىڭلارنى ۋە ئۇنىڭ مۇقەددەس بەندىلىرىگە قىلغان ۋە ھازىرمۇ قىلىۋاتقان خىزمىتىڭلار ئارقىلىق ئۇنىڭ نامى ئۈچۈن كۆرسەتكەن مېھىر-مۇھەببىتىڭلارنى ئۇنتۇپ قالىدىغان ئادالەتسىزلەردىن ئەمەس.
11 ئەمما سىلەرنىڭ ئۈمىدىڭلارنىڭ تولۇق جەزم-خاتىرجەملىك بىلەن بولۇشى ئۈچۈن، ھەربىرىڭلارنىڭ ئاخىرغىچە شۇنداق غەيرەت قىلىشىڭلارغا ئىنتىزارمىز؛ 12 شۇنداقلا سۇسلاشماي، بەلكى ئېتىقاد ۋە سەۋرچانلىق ئارقىلىق خۇدانىڭ ۋەدىلىرىگە ۋارىسلىق قىلغانلارنى ئۈلگە قىلىدىغانلاردىن بولغايسىلەر.

خۇدانىڭ ئىبراھىمغا قىلغان ۋەدىلىرى جەزمەن ئەمەلگە ئاشىدۇ

13 چۈنكى خۇدا ئىبراھىمغا ۋەدە قىلغاندا، ئۆزىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغان ھېچكىم بولمىغاچقا، ئۆزى بىلەن قەسەم قىلىپ: 14 «ساڭا چوقۇم بەخت ئاتا قىلىمەن، سېنى چوقۇم كۆپەيتىپ بېرىمەن» — دېدى[55]. 15 شۇنىڭ بىلەن، ئىبراھىم ئۇزۇن ۋاقىت سەۋر-تاقەت بىلەن كۈتۈپ، خۇدانىڭ ۋەدىسىگە ئېرىشتى.
16 چۈنكى ئىنسانلار ئۆزلىرىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغان بىرىنى تىلغا ئېلىپ قەسەم قىلىدۇ؛ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قەسەم ئىسپات-تەستىق ھېسابلىنىپ، ھەر خىل تالاش-تارتىشلارغا خاتىمە بېرىدۇ. 17 شۇنىڭدەك خۇدا، ئۆز ۋەدىسىگە ۋارىسلىق قىلغانلارغا ئۆز نىشان-مەقسىتىنىڭ ئۆزگەرمەيدىغانلىقىنى تېخىمۇ ئوچۇقراق بىلدۈرۈش ئۈچۈن، قەسەم قىلىپ ۋەدە بەردى. 18 شۇنىڭ بىلەن قەتئىي ئۆزگەرمەس ئىككى ئىش ئارقىلىق[56]، كۆز ئالدىمىزدا قويۇلغان ئۈمىدنى چىڭ تۇتۇش ئۈچۈن ھالاكەتتىن ئۆزىمىزنى قاچۇرۇپ ئۇنى باشپاناھ

55 ئوقۇرمەنلەرگە ئايانكى، ئىبرانىي تىلىدا بۇ خىل قەسەم ئىچىش مۇنداق شەكىلدە ئىدى: «سېنى بەرىكەتلەپ بەرىكەتلەيمەن، سېنى كۆپەيتىپ كۆپەيتىمەن». بۇ شەكىلدە قەسەم ئىچكۈچى ئۆز-ئۆزى بىلەن قەسەم قىلغان دەپ ھېسابلىنىدۇ. بۇ ۋەدە-قەسەم ئىبراھىم ئىسھاقنى قۇربانگاھ ئۈستىگە قويغاندىن كېيىن بېرىلگەن («يار.» 22:17دە خاتىرىلىنىدۇ).
56 بۇ «ئۆزگەرمەس ئىككى ئىش» بولسا خۇدانىڭ ۋەدىسى ۋە ئۇنىڭ قەسىمى بولسا كېرەك.

قىلغان[57] بىزلەر كۈچلۈك رىغبەت-ئىلھامغا ئېرىشەلەيمىز (بۇ ئىككى ئىشتا خۇدانىڭ يالغان ئېيتىشى قەتئىي مۇمكىن ئەمەس، ئەلۋەتتە). [19] بۇ ئۈمىد جېنىمىزغا چىڭ باغلانغان كېمە لەڭگىرىدەك شۈبھىسىز ھەم مۇستەھكەم بولۇپ، ئەرشتىكى ئىبادەتخانىنىڭ ئىچكى پەردىسىدىن ئۆتۈپ بىزنى شۇ يەرگە تۇتاشتۇرىدۇ[58]. [20] ئۇ يەرگە بىز ئۈچۈن يول ئېچىپ ماڭغۇچى ئەيسا بىزدىن ئاۋۋال كىرگەن بولۇپ، مەلكىزەدەكنىڭ[59] كاھىنلىق تۈزۈمى تەرتىپىدە مەڭگۈلۈك تەيىنلەنگەن باش كاھىن بولدى.

مەلكىزەدەكنىڭ كاھىنلىق تۈزۈمى ھەققىدە
(«ئالەمنىڭ يارىتىلىشى» 14:17-19نى كۆرۈڭ)

7

[1] چۈنكى بۇ مەلكىزەدەك سالىم شەھىرىنىڭ[60] پادىشاھى، شۇنداقلا ئەڭ ئالىي بولغۇچى خۇدانىڭ كاھىنى بولۇپ، ئىبراھىم پادىشاھلارنى يېڭىپ جەڭدىن قايتقاندا، ئۇنىڭ ئالدىغا چىققان ۋە ئۇنىڭغا بەخت تىلىگەنىدى. [2] ئىبراھىم بولسا ئېرىشكەن بارلىق ئولجىسىنىڭ ئوندىن بىر ئۈلۈشىنى ئۇنىڭغا ئاتىغانىدى. مەلكىزەدەك دېگەن ئىسمىنىڭ بىرىنچى مەنىسى «ھەققانىيەت پادىشاھى» دېگەنلىكتۇر؛ ئۇنىڭ يەنە بىر نامى «سالىمنىڭ پادىشاھى» بولۇپ، بۇنىڭ مەنىسى «ئامانلىق پادىشاھى» دېگەنلىكتۇر؛ [3] ئۇنىڭ ئاتىسى يوق، ئانىسى يوق، نەسەبنامىسى يوق، كۈنلىرىنىڭ باشلىنىشى ۋە ھاياتىنىڭ ئاخىرلىشىشى يوقتۇر، بەلكى ئۇ خۇدانىڭ ئوغلىغا ئوخشاش قىلىنىپ،

[57] «ئۆزىمىزنى قاچۇرۇپ» — مۇشۇ رەزىل دۇنيانىڭ ئاقىۋىتىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ.
[58] «ئەرشتىكى ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسى» — دېگەن ئىبارىدە بىز «ئەرشتىكى» دېگەن سۆزنى قوشۇپ كىرگۈزدۇق. چۈنكى «ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسى» يەر يۈزىدىكى ئىبادەتخانىنى كۆرسەتكەن ئەمەس، بەلكى ئەرشتە بولغان ئىبادەتخانىنى كۆرسىتىدۇ (8:5نى كۆرۈڭ). دېمەك، ئېتىقادچىلار ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئۇلارنىڭ ئاسماندىكى ئىبادەتخانىدىكى ئەڭ مۇقەددەس جاي بىلەن چىڭ ئالاقىسى باردۇر.
[59] 7-باب 1-، 2-ئايەتلەرگە قارالسۇن. مەلكىزەدەك «يار.» 14-بابتا كۆرۈنىدۇ.
[60] «سالىم شەھىرى» يەنى يېرۇسالېم؛ «سالېم»نىڭ مەنىسى «سالام، ئامانلىق»تۇر.

مەڭگۈلۈك كاھىن بولۇپ تۇرىدۇ.[61]
4 ئەمدى قاراڭلار، بۇ مەلكىزەدەك نېمىدېگەن ئۇلۇغ ئادەم-ھە! ھەتتا ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ چوڭى ئىبراھىممۇ ئولجىسىنىڭ ئوندىن بىرىنى ئۇنىڭغا ئاتىغان. 5 دەرۋەقە لاۋىينىڭ ئەۋلادلىرىدىن كاھىنلىقنى زىممىسىگە ئالغانلار تەۋرات قانۇنى بويىچە خەلقتىن، يەنى ئۆز قېرىنداشلىرىدىن ئىبراھىمنىڭ پۇشتىدىن بولغىنىغا قارىماي[62] تاپقىنىنىڭ ئوندىن بىر ئۈلۈشىنى يىغىشى ئەمر قىلىنغان. 6 لېكىن بۇلارنىڭ قەبىلە-ئۇرۇقىدىن بولمىغان مەلكىزەدەك بولسا ئىبراھىمدىن «ئوندىن بىر ئۈلۈشى»نى قوبۇل قىلغان ئاندىن خۇدانىڭ ۋەدىلىرىگە ئىگە بولغۇچى ئىبراھىمغا بەخت تىلىگەن. 7 شۈبھىسىزكى، بەخت تىلىگۈچى[63] بەختكە ئېرىشكۈچىدىن ئۈستۈندۇر. 8 بۇ يەردىكى «ئوندىن بىر ئۈلۈش»نى قوبۇل قىلغۇچىلار ئۆلىدىغان ئادەملەردۇر؛ ئۇ يەردىكى «ئوندىن بىر ئۈلۈش»نى قوبۇل قىلغۇچى توغرىسىدا مۇقەددەس يازمىلاردا «ئۇ ھايات ياشىغۇچى» دەپ گۇۋاھلىق بېرىلگەندۇر[64].
9 ھەتتا مۇنداق دېيىشكە بولىدۇكى، ئوندىن بىر ئۈلۈشنى ئالىدىغان لاۋىيمۇ[65] ئەجدادى ئىبراھىم ئارقىلىق مەلكىزەدەككە ئوندىن بىر ئۈلۈشنى بەرگەن. 10 چۈنكى مەلكىزەدەك ئىبراھىمنى قارشى ئالغاندا، لاۋىينى كەلگۈسىدىكى پۇشتى بولۇش سۈپىتىدە يەنىلا ئىبراھىمنىڭ تېنىدە ئىدى، دەپ ھېسابلاشقا بولىدۇ.
11 ئەمدى لاۋىي قەبىلىسىنىڭ كاھىنلىق تۈزۈمى ئارقىلىق مۇكەممەل ھەققانىيلىق كېلەلەيدىغان بولسا (چۈنكى شۇ تۈزۈمگە ئاساسلىنىپ تەۋرات قانۇنى ئىسرائىل خەلقىگە چۈشۈرۈلگەنىدى)، كېيىنكى ۋاقىتلاردا ھارۇننىڭ كاھىنلىق تۈزۈمى بويىچە ئەمەس، بەلكى مەلكىزەدەكنىڭ كاھىنلىق تۈزۈمى بويىچە باشقا بىر كاھىننىڭ چىقىشىنىڭ نېمە ھاجىتى بولاتتى؟

61 بۇ ئايەتنىڭ چوڭقۇر مەزمۇنى ئۈستىدە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.
62 «ئىبراھىمنىڭ پۇشتىدىن بولغىنى» — گرېك تىلىدا: «ئىبراھىمنىڭ چاترىقىدىن چىققانلار» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
63 ياكى «بەخت ئاتا قىلغۇچى».
64 «ئۆلىدىغان ئادەملەر» لاۋىيلىق كاھىنلارنى، «ھايات ياشىغۇچى» بولسا مەلكىزەدەكنى كۆرسىتىدۇ.
65 ئوندىن بىر ئۈلۈشنى ئالغىنى لاۋىي ئۆزى ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى «لاۋىيلار»دۇر.

12 ئەمدى كاھىنلىق تۈزۈمى ئۆزگەرتىلگەن بولسا، ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك
قانۇن-تۈزۈممۇ ئۆزگەرتىلىشكە توغرا كېلىدۇ. 13 چۈنكى بۇ ئېيتىلىۋاتقان
سۆزلەر قارىتىلغان زات بولسا باشقا بىر قەبىلىدىن بولۇپ، بۇ قەبىلىدىن
ھېچكىم قۇربانگاھتا خىزمەتتە بولۇپ باقمىغان. 14 چۈنكى رەببىمىزنىڭ يەھۇدا
قەبىلىسىدىن چىققانلىقى ئېنىق؛ مۇسا بۇ قەبىلە توغرىسىدا كاھىنلىققا
مۇناسىۋەتلىك ھېچبىر نەرسە دېمىگەنىدى[66].
15 ئەمدى مەلكىزەدەكتەك باشقا بىر كاھىن چىققان بولۇپ، بۇ ئۆزگىرىش[67]
مۇنۇلاردىن تېخىمۇ روشەن بولىدۇ؛ 16 ئۇنىڭ كاھىنلىققا تەيىنلىنىشى ئەت
ئىگىلىرىگە باغلىق ئەمر بىلەن ئەمەس[68]، بەلكى پۈتمەس-تۈگىمەس ھاياتنىڭ
قۇدرىتىدىن بولغاندۇر.
17 چۈنكى بۇ ھەقتە مۇقەددەس يازمىلاردا: «سەن ئەبەدىلئەبەدگىچە
مەلكىزەدەكنىڭ[69] تىپىدىكى بىر كاھىندۇرسەن» دەپ گۇۋاھلىق بېرىلگەن.
18 چۈنكى ئالدىنقى ئەمر-تۈزۈم ئاجىزلىقى ۋە ئۈنۈمسىزلىكى تۈپەيلىدىن
كۈچىدىن قالدۇرۇلغان 19 (— چۈنكى تەۋرات قانۇنى ھېچ ئىشنى كامالەتكە
يەتكۈزەلمىدى). ئۇنىڭ ئورنىغا بىزنى خۇداغا يېقىنلاشتۇرىدىغان، ئۇنىڭدىن
ئەۋزەل ئۈمىد ئېلىپ كېلىندى. 20-21 ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ ئىش خۇدانىڭ
قەسىمى بىلەن كاپالەتكە ئىگە بولماي قالمىدى (ئىلگىرى ئۆتكەن كاھىنلار
خۇدانىڭ قەسەمسىز كاھىن بولغانىدى؛ لېكىن، ئەيسا بولسا ئۆزىگە: —
«پەرۋەردىگار شۇنداق قەسەم ئىچتى، ھەم ھەرگىز بۇنىڭدىن يانمايدۇ: —

66 مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە كاھىنلار لاۋىي قەبىلىسىدىن بولغان.

67 «بۇ ئۆزگىرىش» گرېك تىلىدا «بۇ ئىش» دېيىلىدۇ. «بۇ ئىش»نىڭ نېمە ئىكەنلىكى توغرۇلۇق باشقا پىكىردە بولغان بەزى ئالىملار بار.

68 «ئەت ئىگىلىرىگە باغلىق ئەمەس» — گرېك تىلىدا «ئەتلىك (دېمەك، ئىنساننىڭ ئەتلىرىگە قارايدىغان) بىر ئەمر بويىچە ئەمەس،...». دېمەك، مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە كاھىنلار لاۋىي قەبىلىسىدىن بولۇشى كېرەك ئىدى، لېكىن مەلكىزەدەكنىڭ كاھىنلىق تۈزۈمى ھېچقانداق بىر قەبىلە بىلەن مۇناسىۋەتسىز، پەقەت مەڭگۈ ھايات كىشى بۇنىڭغا لايىق كېلەتتى.

69 7-باب 1-، 2-ئايەتلەر ۋە «زەبۇر»دىكى 110-كۈيگە قارالسۇن. مەلكىزەدەك ئۆزى «يار.» 14-بابتا كۆرۈنىدۇ.

«سەن ئەبەدىلئەبەدگىچە كاھىندۇرسەن»»[70] دېگۈچىنىڭ قەسىمى بىلەن كاھىن بولدى). 22 ئەمدى ئەيسا شۇنداق ئۇلۇغ ئىش بىلەن ئەۋزەل بىر ئەھدىنىڭ كېپىلى قىلىندى.

23 يەنە كېلىپ، ئىلگىرى ئۆتكەن كاھىنلار كۆپ بولۇشى كېرەك ئىدى؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئۆلۈم تۈپەيلىدىن ۋەزىپىسىنى داۋاملاشتۇرالماي قالغان. 24لېكىن ئەيسا مەڭگۈگە تۇرغاچقا، ئۇنىڭ كاھىنلىقى ھەرگىز ئۆزگەرتىلمەستۇر. 25 شۇ سەۋەبتىن، ئۇ ئۆزى ئارقىلىق خۇدانىڭ ئالدىغا كەلگەنلەرنى ئۈزۈل-كېسىل قۇتقۇزۇشقا قادىر؛ چۈنكى ئۇ ئۇلار ئۈچۈن خۇداغا مۇراجىئەت قىلىشقا مەڭگۈ ھاياتتۇر.

26 مۇشۇنداق بىر باش كاھىن دەل بىزنىڭ ھاجىتىمىزدىن چىقىدىغان — مۇقەددەس، ئەيىبسىز، غۇبارسىز، گۇناھكارلاردىن نېرى قىلىنغان، ئەرشلەردىن يۇقىرى ئېلىپ كۆتۈرۈلگەن كاھىندۇر. 27 ئۇ ئاشۇ باش كاھىنلاردەك ھەر كۈنى ئالدى بىلەن ئۆز گۇناھلىرى ئۈچۈن، ئاندىن خەلقنىڭ گۇناھلىرى ئۈچۈن قۇربانلىق سۇنۇشقا موھتاج ئەمەس. چۈنكى ئۇ ئۆزىنى قۇربانلىق سۈپىتىدە سۇنغاندا، ھەممەيلەن ئۈچۈن بۇنى بىر يولىلا ئادا قىلدى. 28 چۈنكى تەۋرات قانۇنى ئاجىز بەندە بولغان ئىنسانلارنى باش كاھىن قىلىپ تەيىنلەيدۇ، لېكىن تەۋرات قانۇنىدىن كېيىن كەلگەن خۇدانىڭ قەسەم-كالامى مەڭگۈگە كامالەتكە يەتكۈزۈلگەن ئوغۇلنى باش كاھىن قىلىپ تەيىنلىدى.

باش كاھىنىمىز ئەيسا مەسىھ — ئەۋزەل كاھىن، ئەۋزەل ئەھدە

8 1 ئېيتقانلىرىمىزنىڭ باش نۇقتىسى شۇكى: ئەرشتىكى ئۇلۇغ بولغۇچىنىڭ تەختىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئولتۇرغان شۇنداق بىر باش كاھىنىمىز بار. 2 ئۇ مۇقەددەس جايلاردا[71]، شۇنداقلا ئىنسان ئەمەس، بەلكى پەرۋەردىگار تىككەن ھەقىقىي ئىبادەت چېدىرىنىڭ ھەممىسىدە كاھىنلىق

70 زەبۇردىكى (4:110) تولۇق بايان بولسا: «پەرۋەردىگار شۇنداق قەسەم ئىچتى، ھەم بۇنىڭدىن يانمايدۇ: — «سەن ئەبەدىلئەبەدگىچە مەلكىزەدەكنىڭ تىپىدىكى بىر كاھىندۇرسەن»».

71 «مۇقەددەس جايلار» — «مۇقەددەس جاي» ۋە «ئەڭ مۇقەددەس جاي» دېمەكچى.

خىزمىتىنى قىلغۇچىدۇر.
3 ھەربىر باش كاھىن ھەدىيە ھەم قۇربانلىقلار سۇنۇش ئۈچۈن تەيىنلىنىدۇ.
شۇنىڭ ئۈچۈن، بىزنىڭ بۇ باش كاھىنىمىزنىڭمۇ[72] بىرەر سۇنىدىغىنى بولۇش
كېرەك ئىدى. 4 دەرۋەقە ئەگەر ئۇ يەر يۈزىدە بولسىدى، ھەرگىز كاھىن
بولمايتتى؛ چۈنكى بۇ يەردە تەۋرات قانۇن-تۈزۈمى بويىچە ھەدىيە سۇنىدىغان
كاھىنلار ئاللىبۇرۇنلا باردۇر 5 (بۇ كاھىنلار خىزمەت قىلىدىغان ئىبادەت چېدىرى
پەقەتلا ئەرشتىكى ئىشلارنىڭ كۆچۈرۈلمىسى ۋە كۆلەڭگىسىدۇر. مۇسا دەل بۇ
ئىبادەت چېدىرىنى قۇرۇشقا باشلىغاندا، خۇدانىڭ ۋەھيىسى ئۇنىڭغا كېلىپ:
«ئېھتىيات قىلغىنكى، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ساڭا تاغدا كۆرسىتىلگەن
ئۆرنەك بويىچە ياسىغىن» دەپ ئاگاھلاندۇرغان). 6 لېكىن ھازىر ئۇ (كونا
ئەھدىگە ئائىت ۋەدىلەردىن ئەۋزەل ۋەدىلەر ئۈستىگە بېكىتىلگەچ) تېخىمۇ
ياخشى بىر ئەھدىنىڭ ۋاستىچىسى بولغاچقا، ئۇنىڭغا بېرىلگەن كاھىنلىق
خىزمىتى باشقا كاھىنلارنىڭكىدىن شۇنچە ئەۋزەل تۇرىدۇ[73].
7 ئەگەر شۇ دەسلەپكى ئەھدە كەم-كۈتىسىز بولسا ئىدى، كېيىنكىسى
ئۈچۈن ئورۇن ئىزدەشنىڭ ھېچقانداق ھاجىتى بولمىغان بولاتتى[74]. 8 لېكىن،
خۇدا كونا ئەھدىنى يېتەرسىز دەپ قاراپ، ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگەن[75]: —
«مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — مەن ئىسرائىل
جەمەتى ۋە يەھۇدا جەمەتى ئۈچۈن يېڭى بىر ئەھدىنى ئەمەلگە ئاشۇرىمەن.

---

72 گرېك تىلىدا «ئۇنىڭمۇ...».

73 بۇ ئايەتتە كۆرسىتىلگەن ئەھدە «يېڭى ئەھدە» — 8-12-ئايەتلەرنى كۆرۈڭ.

74 نېمىشقا روسۇل مۇشۇ يەردە: «كېيىنكىسى ئۈچۈن ئورۇن ئىزدەشكە ھاجىتى بولمىغان بولاتتى» دەيدۇ، پەقەتلا «كېيىنكىسىنىڭ ھېچقانداق ھاجىتى بولمىغان بولاتتى» دېمەيدۇ؟ بەلكىم ئۇ «يېڭى ئەھدە» بېشارەت قىلغان پەيغەمبەرلەر (يەرەمىيا، ئەزاكىيال، يەشايا قاتارلىقلار)نى كۆزدە تۇتىدۇ؛ ئۇلار ئۆزى «يېڭى قەلب، يېڭى روھ»قا ئىگە بولۇشقا تەشنا بولۇپ ئىزدىگەن، «يېڭى ئەھدە» دەل مۇشۇلارغا ئايان قىلىنغان.

75 خۇدا ئۆزى بېكىتكەن كونا ئەھدىنى «يېتەرسىز كۆرگەن»لىكى ھەيران قالارلىق كۆرۈنىدۇ، ئەلۋەتتە. يېتەرسىزلىكى بولسا دەل 7:19دە كۆرسىتىلگەندەك «تەۋرات قانۇنى ھېچ ئىشنى كامالەتكە يەتكۈزەلمىدى». «يېڭى ئەھدە» پەقەتلا خۇدانىڭ مۇكەممەل ھەققانىيلىقىنى كۆرسەتكەن بولۇپلا قالماي، بەلكى بۇ ھەققانىيلىقنىڭ ئىنسانلارنىڭ قەلبىگە قانداق ئورنىتىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

9 بۇ ئەھدە ئۇلارنىڭ ئاتا-بوۋىلىرى بىلەن تۈزگەن ئەھدىگە ئوخشىمايدۇ؛
شۇ ئەھدىنى مەن ئاتا-بوۋىلىرىنى قولىدىن تۇتۇپ مىسىردىن قۇتقۇزۇپ
يېتەكلىگىنىمدە ئۇلار بىلەن تۈزگەنىدىم؛ چۈنكى ئۇلار مەن بىلەن تۈزۈشكەن
ئەھدەمدە تۇرمىدى، مەن ئۇلاردىن نەزىرىمنى يۆتكىدىم، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
10 چۈنكى شۇ كۈنلەردىن كېيىن[76]، مېنىڭ ئىسرائىل جەمەتى بىلەن
تۈزىدىغان ئەھدەم مانا شۇكى: ــ
«مەن ئۆز تەۋرات-قانۇنلىرىمنى ئۇلارنىڭ زېھىن-ئەقلىگە سالىمەن،
ھەمدە ئۇلارنىڭ قەلبىگىمۇ پۈتىمەن؛ مەن ئۇلارنىڭ خۇداسى بولىمەن، ئۇلارمۇ
مېنىڭ خەلقىم بولىدۇ. 11 شۇندىن باشلاپ ھېچكىم ئۆز يۇرتدىشىغا، ياكى
ئۆز قېرىندىشىغا: ــ «پەرۋەردىگارنى تونۇغىن» دەپ ئۆگىتىشىنىڭ ھاجىتى
قالمايدۇ؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسى، ئەڭ كىچىكىدىن چوڭىغىچە مېنى
بىلىپ بولغان بولىدۇ؛ 12 چۈنكى مەن ئۇلارنىڭ قەبىھلىكلىرىگە رەھىم قىلىمەن
ھەمدە ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى ۋە ئىتائەتسىزلىكىرىنى مەڭگۈگە ئېسىمدىن
چىقىرىۋېتىمەن».
13 ئەمدى خۇدانىڭ بۇ ئەھدىنى «يېڭى» دېيىشى بۇرۇنقىسىنى «كونا»
دېگەنلىكىدۇر؛ ئەمدى ۋاقتى ئۆتكەن، كونىرىغان ئىش بولسا ئۇزۇن ئۆتمەي
يوقىلىدۇ.

كونا ئەھدە دەۋرىدىكى ئىبادەت

9
1 بىرىنچى ئەھدىدە مۇناسىۋەتلىك ئىبادەت بەلگىلىمىلىرى ۋە
يەر يۈزىگە تەۋە بولغان بىر مۇقەددەس ئىبادەت جايىي بار ئىدى.
2 بۇنىڭغا بىر ئىبادەت چېدىرى تىكلىگەنىدى؛ ئۇنىڭ مۇقەددەس جاي دەپ
ئاتالغان بىرىنچى بۆلۈمىدە چىراغدان، شىرە ھەم شىرە ئۈستىدە رەتلەنگەن
نانلار بولاتتى. 3 ئۇنىڭ ئىككىنچى، يەنى ئىچكى پەردىسىنىڭ كەينىدە ئەڭ

[76] يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ بۇ بېشارىتىدە، «شۇ كۈنلەردىن كېيىن» دېگەن ئىبارە خۇدا خەلقىنى ئۆز يۇرتىغا بابىلوندىن قايتۇرغاندىن كېيىنكى كۈنلەرنى كۆرسىتىدۇ.

مۇقەددەس جاي[77] دەپ ئاتالغان يەنە بىر چېدىر بۆلۈمى بار ئىدى. 4 شۇ
يەرگە تەۋە بولغان ئالتۇن خۇشبۇيگاھ ۋە پۈتۈنلەي ئالتۇن بىلەن قاپلانغان
ئەھدە ساندۇقى بار ئىدى. ساندۇقنىڭ ئىچىدە ئالتۇندىن ياسالغان، ماننا[78]
سېلىنغان كومزەك، ھارۇننىڭ بىخ سۈرگەن ھاسىسى[79] ۋە ئىككى ئەھدە
تاش تاختىسى[80] بار ئىدى. 5 ساندۇق ئۈستىدىكى «كافارەت تەختى»نىڭ[81]
ئۈستىگە شان-شەرەپلىك «كېرۇب»لار ئورنىتىلغان بولۇپ، قاناتلىرى بىلەن
ئۇنى يېپىپ تۇراتتى[82]. ئەمدى بۇلار توغرۇلۇق تەپسىلىي توختىلىشنىڭ ھازىر
ۋاقتى ئەمەس[83].
6 بۇ نەرسىلەر مانا شۇنداق ئورۇنلاشتۇرۇلغاندىن كېيىنلا، كاھىنلار چېدىرنىڭ
بىرىنچى بۆلۈمىگە (يەنى «مۇقەددەس جاي»غا) ھەردائىم كىرىپ، ئىبادەت
خىزمىتىنى قىلىدۇ. 7 بىراق، «ئەڭ مۇقەددەس جاي» دەپ ئاتالغان ئىككىنچى
بۆلۈمگە پەقەت باش كاھىن يىلدا بىر قېتىملا كىرىدۇ. كاھىن ئۇ يەرگە ئۆز
گۇناھلىرى ۋە خەلقنىڭ نادانلىقتىن ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى ئۈچۈن ئاتالغان
قۇربانلىق قېنىنى ئالماي كىرمەيدۇ. 8 بۇ ئىشلار ئارقىلىق مۇقەددەس روھ شۇنى
كۆرسىتىپ بەرمەكتىكى، بۇ بىرىنچى ئىبادەت چېدىرىدىكى تۈزۈم ئىناۋەتلىك

77 «ئەڭ مۇقەددەس جاي» — گرېك تىلىدا «مۇقەددەسلەرنىڭ مۇقەددىسى».

78 «ماننا» — خۇدا چۆل-باياۋاندا ئىسرائىللارغا بەرگەن «ئاسماندىكى نان» — «مىس.» 31:16كە قارالسۇن.

79 خۇدا ھارۇننى يېتەكچى قىلىپ تاللىغانلىقىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن، ئۇنىڭ ھاسىسىنى بىخلاتقانىدى («چۆل.» 16-17-بابنى كۆرۈڭ.

80 «ئىككى ئەھدە تاش تاختىسى» ئۈستىگە «ئون پەرمان» ياكى «ئون پەرھىز» يېزىلغانىدى («مىس.» 18:31 ۋە 28:34نى كۆرۈڭ.

81 ياكى «رەھىمگاھ» ياكى «رەھىم كۆرسىتىدىغان تەخت». «مىس.» 22:25-34نى كۆرۈڭ.

82 بۇ ئىشلار توغرىسىدا «مىس.» 10:25-22، 6:37-9نى كۆرۈڭ.

83 بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئەيسا مەسىھ ۋە ئۇ ئېلىپ بارغان نىجاتتىن «بېشارەت بېرىدىغان كۆلەڭگە» ئىدى. بۇ ئايەتتىكى سۆزلەرگە ۋە 5:8كە قارىغاندا، شۇنىڭغا ئىشەنچىمىز كامىلكى، ھەتتا بۇ كونا ئىبادەت چېدىرىنىڭ كىچىككىنە تەپسىلاتلىرىمۇ «بېشارەتلىك كۆلەڭگە» ياكى «سىمۋول» ئىدى. «ماننا» ئۇنىڭ بىر مىسالىدۇر. «يۇھ.» 30:6-35دە ئەيسانىڭ ئۆزى توغرۇلۇق ئېيتقان سۆزلىرىنى كۆرۈڭ («رىم.» 4:14، «كول.» 16:2-17نىمۇ كۆرۈڭ). خۇدا بۇيرۇسا بۇ ئۇلۇغ ۋە قىزىق نۇقتىنى تەپسىلىي تەھلىل قىلىدىغان كىتابچىنى كېيىن چىقارماقچىمىز.

بولۇپ تۇرسىلا[84]، ئەڭ مۇقەددەس جايغا بارىدىغان يول يەنىلا ئېچىلمايدۇ.
9 مانا بۇلار رەسىمدەك ھازىرقى زاماننى روشەنلەشتۈرىدىغان بىر خىل ئوبراز،
خالاس. بۇنىڭدىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، بۇ چېدىردا سۇنۇلىدىغان ھەدىيە
ۋە قۇربانلىقلار ئىبادەت قىلغۇچىنى ۋىجدانىدا پاك-كامىل قىلالمايدۇ. 10 ئۇلار
پەقەت يېمەك-ئىچمەكلەر ۋە بويىنى سۇغا سېلىشنىڭ تۈرلۈك رەسمىيەتلىرىگە
باغلىق بولۇپ، قانۇن-تۈزۈم تۈزۈتۈلۈش ۋاقتى كەلگۈچىلىك كۈچكە ئىگە قىلىنغان،
ئىنسانلارنىڭ ئەتلىرىگىلا باغلىق بولغان بەلگىلىمە-نىزاملاردۇر.
11 لېكىن مەسىھ بولسا كەلگۈسىدىكى كارامەت ياخشى ئىشلارنى ئېلىپ
بارغۇچى باش كاھىن بولۇپ، ئادەم قولى بىلەن ياسالمىغان، بۇ دۇنياغا مەنسۇپ
بولمىغان، تېخىمۇ ئۇلۇغ ۋە تېخىمۇ مۇكەممەل ئىبادەت چېدىرىغا كىردى؛
12ئۆچكە ياكى موزايلارنىڭ قۇربانلىق قېنىنى ئەمەس، بەلكى ئۆزىنىڭ قۇربانلىق
قېنى ئارقىلىق ئۇ (ئۆزىلا مەڭگۈلۈك ھۆرلۈك-نىجاتنى ئىگىلىگەن بولۇپ[85])
بىر يولىلا مەڭگۈگە ئەڭ مۇقەددەس جايغا كىردى. 13 كونا ئەھدە دەۋرىدە
ئۆچكە ۋە بۇقىلارنىڭ قېنى ھەم ئىنەكنىڭ كۈللىرى ناپاك بولغانلارنىڭ ئۈستىگە
سېپىلسە، ئۇلارنى ئەت جەھەتتىن تازىلاپ پاك قىلغان يەردە، 14 ئۇنداقتا،
مەڭگۈلۈك روھ[86] ئارقىلىق ئۆزىنى غۇبارسىز قۇربانلىق سۈپىتىدە خۇداغا ئاتىغان
مەسىھنىڭ قېنى ۋىجدانىڭلارنى ئۆلۈك ئىشلاردىن پاك قىلىپ، بىزنى مەڭگۈ
ھايات خۇداغا ئىبادەت قىلىشقا تېخىمۇ يېتەكلىمەمدۇ؟!
15 شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ يېڭى ئەھدىنىڭ ۋاسىتىچىسىدۇر. بۇنىڭ بىلەن
(ئىنسانلارنىڭ ئاۋۋالقى ئەھدە ئاستىدا سادىر قىلغان ئىتائەتسىزلىكلىرى
ئۈچۈن ئازادلىق بەدىلى سۈپىتىدە شۇنداق بىر ئۆلۈم بولغانىكەن[87]) خۇدا
تەرىپىدىن چاقىرىلغانلار ۋەدە قىلىنغان مەڭگۈلۈك مىراسقا ئېرىشەلەيدۇ.

---

[84] «بىرىنچى ئىبادەت چېدىرى» دېگەن سۆز چېدىرنىڭ ئۆزىنى، شۇنداقلا ئۇ ۋەكىللىك قىلغان ئىبادەت خىزمەتلىرى (ئۇنىڭدا سۇنۇلغان ھەدىيە ۋە قۇربانلىقلار قاتارلىقلار)نى كۆرسىتىدۇ.

[85] «مەڭگۈلۈك ھۆرلۈك-نىجات» بولسا گۇناھلاردىن بولغان ئازادلىق-نىجاتنى كۆرسىتىدۇ. مەسىھنىڭ ئىگىلىگىنى ئۆزى ئۈچۈن ئەمەس، بارلىق ئىنسانلار (ئېتىقاد قىلغان بولسا) ئۈچۈن، ئەلۋەتتە.

[86] «مەڭگۈلۈك روھ» — مۇقەددەس روھ، خۇدانىڭ مەڭگۈلۈك روھى، ئەلۋەتتە.

[87] «شۇنداق بىر ئۆلۈم» — مەسىھنىڭ ئۆلۈمى، ئەلۋەتتە.

16 ئەگەر ۋەسىيەت قالدۇرۇلسا، ۋەسىيەت قالدۇرغۇچىنىڭ ئۆلۈشى تەستىقلانغۇچە، ۋەسىيەت كۈچكە ئىگە بولمايدۇ. 17 چۈنكى ۋەسىيەت پەقەت ئۆلۈمدىن كېيىن كۈچكە ئىگە بولىدۇ. ۋەسىيەت قالدۇرغۇچى هاياتلا بولسا، ۋەسىيەتنىڭ هېچقانداق كۈچى بولمايدۇ[88]. 18 شۇنىڭغا ئوخشاش، دەسلەپكى ئەهدىمۇ قان ئىشقىتىلغاندىلا، ئاندىن كۈچكە ئىگە بولغان. 19 چۈنكى مۇسا تەۋرات قانۇنى بويىچە هەربىر ئەمرىنى پۈتۈن خەلققە ئوقۇتۇرغاندىن كېيىن، موزاي ۋە ئۆچكىلەرنىڭ سۇغا ئارىلاشتۇرۇلغان قېنىنى قىزىل يۇڭ يىپتا باغلانغان زوفا بىلەن قانۇن دەستۇرىغا ۋە پۈتۈن خەلققە سېپىپ، ئۇلارغا: 20 «مانا، بۇ خۇدا سىلەرنىڭ ئەمەل قىلىشىڭلارغا ئەمر قىلغان ئەهدىنىڭ قېنىدۇر[89]» ـ دېدى. 21 ئۇ يەنە ئوخشاش يولدا ئىبادەت چېدىرىغا ۋە چېدىردىكى ئىبادەتكە مۇناسىۋەتلىك پۈتكۈل سايمانلارنىڭ ئۈستىگە قان سەپتى. 22 دەرۋەقە، تەۋرات قانۇنى بويىچە هەممە نەرسە دېگۈدەك قان بىلەن پاكلىنىدۇ؛ قۇربانلىق قېنى تۆكۈلمىگۈچە، گۇناهلار كەچۈرۈم قىلىنمايدۇ.

23 خوش، ئەرشتىكىگە تەقلىد قىلىپ ياسالغان بۇ بۇيۇملار مۇشۇنداق قۇربانلىقلار بىلەن پاكلىنىشى كېرەك ئىدى. بىراق ئەرشتىكى نەرسىلەرنىڭ ئۆزى بۇلاردىن ئېسىل قۇربانلىقلار بىلەن پاكلىنىشى كېرەك. 24 چۈنكى مەسىھ ئەرشتىكى هەقىقىي ئىبادەت جايىغا تەقلىد قىلىنغان، ئادەم قولى بىلەن ياسالغان مۇقەددەس جايغا[90] ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ هۇزۇرىدا بىزگە ۋەكىللىك قىلىپ هازىر بولۇش ئۈچۈن ئەرشنىڭ ئۆزىگە كىرىپ بولدى.

25 يەر يۈزىدىكى باش كاهىننىڭ يىلمۇيىل ئۆز قېنىنى ئەمەس، بەلكى قۇربانلىقلارنىڭ قېنىنى ئېلىپ، ئەڭ مۇقەددەس جايغا قايتا-قايتا كىرىپ تۇرغىنىدەك، ئۇ قۇربانلىق سۈپىتىدە ئۆزىنى قايتا-قايتا ئاتاش ئۈچۈن كىرگىنى

[88] ياكى «چۈنكى ئەهدە تۈزۈلسە، ئەهدە تۈزۈلگۈچى قۇربانلىق ئۆلۈشى كېرەك. ئەهدە قۇربانلىقى قىلىنغۇچە ئۆلسە، ئەهدە كۈچكە ئىگە بولىدۇ؛ قۇربانلىق تېخى هاياتلا بولسا، ئەهدە هېچقانداق كۈچكە ئىگە بولمايدۇ».

[89] «مانا، بۇ... ئەهدىنىڭ قېنى...» دېمەك، ئەهدە بۇ قان ئارقىلىق كۈچكە ئىگە قىلىنغان. «مىس.» 24:5-8نى كۆرۈڭ.

[90] «مۇقەددەس جاي» گرېك تىلىدا «مۇقەددەس جايلار» دېيىلىدۇ ـ «مۇقەددەس جاي» ئاندىن «ئەڭ مۇقەددەس جاي» دېمەكچى.

يوق. [26] ئەگەر شۇنداق قىلىشنىڭ زۆرۈرىيىتى بولغان بولسا، دۇنيا ئاپىرىدە بولغاندىن بېرى ئۇنىڭ قايتا-قايتا ئازاب چېكىشىگە توغرا كېلەتتى. لېكىن ئۇ مانا زامانلارنىڭ ئاخىرىدا گۇناھنى يوق قىلىش ئۈچۈن، بىر يولىلا ئۆزىنى قۇربان قىلىشقا ئوتتۇرىغا چىقتى. [27] ھەممە ئادەمنىڭ بىر قېتىم ئۆلۈشى ۋە ئۆلگەندىن كېيىن سوراققا تارتىلىشى بېكىتىلگەنگە ئوخشاش، [28] مەسىھمۇ نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ گۇناھلىرىنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىش ئۈچۈن بىرلا قېتىم قۇربانلىق سۈپىتىدە سۇنۇلغاندىن كېيىن، ئۆزىنى تەلپۈنۈپ كۈتكەنلەرگە گۇناھنى يوق قىلغان ھالدا[91] نىجات كەلتۈرۈشكە ئىككىنچى قېتىم ئاشكارە بولىدۇ.

مەسىھنىڭ بىر قېتىملىق قۇربانلىقى

10 [1] تەۋرات قانۇنى كەلگۈسىدە ئېلىپ كېلىنىدىغان گۈزەل ئىشلارنىڭ ئۆز ئەينىنى ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ كۆلەڭگىسىنىلا سۈرەتلەپ بەرگەچكە، ئۇ تەلەپ قىلىنغان، يىلمۇيىل سۇنۇلۇپ كېلىۋاتقان ئوخشاش قۇربانلىقلار ئارقىلىق خۇداغا يېقىنلاشماقچى بولغانلارنى ھەرگىزمۇ مۇكەممەل قىلالمايدۇ. [2] بولمىسا، مۇشۇ قۇربانلىقلارنىڭ سۇنۇلۇشى ئاخىرلىشاتتى، چۈنكى ئىبادەت قىلغۇچىلار پاك قىلىنىپ، ۋىجدانى يەنە ئۆز گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن ئازابلانمايتتى. [3] ھالبۇكى، مۇشۇ قۇربانلىقلار يىلمۇيىل ئۆز گۇناھلىرىنى ئۆزلىرىگە ئەسلىتىپ تۇرىدۇ. [4] چۈنكى بۇقا ۋە ئۆچكىلەرنىڭ قېنى گۇناھلارنى ھەرگىز

---

[91] «گۇناھنى يوق قىلغان ھالدا» گرېك تىلىدا «گۇناھ يوق ھالدا». بىزنىڭچە «گۇناھ يوق ھالدا» دېگەن ئىبارە مەسىھنىڭ ئۆزىنىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن دېيىلگەن ئەمەس (چۈنكى ئۇنىڭ گۇناھسىزلىقى ئېنىق)، بەلكى ئۇنىڭ گۇناھنىڭ ئۆزىنى بىر تەرەپ قىلىش ئىشىنى تۈگەتكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايمىز.
«گۇناھ يوق ھالدا نىجات كەلتۈرۈشكە ئىككىنچى قېتىم ئاشكارە بولىدۇ» دېگەنلىك توغرىسىدىكى يەنە بىر چۈشەنچىسى: «(مەسىھنىڭ ئىككىنچى قېتىمكى كېلىشى) ئىنسانلارنىڭ گۇناھلىرىنىڭ بەدىلىگە قۇربان بولۇش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى نىجات كەلتۈرۈشكە ئىككىنچى قېتىم ئاشكارە بولىدۇ» دېگەندەك.

ئېلىپ تاشلىيالمايدۇ. 5 شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇ[92] دۇنياغا كەلگەندە مۇنداق دېگەن: ــ «نە قۇربانلىق، نە ئاتىغان ئاشلىق ھەدىيەلىرى بولسا سېنىڭ تەلەپ-ئارزۇيۇڭ ئەمەس،

بىراق سەن مەن ئۈچۈن بىر تەن تەييارلاپ بەردىڭ؛
6 نە كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار، نە گۇناھ قۇربانلىقىدىنمۇ سۆيۈنمىدىڭ؛
7 شۇڭا جاۋاب بەردىمكى ــ «مانا مەن كەلدىم!
ــ قانۇن دەستۇرۇڭدا مەن توغرۇلۇق پۈتۈلگەندەك ــ
ئى خۇدا، ئىرادەڭنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن كەلدىم»[93].

8 ئۇ يۇقىرىدا: «نە قۇربانلىق، نە ئاشلىق ھەدىيەلىرى، نە كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار نە گۇناھنى تىلىگۈچى قۇربانلىقلار سېنىڭ تەلەپ-ئارزۇيۇڭ ئەمەس، سەن ئۇلاردىنمۇ سۆيۈنمىدىڭ» (بۇ قۇربانلىقلار تەۋرات قانۇنىنىڭ تەلىپى بويىچە سۇنۇلۇشى كېرەك ئىدى) دېگىنىدىن كېيىن 9 يەنە: «سېنىڭ ئىرادەڭنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن كەلدىم» دېگەن. دېمەك، خۇدا كېيىنكىسىنى كۈچكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن، ئالدىنقىسىنى ئەمەلدىن قالدۇردى[94]. 10 خۇدانىڭ بۇ ئىرادىسى بويىچە ئەيسا مەسىھنىڭ تېنىنىڭ بىر يولىلا قۇربان قىلىنىشى

---

92 «ئۇ» ــ مەسىھنى كۆرسىتىدۇ.

93 «زەب.» 40:6-8 (كونا گرېك «سېپتۇئاگىنت» (LXX) تەرجىمىسىدىن). بۇ ئايەتلەردە تەۋراتتىكى تۆت خىل ئاساسىي قۇربانلىق (ئىناقلىق ياكى تەشەككۇر قۇربانلىقلىرى (رەھمەت قۇربانلىقلىرى)، ئاشلىق ھەدىيەلىرى، كۆيدۈرمە ۋە گۇناھنى تىلىگۈچى قۇربانلىقلار) تىلغا ئېلىنىدۇ.

دېمىسەكمۇ، مەسىھ بۇ سۆزلەرنى ئۆزى دۇنياغا كېلىشىدىن 1000 يىلچە بۇرۇن ئۆز روھى ئارقىلىق زەبۇردا داۋۇت پەيغەمبەرنىڭ ئاغزىدىن بېشارەت سۈپىتىدە ئالدىنئالا ئېيتىدۇ.

94 «ئالدىنقىسى» بەلكىم (1) يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان كونا ئەھدىگە مۇناسىۋەتلىك قۇربانلىقلارنى ياكى (2) كونا ئەھدىنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ؛ «كېيىنكىسى» (ياكى «ئىككىنچىسى») بولسا (3) ئەيسا مەسىھنىڭ بىردىنبىر قۇربانلىقى ياكى (4) 9-ئايەتتە كۆرسىتىلگەن «خۇدانىڭ ئىرادىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش»نى كۆرسىتىدۇ. بىزنىڭچە (1) ۋە (4) ئالدى-كەينى ئايەتلەرگە مۇۋاپىقتۇر. يېڭى ئەھدىنىڭ تۈپ مەقسىتى ۋە ئاخىرقى نەتىجىسى «خۇدانىڭ ئىرادىسىگە ئەمەل قىلىش»دىن ئىبارەتتۇر. بۇ ئىرادە مەسىھنىڭ بىزنى گۇناھدىن قۇتقۇزىدىغان قۇربانلىق ئۆلۈمىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، ئەلۋەتتە.

دېمەك، بۇ باشقا-باشقا كۆزقاراشلار ئارىسىدىكى پەرقلەر ئانچە چوڭ ئەمەس.

ئارقىلىق بىز گۇناھتىن پاكلىنىپ، خۇداغا ئاتالدۇق[95].
11 ھەر كاھىن ھەر كۈنى ئىبادەت خىزمىتىدە تۇرىدۇ، شۇنداقلا گۇناھلارنى
ھەرگىز ساقىت قىلالمايدىغان ئوخشاش خىلدىكى قۇربانلىقلارنى خۇداغا
قايتا-قايتا سۇنىدۇ. 12 بىراق، ئۇ بولسا گۇناھلار ئۈچۈن بىرلا قېتىملىق
مەڭگۈ ئىناۋەتلىك بىر قۇربانلىقنى سۇنغاندىن كېيىن، خۇدانىڭ ئوڭ يېنىدا
ئولتۇردى[96]؛ 13 ئۇ شۇ يەردە «دۈشمەنلىرى ئۆز ئايىغى ئاستىدا تەختىپەر
قىلىنغۇچە» كۈتىدۇ[97]. 14 ئۇ مۇشۇ بىرلا قۇربانلىق بىلەن خۇداغا ئاتاپ پاك-
مۇقەددەس قىلىنغانلارنى مەڭگۈگە مۇكەممەل قىلدى. 15 مۇقەددەس يازمىلاردا
پۈتۈلگەندەك، مۇقەددەس روھمۇ بۇ ھەقتە بىزگە گۇۋاھلىق بېرىدۇ. چۈنكى ئۇ
ئاۋۋال: —
16 «ئۇ كۈنلەردىن كېيىن، مېنىڭ ئۇلار بىلەن تۈزىدىغان ئەھدەم مانا شۇكى،
دەيدۇ پەرۋەردىگار:
مەن ئۆز تەۋرات-قانۇنلىرىمنى ئۇلارنىڭ زېھىن-ئەقلىگىمۇ سالىمەن،
ھەمدە ئۇلارنىڭ قەلبىگىمۇ پۈتىمەن» دېگەندىن كېيىن، ئۇ يەنە: —
17 «ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى ۋە ئىتائەتسىزلىكىرىنى مەڭگۈگە ئېسىمدىن
چىقىرىۋېتىمەن» — دېگەن.[98]
18 ئەمدى شۇ يولدا گۇناھلار كەچۈرۈم قىلىنغانىكەن، گۇناھلار ئۈچۈن
قۇربانلىق قىلىشنىڭ ھاجىتىمۇ قالمايدۇ.

95 «گۇناھتىن پاكلىنىپ، خۇداغا ئاتالدۇق» گرېك تىلىدا بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ: «مۇقەددەسلەشتۈرۈلدۇق» ياكى «پاك-مۇقەددەس قىلىندۇق». ئىنجىل بويىچە «مۇقەددەس» دېگەن سۆزنىڭ ئىككى مەزمۇنى بار: (1) گۇناھدىن پاكلانغان؛ (2) خۇداغا ئالاھىدە ئاتالغان.

96 ئوقۇرمەنلەرگە ئايان بولىدۇكى، كونا ئەھدە دەۋرىدە كاھىنلارنىڭ خىزمىتىنىڭ ئايىغى يوق ئىدى، شۇنىڭ بىلەن دائىم «تۇراتتى» (ئۆرە تۇراتتى، ئىبادەت چېدىرىدا ئورۇندۇق يوق ئىدى). لېكىن ئەيسا بىز ئۈچۈن ئۆزىنى بىرلا قۇربانلىق سۇنغاندىن كېيىن «ئولتۇردى».

97 13:2 ۋە «زەب.» 110نى كۆرۈڭ.

98 «يەر.» 31:31-34.

ئەمدى خۇداغا يېقىنلىشايلى!

19 شۇنىڭ ئۈچۈن، ئەي قېرىنداشلار، ئەيسانىڭ قېنى ئارقىلىق ئەڭ
مۇقەددەس جايغا كىرىشكە جۈرئەتلىك بولۇپ، 20 (ئۇ بىزگە ئېچىپ بەرگەن،
ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسىدىن (يەنى، ئۇنىڭ ئەت-تېنىدىن) ئۆتىدىغان
شۇ يېپيېڭى، هاياتلىق يولى بىلەن) 21 شۇنداقلا خۇدانىڭ ئائىلىسىنى
باشقۇرىدىغان بىزنىڭ ئۇلۇغ كاھىنىمىز بولغانلىقى بىلەن[99]، 22 دىللىرىمىز
ۋىجدانىدىكى بۇلغۇنۇشلاردىن سېپىلىش بىلەن پاكلانغان[100] ۋە بەدىنىمىز
ساپ سۇ بىلەن يۇيۇلغاندەك تازىلانغان هالدا ئېتىقادىنىڭ تولۇق جەزم-
خاتىرجەملىكى ۋە سەممىي قەلب بىلەن خۇداغا يېقىنلىشايلى![101]
23 ئەمدى ئېتىراپ قىلغان ئۈمىدىمىزدە تەۋرەنمەي چىڭ تۇرايلى (چۈنكى ۋەدە
بەرگۈچى بولسا سۆزىدە تۇرغۇچىدۇر) 24 ۋە مېھىر-مۇھەببەت كۆرسىتىش ۋە
گۈزەل ئىش قىلىشقا بىر-بىرىمىزنى قانداق قوزغاش ۋە رىغبەتلەندۈرۈشنى
ئويلايلى. 25 بەزىلەر ئادەت قىلىۋالغاندەك، جامائەتتە جەم بولۇشتىن باش
تارتمايلى، بەلكى بىر-بىرىمىزنى جېكىلەپ-ئىلھاملاندۇرايلى؛ بولۇپمۇ شۇ
كۈنىنىڭ يېقىنلاشقانلىقىنى بايقىغىنىڭلاردا، تېخىمۇ شۇنداق قىلايلى[102].
26 ھەقىقەتنى تونۇشقا نېسىپ بولغاندىن كېيىن، يەنىلا قەستەن گۇناھ

99 «خۇدانىڭ ئائىلىسى...» بولسا ئېتىقادچى جامائەتنى كۆرسىتىدۇ.

100 «دىللىرىمىز ۋىجداندىكى بۇلغۇنۇشلاردىن سېپىلىش بىلەن پاكلانغان» دېگەن سۆزلەر يېڭى ئەھدە ئاستىدىكى ئېتىقادچىلارنىڭ ئەھۋالى بىلەن كونا ئەھدە ئاستىدىكىلەرنىڭ ئەھۋالىنىڭ سېلىشتۇرمىسىنى كۆزدە تۇتىدۇ — كونا ئەھدە ئاستىدىكىلەر كاھىن تەرىپىدىن قۇربانلىق قانلىرى سېپىلىشى ئارقىلىق «گۇناھلىرى يېپىلغان» ياكى «كافارەت قىلىنغان». ئەمدى يېڭى ئەھدە ئاستىدىكىلەرنىڭ دىللىرى ئەيسانىڭ قۇربانلىق قېنى سېپىلىش بىلەن، ۋىجدانىدا ھېچقانداق بۇلغىنىشلار قالمايدۇ.

101 «بەدىنىمىز ساپ سۇ بىلەن يۇيۇلغاندەك تازىلانغان هالدا ئېتىقادىنىڭ تولۇق جەزم-خاتىرجەملىكى ۋە سەممىي قەلب بىلەن خۇداغا يېقىنلىشايلى!» توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

102 «شۇ كۈن» مەسىھنىڭ بۇ دۇنياغا قايتىپ كېلىدىغان كۈنىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. ئىنجىلنى يازغۇچىلارنىڭ نەزىرىدە پەقەت بىر كۈن، يەنى «شۇ كۈن»لا كۆزدە تۇتۇلىدۇ.
گرېك تىلىدا 19-25-ئايەتلەر بىرلا جۈملە بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

ئۆتكۈزۈۋەرسەك، ئۇ چاغدا گۇناھلار ئۈچۈن سۇنۇلىدىغان باشقا بىر قۇربانلىق بولماس، 27 بەلكى بىزگە قالىدىغىنى پەقەت سوراق، شۇنداقلا خۇدا بىلەن قارشىلىشىدىغانلارنى يەپ تۈگىتىشكە تەييار تۇرىدىغان يالقۇنلۇق ئوتنى قورقۇنچ ئىچىدە كۈتۈشلا، خالاس(103). 28 ئەمدى مۇساغا چۈشۈرۈلگەن تەۋرات قانۇنىنى كۆزگە ئىلمىغان ھەرقانداق كىشى ئىككى ياكى ئۈچ گۇۋاھچىنىڭ ئىسپاتى بولسا، كەڭچىلىك قىلىنمايلا ئۆلتۈرۈلەتتى. 29 ئۇنداقتا، بىر كىشى خۇدانىڭ ئوغلىنى دەپسەندە قىلسا، خۇدانىڭ ئەھدىسىنىڭ قېنىغا، يەنى ئۆزىنى پاك قىلغان قانغا ناپاك دەپ قارىسا، شەپقەت قىلغۇچى روھنى ھاقارەت قىلسا، ئۇنىڭدىن تېخىمۇ ئېغىر جازاغا لايىق ھېسابلىنىدۇ، دەپ ئويلىمامسىلەر؟

30 چۈنكى تەۋراتتا «ئىنتىقام مېنىڭكىدۇر، كىشىنىڭ قىلمىشلىرىنى ئۆز بېشىغا ئۆزۈم ياندۇرىمەن، دەيدۇ پەرۋەردىگار» ۋە «پەرۋەردىگار ئۆز خەلقىنى سوراققا تارتىدۇ»(104) دېگۈچىنى بىلىمىز. 31 مەڭگۈ ھايات خۇدانىڭ قوللىرىغا چۈشۈپ جازالىنىش نەقەدەر دەھشەتلىك ئىش-ھە!

32 ئەمدى سىلەر يورۇتۇلۇشتىن كېيىن، ئازاب-ئوقۇبەتلىك، قاتتىق كۈرەشلەرگە بەرداشلىق بەرگەن ئاشۇ بۇرۇنقى كۈنلەرنى ئېسىڭلاردا تۇتۇڭلار.(105)

33 بەزى ۋاقىتلاردا رەسۋا قىلىنىپ ھاقارەتلەش ۋە خارلىنىشلارغا ئۇچرىدىڭلار ۋە بەزى ۋاقىتلاردا مۇشۇنداق مۇئامىلىلەرگە ئۇچرىغانلارغا دەرداش بولدۇڭلار.

34 چۈنكى سىلەر ھەم مەھبۇسلارنىڭ(106) دەردىگە ئورتاق بولدۇڭلار ھەم مال-مۈلكۈڭلار بۇلانغاندىمۇ(107)، كەلگۈسىدە تېخىمۇ ئېسىل ھەم يوقاپ كەتمەيدىغان باقىي تەئەللۇقاتقا ئىگە بولىدىغانلىقىڭلارنى بىلگەچكە، خۇشاللىق بىلەن بۇ ئىشنى قوبۇل قىلدىڭلار. 35 شۇنىڭ ئۈچۈن، جاسارىتىڭلارنى يوقاتماڭلار، ئۇنىڭدىن ئىنتايىن زور ئىنئام بولىدۇ.

---

103 بۇ مۇھىم ئايەت ئۈستىدە يەنە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

104 بۇ سۆزلەر «قان.» 35:32 ۋە 36دىن ئېلىنغان.

105 مۇشۇ ئازاب-ئوقۇبەت چېكىشى ئېتىقادتا چىڭ تۇرغانلىقى تۈپەيلىدىن.

106 بۇ مەھبۇسلار ئېتىقاد ئۈچۈن زىندانىدا ياتقان، ئەلۋەتتە.

107 «مال-مۈلكۈڭلار بۇلانغاندا» — مۇشۇ ئىشنىڭ تارىخىي تەپسىلاتلىرى توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

36 چۈنكى خۇدانىڭ ئىرادىسىگە ئەمەل قىلىپ، ئۇنىڭ ۋەدە قىلغىنىغا مۇيەسسەر بولۇش ئۈچۈن، سەۋر-چىدام قىلىشقىلارغا توغرا كېلىدۇ. 37 چۈنكى مۇقەددەس يازمىلاردا خۇدا مۇنداق دېگەن: ــ

«پەقەت ئازغىنە ۋاقىتتىن كېيىنلا»،
«كەلگۈچى دەرۋەقە يېتىپ كېلىدۇ،
ئۇ كېچىكمەيدۇ[108].
38 بىراق ھەققانىي بولغۇچى ئېتىقاد بىلەن ياشايدۇ[109]؛
لېكىن ئۇ كەينىگە چېكىنسە،
جېنىم ئۇنىڭدىن سۆيۈنمەيدۇ»[110].

39 ھالبۇكى، بىز بولساق كەينىگە چېكىنىپ ھالاك بولىدىغانلاردىن ئەمەس، بەلكى ئېتىقاد بىلەن ئۆز جېنىمىزنى ئىگىلىگەنلەردىندۇرمىز[111].

11 ئېتىقاد-ئىشەنچ ــ ئۆتكەنكى گۇۋاھچىلار

1 ئېتىقاد بولسا ئۈمىد قىلغان ئىشلارنىڭ رېئاللىقتىكى ئىپادىسى[112] ۋە كۆرۈنمەيدىغان شەيئىلەرنىڭ دەلىلىدۇر.

2 چۈنكى بۇرۇنقى مۆتىۋەرلىرىمىز قەدىمدە مانا شۇ ئېتىقاد بىلەن خۇدادىن كەلگەن ياخشى گۇۋاھلىقنى ئالغان[113].

3 بىز ئېتىقاد ئارقىلىق كائىناتنىڭ[114] خۇدانىڭ سۆز-كالامى بىلەن ئورنىتىلغانلىقىنى، شۇنداقلا بىز كۆرۈۋاتقان مەۋجۇداتلارنىڭ كۆرگىلى بولىدىغان

108 «يەش.» 20:26، «ھاب.» 2:3.

109 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «مېنىڭ ھەققانىي ئادىمىم ئېتىقاد بىلەن ياشايدۇ» دېيىلىدۇ.

110 «ھاب.» 2:4.

111 مۇشۇ ئايەتتە «جان» جىسمانىي تەرەپ ئەمەس، بەلكى روھىي تەرەپتىكى ھاياتنى كۆرسىتىدۇ.

112 ياكى «ئۈمىد قىلغان ئىشلارنىڭ مۇتلەق خاتىرجەملىكى». دېمىسەكمۇ، ئىنجىلدا «ئۈمىد» دائىم دېگۈدەك مۇجمەل بىر ئارزۇ ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ ۋەدىلىرىگە چىڭ باغلانغان ئىشتۇر.

113 «بۇرۇنقى مۆتىۋەرلىرىمىز» ــ گرېك تىلىدا «ئاقساقاللىرىمىز». دېمەك، ئىبرانىيلارنىڭ ئاتا-بوۋىلىرى ئارىسىدا ئېتىقاد تەرىپىدە ئۈلگىلەر ۋە يول باشلىغۇچى بولغانلار.

114 ياكى «دەۋر-زامانلارنىڭ...».

شەيئىلەردىن چىققان ئەمەسلىكىنى چۈشىنەلەيمىز.
[4] ئېتىقادى بولغاچقا ھابىل قابىلنىڭكىدىنمۇ ئەۋزەل بىر قۇربانلىقنى خۇداغا ئاتىغان؛ ئېتىقادى بولغاچقا خۇدا ئۇنىڭ ئاتىغانلىرىنى تەرىپلەپ، ئۇنىڭغا ھەققانىي دەپ گۇۋاھلىق بەردى. گەرچە ئۆلگەن بولسىمۇ، ئېتىقادى بىلەن ئۇ يەنىلا بىزگە گەپ قىلماقتا.
[5] ئېتىقادى بولغاچقا، ھانوخ ئۆلۈمنى كۆرمەيلا ئەرشكە كۆتۈرۈلدى؛ خۇدا ئۇنى كۆتۈرۈپ ئېلىپ كەتكەچكە، ئۇ يەر يۈزىدە ھېچ تېپىلمىدى. سەۋەبى ئۇ ئېلىپ كېتىلىشتىن ئىلگىرى، خۇدانى خۇرسەن قىلغان ئادەم دەپ تەرىپلەنگەنىدى.
[6]ئەمدىلىكتە ئېتىقاد بولماي تۇرۇپ، خۇدانى خۇرسەن قىلىش مۇمكىن ئەمەس؛ چۈنكى خۇدانىڭ ئالدىغا بارىدىغان كىشى ئۇنىڭ بارلىقىغا، شۇنداقلا ئۇنىڭ ئۆزىنى ئىزدىگەنلەرگە ئەجرىنى قايتۇرغۇچى ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشى كېرەك.
[7] ئېتىقادى بولغاچقا، نۇھ تېخى كۆرۈلۈپ باقمىغان ۋەقەلەر ھەققىدە خۇدا تەرىپىدىن ئاگاھلاندۇرۇلغاندا، ئىخلاسمەنلىك قورقۇنچى بىلەن ئائىلىسىدىكىلەرنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن يوغان بىر كېمە[115] ياسىدى؛ ھەمدە ئېتىقادى ئارقىلىق شۇنداق قىلىپ پۈتكۈل دۇنيادىكىلەرنىڭ گۇناھلىرى ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقاردى، شۇنداقلا ئېتىقادتىن بولغان ھەققانىيلىققا مىراسخور بولدى.
[8] ئېتىقادى بولغاچقا، خۇدا ئىبراھىمنى ئۇنىڭغا مىراس سۈپىتىدە بەرمەكچى بولغان زېمىنغا بېرىشقا چاقىرغاندا، ئۇ ئىتائەت قىلدى؛ ئۇ قەيەرگە بارىدىغانلىقىنى بىلمەي تۇرۇپ يولغا چىقتى. [9] ئېتىقادى بولغاچقا ئۇ ۋەدە قىلىنغان زېمىندا، خۇددى ياقا يۇرتتا تۇرغاندەك مۇساپىر بولۇپ چېدىرلارنى ماكان قىلىپ ياشىدى. خۇدانىڭ ئۇنىڭغا قىلغان ۋەدىسىنىڭ ئورتاق مىراسخورلىرى بولغان ئىسھاق ۋە ياقۇپلارمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە شۇنىڭغا ئوخشاش ياشىدى. [10] ئىبراھىمنىڭ شۇنداق قىلىشىدىكى سەۋەب، ئۇ ئۇللىرى مۇستەھكەم بولغان شەھەرنى كۈتكەنىدى؛ شەھەرنىڭ لايىھىلىگۈچى ھەم قۇرغۇچىسى خۇدا ئۆزىدۇر.

---

[115] «يوغان كېمە» گرېك تىلىدا «ساندۇق» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. چۈنكى كېمە ساندۇق شەكلىدە ئىدى («يار.» 6-7-بابنى كۆرۈڭ).

[11] ئېتىقادى بولغاچقا ساراھ گەرچە ياشىنىپ قالغان، تۇغۇت يېشىدىن ئۆتكەن بولسىمۇ، ھامىلىدار بولۇش ئىقتىدارىغا ئىگە بولدى؛ چۈنكى ئۇ ۋەدە قىلغان خۇدانى ئىشەنچلىك دەپ قارايتتى[116]. [12] بۇنىڭ بىلەن بىرلا ئادەمدىن، يەنى ئۆلگەن ئادەمدەك بولۇپ قالغان بىر ئادەمدىن ئاسماندىكى يۇلتۇزلاردەك كۆپ، دېڭىز ساھىلىدىكى قۇمدەك سانسىز ئەۋلادلار بارلىققا كەلدى.
[13] بۇ كىشىلەرنىڭ ھەممىسى خۇدانىڭ ۋەدە قىلغانلىرىغا مۇيەسسەر بولماي تۇرۇپلا ئېتىقادى بولغان ھالدا ئالەمدىن ئۆتتى. بىراق ئۇلار ھايات ۋاقتىدا بۇلارنىڭ كەلگۈسىدە ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدىغانلىقىنى يىراقتىن كۆرۈپ، قۇچاق ئېچىپ خۇرسەنلىك بىلەن كۈتكەن ۋە ئۆزلىرىنى يەر يۈزىدە مۇساپىر ۋە يولۇچى دەپ ئاشكارە ئېيتقانىدى. [14] بۇ بۇنداق سۆزلەرنى قىلغان كىشىلەرنىڭ بىر ۋەتەننى تەشنا بولۇپ ئىزدەۋاتقانلىقىنى ئېنىق ئىپادىلەيدۇ. [15] دەرۋەقە، ئۇلار ئۆز يۇرتىنى سېغىنغان بولسا، قايتىپ كېتىش پۇرستى چىققان بولاتتى. [16] لېكىن ئۇلار ئۇنىڭدىنمۇ ئەۋزەل، يەنى ئەرشتىكى بىر ماكانىنى تەلپۈنۈپ ئىزدىمەكتە. شۇنىڭ ئۈچۈن، خۇدانىڭ ئۆزلىرىنىڭ خۇداسى دەپ ئاتىلىشىدىن نومۇس قىلمايدۇ؛ چۈنكى مانا، ئۇ ئۇلار ئۈچۈن بىر شەھەر ھازىرلىغان.
[18-17] ئىبراھىم خۇدا تەرىپىدىن سىنالغىنىدا، ئېتىقادى بولغاچقا ئوغلى ئىسھاقنى قۇربانلىق سۈپىتىدە خۇداغا ئاتىدى؛ گەرچە ئۇ خۇدانىڭ ۋەدىلىرىنى، جۈملىدىن «سېنىڭ نامىڭنى داۋاملاشتۇرىدىغان نەسلىڭ بولسا ئىسھاقتىن كېلىپ چىقىدۇ» دېگىنىنى تاپشۇرۇۋالغان بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا بىردىنبىر ئوغلىنى قۇربان قىلىشقا تەييار تۇردى. [19] چۈنكى ئۇ ھەتتا ئىسھاق ئۆلگەن تەقدىردىمۇ، خۇدانىڭ ئۇنى تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئىكەنلىكىگە ئىشەندى. مۇنداقچە ئېيتقاندا، ئىسھاقنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرۈلگەندەك قايتىدىن تاپشۇرۇۋالدى.
[20] ئېتىقادى بولغاچقا، ئىسھاق ئوغۇللىرى ياقۇپ بىلەن ئەساۋنىڭ كەلگۈسى

---

[116] بەزى تەرجىمىلىرىدە بۇ جۈملىدە كۆزدە تۇتۇلغان ئېتىقاد ئىگىسى ساراھ ئەمەس، بەلكى ئىبراھىم دەپ قارىلىدۇ. بىرنەچچە سەۋەبلەردىن (جۈملىدىن بالا تۇغۇشتا كۈچ، يەنى ھامىلىدار بولۇش ئىقتىدارى كېرەك بولغىنى ئەر كىشى ئەمەس، بەلكى ئايال كىشى بولغانلىقىدىن!)، كۆرسىتىلگەن ئېتىقادچىنى ساراھ دەپ قارايمىز. ئۇ خۇدانىڭ سۆزىدىن گۇمانلانغاندىن كېيىن، ئەيىبلەنگەن بولۇپ ئاندىن چىڭ ئېتىقادتا تۇرغان بولۇشى مۇمكىن («يار.» 1:18-15نى كۆرۈڭ).

ئىشلىرىغا خەيرلىك تىلەپ دۇئا قىلدى.
21 ئېتىقادى بولغاچقا، ياقۇپ ئالەمدىن ئۆتۈش ئالدىدا يۈسۈپنىڭ ئىككى
ئوغلىنىڭ ھەربىرى ئۈچۈن خەيرلىك دۇئا قىلىپ، ھاسىسىغا تايىنىپ تۇرۇپ
خۇداغا سەجدە قىلدى[117]. 22 ئېتىقادى بولغاچقا، يۈسۈپ سەكراتتا چۈشۈپ
قالغاندا، بەنى ئىسرائىلنىڭ مىسىردىن چىقىپ كېتىدىغانلىقىنى تىلغا ئالدى
ھەمدە ئۆزىنىڭ ئۇستىخانلىرى توغرۇلۇقمۇ ئەمر قىلدى[118].
23 ئېتىقادى بولغاچقا، مۇسا تۇغۇلغاندا، ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسى ئۇنى ئۈچ ئاي
يوشۇردى؛ چۈنكى ئۇلار مۇسانىڭ يېقىملىق بىر بالا ئىكەنلىكىنى كۆردى[119]،
پادىشاھنىڭ پەرمانىدىنمۇ قورقمىدى. 24 ئېتىقادى بولغاچقا، مۇسا چوڭ
بولۇپ ئۇلۇغ زات بولغاندىن كېيىن، «پىرەۋننىڭ قىزىنىڭ ئوغلى» دېگەن
ئاتاقتا تۇرۇۋېرىشنى رەت قىلىپ، 25 گۇناھ ئىچىدىكى لەززەتلەردىن
ۋاقىتلىق بەھرىمەن بولۇشنىڭ ئورنىغا، خۇدانىڭ خەلقى بىلەن بىللە ئازاب
چېكىشنى ئەۋزەل كۆردى. 26 ئۇ مەسىھكە قارىتىلغان ھاقارەتكە[120] ئۇچراشنى
مىسىرنىڭ خەزىنىسىدىكى بايلىقلارغا ئىگە بولۇشتىنمۇ ئەۋزەل بىلدى.
چۈنكى كۆزلىرىنى ئەرشتىكى ئىنئامغا تىكىۋاتاتتى. 27 ئېتىقادى بولغاچقا،
ئۇ پادىشاھنىڭ غەزىپىدىنمۇ قورقماي مىسىردىن چىقىپ كەتتى. جاپا-
مۇشەققەتكە چىدىدى، چۈنكى كۆزگە كۆرۈنمىگۈچى ئۇنىڭ كۆزىگە كۆرۈنۈپ
تۇرغاندەك ئىدى. 28 ئېتىقادى بولغاچقا، ئۇ «تۇنجى ئوغلىنىڭ جېنىنى
ئالغۇچى» پەرىشتىنىڭ ئىسرائىللارغا تەگمەسلىكى ئۈچۈن تۇنجى «ئۆتۈپ
كېتىش» ھېيتىنى ئورنىتىپ، شۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك قاننى بۇيرۇلغىنى بويىچە

117 «يار.» 31:47 (گرېك تىلىدىكى «سەپتۇئاگىنت» (LXX) دېگەن تەرجىمىسى)نى كۆرۈڭ.
118 يۈسۈپنىڭ ئەمرى بولسا «سىلەر مىسىردىن چىققىنىڭلاردا مېنىڭ ئۇستىخانلىرىمنى ئېلىپ كېتىڭلار» دېگەنلىك ئىدى. «يار.» 24:50 ۋە «مىس.» 19:18نى كۆرۈڭ.
119 «يېقىملىق بىر بالا» بۇ سۆز چوقۇم مۇسانىڭ بىر ئالاھىدىلىكىنى، ئۇنىڭ خۇداغا ياقىدىغانلىقىنى كۆرسەتسە كېرەك («روس.» 20:7نىمۇ كۆرۈڭ).
120 «مەسىھكە قارىتىلغان ھاقارەت» دېگەن سۆز بەلكىم مەسىھنىڭ ھەردائىم (ھەتتا دۇنياغا كېلىشىدىن ئىلگىرى) ئۆز خەلقى بىلەن بىر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئاجايىب ئىبارە توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

سېپىپ-سۈركىدى[121].
29 ئېتىقادى بولغاچقا، ئىسرائىللار قىزىل دېڭىزدىن خۇددى قۇرۇقلۇقتا
ماڭغاندەك مېڭىپ ئۆتتى. بىراق ئۇلارنى قوغلاپ كەلگەن مىسىرلىقلار
ئۆتمەكچى بولغاندا سۇغا غەرق بولدى.
30 ئېتىقادى بولغاچقا، خەلق يەتتە كۈن يېرىخو[122] شەھىرىنىڭ سېپىلىنى
ئايلانغاندىن كېيىن سېپىل ئۆرۈلدى.
31 ئېتىقادى بولغاچقا، پاھىشە ئايال راھاب ئىسرائىل چارلىغۇچىلىرىنى
دوستلارچە كۈتۈۋالغاچقا، ئىتائەتسىزلەر بولغان ئۆز شەھىرىدىكىلەر بىلەن
بىرلىكتە ھالاك بولمىدى.
32 مەن يەنە نېمىشقا سۆزلەپ ئولتۇراي؟ گىدېئون، باراق، شىمشون، يەفتاھ،
داۋۇت، سامۇئىل ۋە قالغان باشقا پەيغەمبەرلەر توغرىسىدا ئېيتىپ كەلسەم
ۋاقىت يەتمەيدۇ. 33 ئۇلار ئېتىقادى بىلەن ئەللەرنىڭ ئۈستىدىن غالىب
كەلدى، ئادالەت يۈرگۈزدى[123]، خۇدا ۋەدە قىلغانلارغا ئېرىشتى، شىرلارنىڭ
ئاغزىلىرىنى ئېتىپ قويدى،[124] 34 دەھشەتلىك ئوتنىڭ يالقۇنىنى ئۆچۈردى[125]،
قىلىچنىڭ تىغىدىن قېچىپ قۇتۇلدى، ئاجىزلىقتىن كۈچەيدى، جەڭلەردە
باتۇرلۇق كۆرسەتتى، يات ئەللەرنىڭ قوشۇنلىرىنى تىرى-پىرەڭ قىلدى.
35 ئېتىقادى بولغاچقا، ئاياللار ئۆلگەن ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرگۈزۈپ
قايتۇرۇۋالدى؛ بىراق باشقىلار كەلگۈسىدە تېخىمۇ ياخشى ھالدا ئۆلۈمدىن
تىرىلەيلى دەپ، قۇتۇلۇش يولىنى رەت قىلىپ قىيىنىلىشقا بەرداشلىق بەردى.
36 يەنە بەزىلەر سىنىلىپ خار-مەسخىرىلەرگە ئۇچراپ قامچىلاندى، بەزىلەر

121 بۇ ۋەقەلەرنى چۈشىنىش ئۈچۈن «مىس.» 12-بابقا قارالسۇن.

122 يېرىخو — ئىسرائىللار مىسىردىكى قۇللۇقتىن قۇتۇلۇپ، خۇدا بېرىشكە ۋەدە قىلغان قانائان زېمىنىدا جەڭ قىلمايلا ئىگىلىگەن تۇنجى شەھەر. «يەشۇئا» 6-بابنى كۆرۈڭ.

123 «ئادالەت يۈرگۈزدى» بەلكىم داۋۇتتەك ئادىللىق بىلەن يۇرت سوراشلىرىنى، ياكى ئايۇپتەك باشقىلارنىڭ دەردىگە يېتىشنى (مەسىلەن، «ئايۇپ» 29:12-17، 31-بابنى كۆرۈڭ) كۆرسىتىدۇ.

124 بىر قېتىم دانىيال پەيغەمبەر شىر ئۇۋىسىغا تاشلانغان، بىراق ئۇ خۇداغا بولغان ئېتىقادى ۋەجىدىن شىرلاردىن قۇتۇلۇپ قالغان. «دان.» 6-بابنى كۆرۈڭ.

125 مەسىلەن، «دان.» 3-بابنى كۆرۈڭ.

ھەتتا كىشەنلىنىپ زىندانغا تاشلاندى[126]؛ 37 ئۇلار چالما-كېسەك قىلىپ
ئۆلتۈرۈلدى، ھەرە بىلەن ھەرىلىنىپ پارچىلاندى[127]، سىناقلارنى بېشىدىن
ئۆتكۈزدى، قىلىچلىنىپ ئۆلتۈرۈلدى؛ ئۇلار قوي-ئۆچكە تېرىلىرىنى يېپىنچا
قىلغان ھالدا سەرسان بولۇپ يۈردى، نامراتلىقتا ياشىدى، قىيىن-قىستاقتا
ئۇچرىدى، خورلاندى 38 (ئۇلار بۇ دۇنياغا زايە كەتكەندى)، چۆللەردە، تاغلاردا،
ئۆڭكۈرلەردە ۋە گەملەردە سەرگەردان بولۇپ يۈردى.
39 بۇلارنىڭ ھەممىسى ئېتىقادى بىلەن خۇدانىڭ ئۆز گۇۋاھى بىلەن
تەرىپلەنگەن بولسىمۇ، خۇدانىڭ ۋەدە قىلغىنىغا ئەينى بويىچە ئېرىشكىنى
يوق[128]. 40 ئەمدىلىكتە خۇدا بىزلەر ئۈچۈن تېخىمۇ ئەۋزەل بىر نىشان-
مەقسەتنى بېكىتكەن بولۇپ، ئۇلار بىزسىز كامالەتكە يەتكۈزۈلمەيدۇ[129].

خۇدا ئۆز پەرزەنتلىرىنى تەربىيىلەيدۇ

12 2-1 ئەمدى ئەتراپىمىزدا گۇۋاھچىلار[130] شۇنچە چوڭ بۇلۇتتەك
بىزنى ئورىۋالغاچقا، ھەرخىل ئېغىر يۈك ھەم بىزگە ئاسانلا
چىرمىشىۋالىدىغان گۇناھنى چۆرۈپ تاشلاپ، ئالدىمىزغا قويۇلغان يۈگۈرۈش

126 تەۋراتتا مۇشۇنداق مىساللار نۇرغۇن. 35-ئايەتتە كۆرستىلگەن ئازابلار ۋە ئۇشبۇ بابتا بەزى باشقا ئىشلار «ماكابىيلار» دېگەن تارىخىي كىتاب (1-، 2- ۋە 4-توم)دا خاتىرىلىنىدۇ. بۇ كىتاب تەۋراتنىڭ بىر قىسمى بولمىسىمۇ، تارىخشۇناسلار تەرىپىدىن ئاساسەن ئىشەنچلىك دەپ قارىلىدۇ.

127 يەھۇدىي خەلقىنىڭ بەزى تارىخلىرى بويىچە ماناسسەھ پادىشاھ يەشايا پەيغەمبەرنى شۇنداق قىلغان. تەۋرات ئۆزىدە مۇشۇ تارىخ خاتىرىلەنمىگەن.

128 «ئېرىشكىنى يوق» — يەر يۈزىدە تىرىك ۋاقتىدا ئېرىشمىگەن. تىرىلگەندە پۈتۈنلەي باشقىچە بولىدۇ، ئەلۋەتتە!

129 دېمەك، ئۇلار بىزنى كۈتۈشى كېرەك، يېڭى ئەھدىدىن بەھرىمەن بولغان ئېتىقادچى بىزلەر بىلەن تەڭ كامالەتكە يەتكۈزۈلىدۇ.

130 «گۇۋاھچىلار» — ئىككى تەرەپتىكى سۆز بولۇشى مۇمكىن: (1) يۇقىرىقى 11-بابتا تىلغا ئېلىنغان كىشىلەر بىزگە ئېتىقاد بىلەن ياشاشنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى كۆرستىپ «گۇۋاھلىق بەرگەنلىكى»نى ھەم (2) «ئېتىقادنىڭ بەيگىسى»دە يۈگۈرگىنىمىزدە بۇلارنىڭ ئەرشتىن بىزگە گۇۋاھچىلاردەك قاراپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرستىدۇ. «بۇلۇت» قىزىق گەپ — «دان.» 13:7، «مات.» 30:24، 46:26، «1تېس.» 17:4، «ۋەھ.» 7:1نى كۆرۈڭ.

يولنى چىداملىق بىلەن بېسىپ يۈگۈرەيلى؛ بۇنىڭدا كۆزىمىزنى ئېتىقادىمىزنىڭ يول باشلىغۇچىسى ۋە تاكامۇللاشتۇرغۇچىسى بولغان ئەيساغا تىكەيلى. ئۇ ئۆزىنى كۈتكەن خۇشاللىق ئۈچۈن كرېستتىكى ئازابقا بەرداشلىق بەردى ھەم ئۇنىڭدا بولغان ھاقارەتكە پىسەنت قىلمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ خۇدانىڭ تەختىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئولتۇرغۇزۇلدى.

3 كۆڭلۈڭلارنىڭ ھېرىپ سوۋۇپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، گۇناھكارلارنىڭ شۇنچە قاتتىق خورلاشلىرىغا بەرداشلىق بەرگۈچىنى كۆڭۈل قويۇپ ئويلاڭلار.
4 گۇناھقا قارشى كۈرەشلەردە تېخى قان ئاققۇزۇش دەرىجىسىگە بېرىپ يەتمىدىڭلار. 5 خۇدانىڭ سىلەرگە ئۆز پەرزەنتلىرىم دەپ جېكىلەيدىغان مۇقەددەس يازمىلاردىكى مۇنۇ سۆزلىرىنى ئۇنتۇدۇڭلار: —

«ئى ئوغلۇم، پەرۋەردىگارنىڭ تەربىيىسىگە سەل قارىما،
ئەيىبلەنگىنىڭدە كۆڭلۈڭ سوۋۇپ كەتمىسۇن،
6 چۈنكى پەرۋەردىگار سۆيگىنىگە تەربىيە بېرىدۇ،
مېنىڭ ئوغلۇم دەپ قوبۇل قىلغانلارنىڭ ھەممىسىنى دەررىلەيدۇ»(131).

7 ئازاب چەككىنىڭلارنى خۇدانىڭ تەربىيىسى دەپ بىلىپ، ئۇنىڭغا بەرداشلىق بېرىڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ تەربىيە ئېلىشىڭلارنىڭ ئۆزى خۇدانىڭ سىلەرنى ئوغلۇم دەپ مۇئامىلە قىلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. قايسى پەرزەنت ئاتىسى تەرىپىدىن تەربىيىلەنمەيدۇ؟ 8 ئەمدى خۇدانىڭ تەربىيىلىشىدە ھەربىر پەرزەنتنىڭ ئۆز ئۈلۈشى بار؛ لېكىن بۇ ئىش سىلەردە كەم بولسا ھەقىقىي ئوغۇللىرىدىن ئەمەس، بەلكى ھارامدىن بولغان پەرزەنتى بولۇپ چىقىسىلەر.
9 ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەممىمىزنىڭ ئۆزىمىزگە تەربىيە بەرگەن ئەت جەھەتتىكى ئاتىلىرىمىز بار، بىز ئۇلارنىمۇ ھۆرمەتلەپ كەلدۇق. شۇنداق ئىكەن، روھلارنىڭ ئاتىسىغا تېخىمۇ ئىتائەت قىلمامدۇق؟ شۇنداقتا ھاياتىمىز ياشنىمامدۇ؟

131 «پەند.» 3:11ـ12.

10 ئەت جەھەتتىكى ئاتىلىرىمىز بەرھەق پەقەت ئۆزى مۇۋاپىق كۆرگەن
يول بويىچە ئازغىنە ۋاقىت بىزنى تەربىيىلىگەن. لېكىن ئۇ بولسا بىزگە
پايدىلىق بولسۇن دەپ، پاك-مۇقەددەسلىكىدىن مۇيەسسەر بولۇشىمىز
ئۈچۈن تەربىيىلەيدۇ. 11 ئەمدى قاتتىق تەربىيە بېرىلگەن ۋاقىتدا ئادەمنى
خۇش قىلمايدۇ، ئەكسىچە ئادەمنى قايغۇغا چۆمدۈرىدۇ؛ بىراق بۇنىڭ بىلەن
تۈزەلگەنلەرگە ئۇ كېيىن ھەققانىيلىقتىن چىققان تىنچ-خاتىرجەملىكنىڭ
مېۋىسىنى بېرىدۇ.
12 شۇنىڭ ئۈچۈن، «تېلىپ ساڭگىلىغان قولۇڭلارنى، زەئىپلىشىپ كەتكەن
تىزىڭلارنى رۇسلاڭلار[132]» 13 ۋە «ئاقساق»لارنىڭ[133] پۇكۇلۇپ قالماي، بەلكى
شىپا تېپىشى ئۈچۈن پۇتلىرىڭلارنى تۈز يوللاردا ماڭدۇرۇڭلار.

خۇدانىڭ قورقۇنچىدا ياشاڭلار

14 بارلىق كىشىلەر بىلەن ئىناق ئۆتۈشكە ۋە پاك-مۇقەددەس ياشاشقا
ئىنتىلىڭلار؛ مۇقەددەس بولمىغان كىشى ھەرگىز رەبنى كۆرەلمەيدۇ. 15 ئويغاق
تۇرۇڭلاركى، ھېچكىم خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتىدىن مەھرۇم قالمىسۇن؛
ئاراڭلاردا سىلەرگە ئىش تاپقۇزۇپ سىلەرنى كۆيدۈرىدىغان، شۇنداقلا كۆپ
ئادەملەرنى بۇلغاپ ناپاك بولۇشقا سەۋەب بولىدىغان بىرەر ئۆچ-ئاداۋەت
يىلتىزى ئۈنمىسۇن. 16 ئاراڭلاردا ھېچبىر بۇزۇقلۇق قىلغۇچى ياكى ئۆزىنىڭ
تۇنجى ئوغۇللۇق ھوقۇقىنى بىر ۋاخ تاماقىقا سېتىۋەتكەن ئەساۋدەك ئىخلاسسىز
كىشى بولمىسۇن[134]. 17 چۈنكى سىلەرگە مەلۇمكى، ئەساۋ كېيىن ئاتىسىنىڭ
خەيرلىك دۇئاسىنى ئېلىشنى ئويلىغان بولسىمۇ، شۇنداقلا ئۇنىڭغا ئىنتىلىپ
كۆز ياشلىرىنى ئېقىتىپ يالۋۇرغان بولسىمۇ، ئۇ بۇ ئىشلارنى ئورنىغا كەلتۈرىدىغان
توۋا قىلىش[135] يولىنى تاپالماي، رەت قىلىندى.

132 ياكى «كۈچەيتىڭلار» («يەش.» 3:35دىن نەقىل كەلتۈرۈلگەن).
133 «ئاقساق»لار بەلكىم ئېتىقادى ئاجىزلارنى كۆرسىتىدۇ.
134 «يار.» 25:29-34.
135 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ئۆز گۇناھىدىن توۋا قىلىش».

سىناي تېغى (ئىسرائىللار تەۋرات قانۇنىنى قوبۇل قىلغان تاغ) ۋە زىئون تېغى، يەنى ئەرشتىكى يېرۇسالېم

18 چۈنكى سىلەر قول بىلەن تۇتقىلى بولىدىغان، يالقۇنلاپ ئوت يېنىپ تۇرۇۋاتقان ھەمدە سۈرلۈك بۇلۇت، قاراڭغۇلۇق ۋە قارا قۇيۇن قاپلىغان ئاشۇ تاغقا[136] كەلمىدىڭلار ــ

19 (ئۇ جايدا كاناي ساداسى بىلەن سۆزلىگەن ئاۋاز يەتكۈزۈلگەندە، بۇلارنى ئاڭلىغانلار: «بىزگە يەنە سۆز قىلىنمىسۇن!» دەپ خۇداغا يالۋۇرۇشتى[137]؛ 20 چۈنكى ئۇلار قىلىنغان ئەمرنى كۆتۈرەلمىدى. «ئەگەر بىر ھايۋان تاغقا تەگسىمۇ، چالما-كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈلسۇن» دەپ تاپىلانغانىدى[138]؛ 21 ئۇ كۆرۈنۈش شۇنداق قورقۇنچلۇق ئىدىكى، مۇسامۇ: «بەك قاتتىق قورقۇپ غال-غال تىترەپ كەتتىم»[139] دېگەنىدى).

22 ــ سىلەر بەلكى زىئون تېغىغا، يەنى مەڭگۈ ھايات خۇدانىڭ شەھىرى ــ ئەرشتىكى يېرۇسالېمغا، تۈمەنلىگەن پەرىشتىلەرگە، 23 ئىسمىلىرى ئەرشتە پۈتۈلگەن تۇنجى تۇغۇلغانلارنىڭ[140] ھېيت-مەرىكە خۇشاللىقىدا

«تولۇق قىلىش» گرېك تىلىدا «ئۇنى» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. بەزى تەرجىمانلار بۇ «ئۇنى» دېگەننى «گۇناھىدىن تولۇق قىلىش»نى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ. لېكىن «يار.» 1:27-40كە قارىغاندا، ئۇنىڭ ئىزدىگىنى ئەسلىدىكى تەلۈلىكىدىن تولۇق قىلىش ئەمەس، بەلكى پەقەت پۇشايمان بىلەن ئاتىسىنىڭ خەيرلىك دۇئاسىلا ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن مۇشۇ يەردە «تولۇق قىلىش»نىڭ مەنىسى: ــ (1) ئاتىسىنىڭ قارارىنى، ياكى (2) خۇدانىڭ ئىرادىسىنى ئۆزگەرتىشنى بىلدۈرىدۇ (ئوقۇرمەنلەرگە ئايانكى، «تولۇق قىلىش»نىڭ ئەسلىدىكى مەنىسى «كۆزقاراشنى ئۆزگەرتىش» «پوزىتسىيەنى ئۆزگەرتىش» دېگەنلىك).

136 «ئاشۇ تاغ» ــ يەھۇدىي خەلقى مۇسا پەيغەمبەرنىڭ ۋاستىسى بىلەن تەۋرات قانۇنىنى قوبۇل قىلغان سىناي تېغىنى كۆرسىتىدۇ («مىس.» 19-بابنى كۆرۈڭ).

137 «قان.» 23:15نى كۆرۈڭ.

138 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «چۈنكى ئۇلارغا تاپىلانغان: «ئەگەر بىر تاغقا ھەتتا بىرەر ھايۋاننىڭ ئاياغلىرى تەگكەن بولسىمۇ، چالما-كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈلسۇن» دېگەن ئەمرنى كۆتۈرەلمىدى».

139 «قان.» 19:9.

140 «تۇنجى تۇغۇلغانلار» ــ بۇ يەردە ئەيسا مەسىھكە ئېتىقاد قىلىپ، «قايتىدىن تۇغۇلغان» خۇدانىڭ پەرزەنتى دەپ ھېسابلانغانلارنى كۆرسىتىدۇ.

جەم قىلىنغان جامائەتكە[141]، ھەممەيلەننىڭ سوراقچىسى خۇداغا، تاكامۇللاشتۇرۇلغان ھەققانىي كىشىلەرنىڭ روھلىرىغا 24 ۋە يېڭى ئەھدىنىڭ ۋاسىتىچىسى ئەيساغا، شۇنداقلا ھەم ئۇنىڭ سېپىلگەن قېنىغا كەلدىڭلار. بۇ قان ھابىلنىڭكىدىن ئەۋزەل سۆز قىلىدۇ[142].

25 بۇ سۆزنى قىلغۇچىنى رەت قىلماسلىقىڭلار ئۈچۈن دىققەت قىلىڭلار. چۈنكى يەر يۈزىدە ئۆزلىرىگە ۋەھىي يەتكۈزۈپ ئاگاھلاندۇرغۇچىنى[143] رەت قىلغانلار جازادىن قېچىپ قۇتۇلالمىغان يەردە، ئەرشتە بىزنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدىن يۈز ئۆرۈسەك، ھالىمىز تېخىمۇ شۇنداق بولمامدۇ؟ 26 ئەمدى شۇ چاغدا[144] خۇدانىڭ ئاۋازى زېمىننى تەۋرىتىۋەتكەنىدى؛ لېكىن ئەمدى ئۇ: «ئۆزۈم يەنە بىر قېتىم زېمىننىلا ئەمەس، ئاسماننىمۇ تەۋرىتىمەن» دەپ ۋەدە قىلدى[145]. 27 «يەنە بىر قېتىم» دېگەن بۇ سۆز تەۋرىتىلىدىغانلارنىڭ، يەنى يارىتىلغان نەرسىلەرنىڭ تەۋرىتىلىشى بىلەن يوقىتىلىدىغانلىقىنى، تەۋرەتكىلى بولمايدىغان نەرسىلەرنىڭ مەڭگۈ مۇقىم بولىدىغانلىقىدىن ئىبارەت مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

28 شۇنىڭ ئۈچۈن، تەۋرەتكىلى بولمايدىغان بىر پادىشاھلىققا مۇيەسسەر بولۇپ، مېھىر-شەپقەتنى چىڭ تۇتۇپ[146] بۇ ئارقىلىق ئىخلاسمەنلىك ۋە ئەيمىنىش-قورقۇنچ بىلەن خۇدانى خۇرسەن قىلىدىغان ئىبادەتلەرنى قىلايلى.

29 چۈنكى خۇدايىمىز ھەممىنى يەۋەتكۈچى بىر ئوتتۇر[147].

---

141 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ھېيت-مەرىكە خۇشاللىقىغا جەم بولىدىغان تۈمەنلىگەن پەرىشتىلەرگە، ئىسمىلىرى ئەرشتە يېزىلغان تۇنجى تۇغۇلغانلارنىڭ جامائىتىگە،...». ئىسرائىللارنىڭ ئىسمىلىرىنىڭ ھەممىسى يەر يۈزىدە «روييخەت»تە پۈتۈلۈشى بۇيرۇلغانىدى («چۆل.» 1:1-18). لېكىن جامائەتتىكىلەرنىڭ ئىسمىلىرى يەر يۈزىدە ئەمەس، بەلكى ئەرشتە پۈتۈكلۈكتۇر.

142 ئەيسا مەسىھنىڭ سېپىلگەن قېنى ئىنساننىڭ گۇناھلىرىنى تىلەپ ئۇلارنى پاك قىلىدۇ. ھابىلنىڭ قېنى بولسا ئىنتىقام دەپ ھۆركىرەپ يىغلايتتى («يار.» 4:10).

143 مۇشۇ يەردە «يەر يۈزىدە ئۆزلىرىگە ۋەھىي يەتكۈزۈپ ئاگاھلاندۇرغۇچى» خۇدانىڭ مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق سۆزلىگىنىنى كۆرسىتىدۇ.

144 «شۇ چاغدا» — خۇدا سىناي تېغىدىن سۆزلىگىنىدە.

145 «ھاگ.» 2:6نى كۆرۈڭ.

146 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «مۇيەسسەر بولغىنىمىزدىن مىننەتدار بولۇپ،...».

147 بۇ سۆزلەر «قان.» 4:24، 9:3دىمۇ تېپىلىدۇ.

خۇدانى خۇش قىلىش

13

1 ئاراڭلاردا قېرىنداشلىق مېھىر-مۇھەببەت توختىمىسۇن.
2 ناتونۇش كىشىلەرگە مېھماندوست بولۇشنى ئۇنتۇماڭلار.
چۈنكىبەزىلەر شۇ يول بىلەن بىلمەستىن پەرىشتىلەرنى مېھمان قىلغان.
3 زىنداندا تاشلانغانلارنى ئۇلار بىلەن بىللە زىنداندا زەنجىرلەنگەندەك ياد
ئېتىڭلار. خورلانغانلارنى[148] ئۆزۈڭلارمۇ تەندە تۇرۇۋاتقان بەندە سۈپىتىدە[149]
ياد ئېتىپ تۇرۇڭلار.
4 ھەممە ئادەم نىكاھقا ھۆرمەت قىلسۇن، ئەر-خوتۇنلارنىڭ ياتىدىغان
يېرى داغسىز بولسۇن[150]؛ چۈنكى خۇدا بۇزۇقچىلىق قىلغۇچىلار ۋە زىنا
قىلغۇچىلاردىن ھېساب ئالىدۇ. 5 مېكىش-تۇرۇشۇڭلار پۇلپەرەسلىكتىن
خالىي بولسۇن، بارىغا قانائەت قىلىڭلار. چۈنكى خۇدا مۇنداق دېگەن:
— «سەندىن ئەسلا ئايرىلمايمەن،
سېنى ئەسلا تاشلىمايمەن».[151]

6 شۇڭا، يۈرەكلىك بىلەن ئېيتالايمىزكى،
«پەرۋەردىگار مېنىڭ ياردەمچىمدۇر، ھېچ قورقمايمەن،
كىشىلەر مېنى نېمە قىلالىسۇن؟»[152]

148 «زىنداندا تاشلانغانلار» ۋە «خورلانغانلار» ئېتىقادى ئۈچۈن زىيانكەشلىككە ئۇچرىغانلارنى كۆرسىتىدۇ.

149 «تەندە تۇرۇۋاتقان بەندە سۈپىتىدە ... ياد ئېتىڭلار» — مەنىسى بەلكىم: (1) ئۆزلىرىڭلار ئاجىزلىقتا ۋە جىسمانىي ئازابلارغا دۇچ كەلگەنلىكىڭلار تۈپەيلىدىن مۇشۇلارنى ياد ئېتىپ تۇرۇڭلار؛ (2) ياكى ئەيسا مەسىھنىڭ تېنى بولغان جامائەت ئەزاسى سۈپىتىدە، ھېسداشلىق ۋە دەرددašلىق كۆرسىتىڭلار» دېگەننى بىلدۈرىدۇ.

150 «ئەر-خوتۇنلارنىڭ ياتىدىغان يېرى داغسىز بولسۇن» — باشقا بىرخىل تەرجىمىسى بولۇشى مۇمكىن: «نىكاھ ھەردائىم ھۆرمەتلىك ئىش، ئەر-خوتۇنلۇق ئورنى داغسىزدۇر» — بۇ تەرجىمە توغرا بولسا، ئاساسىي مەنىسى ئەر-خوتۇنلۇق، شۇنداقلا ئەر-خوتۇنلۇق ئارىسىدىكى مۇھەببەتلىك جىنسىي مۇناسىۋەت خۇدا ئالدىدا ياخشى ئىشتۇر.

151 تەۋرات، «قان.» 31:6-8.

152 «زەب.» 27:1، 118:6.

7 سىلەرگە خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى يەتكۈزگەن، سىلەرنىڭ يېتەكچىلىرىڭلارنى ئېسىڭلاردا تۇتۇڭلار. ئۇلارنىڭ مېڭىش-تۇرۇشىنىڭ مېۋە-نەتىجىسىگە كۆڭۈل قويۇپ قاراپ، ئۇلارنىڭ ئېتىقادىنى ئۆلگە قىلىڭلار: —

8 ئەيسا مەسىھ تۈنۈگۈن، بۈگۈن ۋە ئەبەدىلئەبەدگىچە ئۆزگەرمەيدۇ![153]

9 شۇنىڭ ئۈچۈن، ھەرخىل غەيرىي تەلىملەر بىلەن ئېزىقتۇرۇلۇپ كەتمەڭلار؛ چۈنكى ئىنساننىڭ قەلبى قۇربانلىقتا خاس يېمەكلىكلەر بىلەن ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتى بىلەن قۇۋۋەتلەندۈرۈلگىنى ئەۋزەل. چۈنكى بۇنداق يېمەكلىكلەرگە بېرىلىپ كېلىۋاتقانلار ئۇلاردىن ھېچقانداق پايدا كۆرگەن ئەمەس.

10 بىزلەرنىڭ شۇنداق بىر قۇربانگاھىمىز باركى، ئىبادەت چېدىرىدا خىزمەتتە بولغانلارنىڭ ئۇنىڭدىن يېيىش ھوقۇقى يوقتۇر[154]. 11 چۈنكى گۇناھ تىلەش سۈپىتىدە سويۇلغان، قېنى باش كاھىن تەرىپىدىن ئەڭ مۇقەددەس جايغا ئېلىپ كىرىلگەن قۇربانلىق ھايۋانلارنىڭ تېنى بولسا قارارگاھنىڭ سىرتىغا ئېلىپ چىقىلىپ كۆيدۈرۈلەتتى[155]. 12 شۇڭا ئەيسامۇ ئۆز قېنى بىلەن خەلقنى پاكلاپ خۇداغا ئاتاش ئۈچۈن، شەھەر دەرۋازىسىنىڭ سىرتىدا ئازاب چېكىپ ئۆلدى[156]. 13 شۇنداق ئىكەن، بىزمۇ قارارگاھنىڭ سىرتىغا چىقىپ،[157] ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇنىڭغا قارىتىلغان ھاقارەتكە

---

153 «ئەيسا مەسىھ... ئۆزگەرمەيدۇ» — مۇئەللىپ، بۇ ھەقىقەتنى دەل شۇ يېتەكچى قېرىنداشلارنىڭ ئېتىقادىنىڭ جەۋھىرى، دېمەكچى بولۇشى مۇمكىن.

154 بۇ «قۇربانگاھ» ئەيسا مەسىھ ئىنسانلارنىڭ گۇناھى ئۈچۈن مىخلىنىپ ئۆلتۈرۈلگەن كرېستنى كۆرسىتىدۇ. مۇشۇ «قۇربانگاھدىن يېيىش» بولسا ئۇنىڭ قۇربانلىقىدىن چىققان، مەڭگۈلۈك ھاياتتىكى ھەرتۈرلۈك روھىي مېۋىلەردىن بەھرىمەن بولۇشتىن ئىبارەت بولىدۇ.

155 «لاۋ.» 27:16نى كۆرۈڭ.

156 دېمىسەكمۇ، ئەيسا مەسىھ ئۆلتۈرۈلگەن جاي (گولگوتا) يېرۇسالېمنىڭ سېپىلىنىڭ سىرتىدا ئىدى. مەسىھنىڭ بۇ «سىرتقا چىقىرىلىپ ئۆلتۈرۈلۈشى» كېيىنكى ئەگەشكەنلەرگە سىمۋول بولغان بولۇپ، خۇدانىڭ خەلقى مەسىھنىڭ ھەمراھلىقىدىن بەھرىمەن بولۇشى ئۈچۈن «شەھەرنىڭ سىرتىدا»، يەنى ئۆز يۇرتى تەرىپىدىن چەتكە قېقىلىشىغا تەييار تۇرۇشى كېرەكلىكىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىھكە ئەگەشكەن يەھۇدىي خەلق ئۈچۈن تېخىمۇ شۇنداق ئىدى. 13-ئايەتتىكى ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ.

157 «قارارگاھنىڭ سىرتىغا چىقىش» مەسىھكە ئەگەشكەن يەھۇدىي خەلققە نىسبەتەن

ئورتاق بەرداشلىق بېرەيلى[158]. 14 چۈنكى يەر يۈزىدە مەڭگۈ مەۋجۇت تۇرىدىغان شەھىرىمىز يوق، بەلكى كەلگۈسىدىكى شەھەرگە ئىنتىلمەكتىمىز. 15 شۇڭا، مەسىھ ئارقىلىق خۇداغا قۇربانلىق سۈپىتىدە مەدھىيىلىرىمىزنى توختاۋسىز ئاتايلى، يەنى ئۆز لەۋلىرىمىزنىڭ مېۋىسى سۈپىتىدە ئۇنىڭ نامىنى[159] ئېتىراپ قىلايلى. 16 ئەمدى خەير-ساخاۋەت قىلىشنى ۋە بارىڭلاردىن ئورتاق تەقسىملەشنى ئۇنتۇماڭلار. چۈنكى خۇدا بۇنداق قۇربانلىقلاردىن خۇرسەن بولىدۇ.

17 يېتەكچىلىرىڭلارغا ئىتائەت قىلىپ، ئۇلارغا بويسۇنۇڭلار. چۈنكى ئۇلار ئۆز خىزمىتىدىن خۇداغا ھېساب بېرىدىغانلار بولۇپ، ھەممىشە جېنىڭلاردىن خەۋەر ئېلىشقا ئويغاق تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ بۇ ئىشى قايغۇ-ئەلەم بىلەن ئەمەس (چۈنكى ئۇنداق بولسا سىلەرگە ھېچ پايدا يەتكۈزۈلمەيدۇ) بەلكى خۇشال-خۇراملىق بىلەن ئېلىپ بېرىلسۇن[160].

18 بىز ئۈچۈن دۇئا قىلىپ تۇرۇڭلار؛ چۈنكى ۋىجدانىمىزنىڭ پاك ئىكەنلىكىگە، ھەربىر ئىشلاردا توغرا يولدا مېڭىشنى خالايدىغانلىقىمىزغا قايىل قىلىندۇق. 19 يېنىڭلارغا پاتراق قايتىپ بېرىشىم ئۈچۈن[161]، دۇئا قىلىشىڭلارنى ئالاھىدە ئۆتۈنىمەن.

ئىبادەتخانىدىكى قۇربانلىقلاردىن، شۇنداقلا ئۇلارغا باغلىق ئەقىدىلىرىدىن ۋاز كېچىش بەكمۇ ھاقارەتلىك ئىش ئىدى. خۇددى ئەيسا مەسىھ يېرۇسالېم شەھەر دەرۋازىسىنىڭ سىرتىدا مىخلانغاندا ھاقارەتكە قارىمىغانغا ئوخشاش، خەتنى ئوقۇۋاتقان يەھۇدىي كىتابخانلارمۇ كونا ئەقىدىلىرىدىن ۋاز كېچىشكە ۋە ئۇنىڭ تۈپەيلىدىن ئۇچرايدىغان ھاقارەتكە قارىماي، ئەيسا مەسىھكە يۈزلىنىشى كېرەك ئىدى.

158 ئەيسا مەسىھگە قارىتىلغان قارشىلىق ھەم ھاقارەتلەر بۈگۈنگە قەدەر ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭغا تەۋە بولغانلارغا قارىتىلىپ كەلمەكتە. قاراڭغۇلۇق بەربىر نۇرغا قارشى تۇرىدۇ، شۇڭا خۇدانىڭ خەلقى ھامان بىر تەرەپتىن بولمىسا باشقا بىر تەرەپتىن زىيانكەشلىككە ئۇچرايدۇ.

159 «ئۇنىڭ نامى» مۇشۇ يەردە مەسىھنىڭ نامىنى كۆرسىتىدۇ.

160 «ئۇلارنىڭ بۇ ئىشى» (1) يېتەكچىلەرنىڭ خەۋەر ئېلىش خىزمىتى، ياكى: (2) خۇداغا ھېساب تاپشۇرۇش، ياكى: (3) بۇ ئىككىسىنى كۆرسىتىدۇ. بىزنىڭچە ئۇ ھېساب تاپشۇرۇشنى كۆرسىتىدۇ.

161 «مېنىڭ قايتىپ بېرىشىم ئۈچۈن» — بەلكىم مۇئەللىپنىڭ تۈرمىدىن ئازاد قىلىنىشىنى كۆرسىتىدۇ.

دۇئا

[20] ئەمدى مەڭگۈلۈك ئەھدىنىڭ قېنى بىلەن قوي پادىسىنىڭ كاتتا پادىچىسى بولغان رەببىمىز ئەيسانى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرگۈچى، خاتىرجەملىكنىڭ ئىگىسى بولغان خۇدا[162] [21] ئەيسا مەسىھ ئارقىلىق سىلەرگە ئۆزىنى خۇرسەن قىلىدىغان ئىشلارنى قىلدۇرۇپ، سىلەرنى ھەربىر ياخشى ئەمەلدە تاكامۇللاشتۇرۇپ ئىرادىسىنىڭ ئىجراچىلىرى قىلغاي![163] مەسىھكە ئەبەدىلئەبەدگىچە شان-شەرەپ بولغاي! ئامىن!

ئاخىرقى سۆز

[22] سىلەردىن ئۆتۈنىمەنكى، ئى قېرىنداشلىرىم، بۇ نەسىھەت سۆزۈمگە ئېغىر كۆرمەي قۇلاق سالغايسىلەر؛ سىلەرگە مۇشۇنچىلىكلا سۆزلەرنى يازدىم، خالاس.
[23] قېرىندىشىمىز تىموتىينىڭ زىنداندىن قويۇپ بېرىلگەنلىكىدىن خەۋەردار بولغايسىلەر. يېقىندا يېنىمغا كېلىپ قالسا، مەن سىلەرنى يوقلاپ بارغىنىمدا ئۇ مەن بىلەن بىللە بارىدۇ.
[24] بارلىق يېتەكچىلىرىڭلار ۋە بارلىق مۇقەددەس بەندىلەرگە سالام ئېيتقايسىلەر. ئىتالىيەدىن كەلگەنلەر سىلەرگە سالام يوللىدى. [25] مېھىر-شەپقەت ھەممىڭلارغا يار بولغاي! ئامىن!

---

[162] «مەڭگۈلۈل ئەھدە» توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
«خاتىرجەملىكنىڭ ئىگىسى بولغان خۇدا» گرېك تىلىدا: «خاتىرجەملىكنىڭ خۇداسى» ــ دېمەك، خاتىرجەملىك بەرگۈچى ھەم ئۆزى ھەردائىم خاتىرجەملىكتە تۇرغۇچى خۇدادۇر.
[163] «تاكامۇللاشتۇرۇش»نىڭ باشقا تەرجىمىسى: «ئەتراپلىق تەمىنلەش».

قوشۇمچە سۆز

مەزمۇننى قايتىدىن يەكۈنلەش

ئەمدى مۇئەللىپ مۇشۇ تەۋرىتىنى قالغان ئىبرانىيلارغا قانداق گەپ قىلىدۇ؟ ئۇلارغا قانداق مەدەت بېرىدۇ؟ ئالدى بىلەن ئەڭ مۇھىمى بولغان خۇدانىڭ سۆزى بىلەن، بولۇپمۇ تەۋراتتا مەسىھنىڭ كېلىشى ۋە قىلغان ئىشلىرى توغرۇلۇق خاتىرىلەنگەن بېشارەتلەر بىلەن باشلايدۇ. ھەربىر يەھۇدىي پۇقرا ئۈچۈن (شۇ دەۋردە) تەۋرات، جۈملىدىن زەبۇر تولىمۇ نوپۇزلۇق ئىدى؛ خۇدانىڭ بىزگە تاپشۇرغان سۆزى دەل مۇشۇ دەپ قارىلاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ: —

(ئا) تەۋراتتا خاتىرىلەنگەن بېشارەتلەردىن ۋە (ئە) ئۇ ئەيسا مەسىھنىڭ ياراتقان مۆجىزىلىرى، تارتقان ئازاب-ئوقۇبەتلىرى ۋە ئۆلۈمدىن تىرىلگەنلىكىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن نۇرغۇن يەھۇدىي ئېتىقادچىلارنىڭ گۇۋاھلىقىدىن دەلىل ئېلىپ مۇشۇ ئىشلارنى ئىسپاتلايدۇ: —

(1) مەسىھ پەرىشتىلەردىن ئۈستۈن (1-2-باب)

(2) ئۇ مۇسا ۋە يەشۇئا پەيغەمبەرلەردىن ئۈستۈن (3-13:4)

(3) ئۇنىڭ كاھىنلىقى لاۋىيلارغا تاپشۇرۇلغان كاھىنلىقتىن ئۈستۈن (14:4-28:7)

(4) ئۇ ۋاستىچى بولغان يېڭى ئەھدە مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق تۈزۈلگەن ئەھدىدىن چەكسىز ئۈستۈن تۇرىدۇ (8-9-باب)

(5) تەۋرات دەۋرىدىكى بارلىق قۇربانلىقلار مەسىھنىڭ ئاخىرقى قۇربانلىقىنى ئالدىنئالا كۆرسىتىدىغان «بېشارەتلىك كۆلەڭگە» سۈپىتىدە بولغان؛ مەسىھنىڭ قۇربانلىقى ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئورنىنى بېسىپ ئادەملەرنى گۇناھلارنىڭ تولۇق كەچۈرۈمگە ۋە مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشتۈرىدۇ.

(6) بۇلاردىن ئەڭ مۇھىمى، مەسىھ خۇدانىڭ ئوغلى، شۇنداقلا خۇدالىق تەبىئىتىدە بولغانلىقى ئۈچۈن (خۇدا تەرىپىدىن يارىتىلغان ئەمەس، بەلكى ئەزەلدىن خۇدا بىلەن تەڭ مەۋجۇت ئىدى)، ئىنسانلار ئۇنىڭغا خۇددى خۇدانىڭ ئۆزىگە سۆز قىلغاندەك سۆز قىلىشى ۋە ئۇنى ھۆرمەتلىشى كېرەك (مەسىلەن، 1:1-14، 1:7-3، 8:13نى كۆرۈڭ).

10:2 قانداق يول بىلەن بىر ئىشنى «خۇداغا لايىق كەلدى» دەپ ھېسابلىغىلى بولىدۇ؟

«چۈنكى پۈتكۈل مەۋجۇداتلار ئۆزى ئۈچۈنمۇ ھەم ئۆزى ئارقىلىقمۇ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقان خۇداغا نىسبەتەن، نۇرغۇن ئوغۇللارنى شان-شەرەپكە باشلىغاندا، ئۇلارنىڭ نىجاتىنىڭ يول باشلىغۇچىسىنى ئازاب-ئوقۇبەتلەر ئارقىلىق كامالەتكە يەتكۈزۈشكە لايىق كەلدى»

بۇ جۈملە پەقەت «خۇدا ئۆزى «لايىق كۆرگەندەك» مەلۇم بىر يول بىلەن ئىش كۆرگەن» دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ ئازاب-ئوقۇبەتنى تارتىشلىرى ئارقىلىق بىزنى قوتقۇزۇش ئۈچۈن مەسىھنى ئەۋەتكىنى «ئۇنىڭغا لايىق ئىدى» دېگەنلىكتۇر. بۇ ئايەتتە يەنە بىر چوڭ سوئال بار: — «مەسىھ (مۇكەممەللىك ئۇنىڭ ئەينى ئۆزىدۇر!) قانداق يول بىلەن «كامالەتكە يەتكۈزۈلىدۇ»؟!

بىرىنچى نۇقتىدا، بۇنىڭ ئىچىدىكى مەنە، خۇدا ئۆزىنىڭ بۇ ئازاد قىلىش ئەمەلى ئارقىلىق ئالەم ئالدىدا ئەسلىدىكى ئەخلاقىي شەرەپتىن تېخىمۇ ئۇلۇغ شەرەپكە ئىگە بولدى، دېگەنلىك. بىز ئۇنىڭ شەرىپىنى مەسىھنىڭ ئۆزىدە، بولۇپمۇ ھەممىدىن روشەن بولغان ئۇنىڭ كرېستتىكى ئۆلۈمى ئارقىلىق ئايان قىلىنغان مۇھەببىتىنىڭ نامايەندىسى بىلەن كۆز ئالدىمىزدا تېخىمۇ گۈزەللەشتۈرۈلگەن، دېسەك بولامدۇ؟

ئىككىنچى نۇقتىغا كەلسەك، مەسىھ بوۋاق بولۇپ تۇغۇلغان كۈنىدە ئەخلاق جەھەتتە مۇكەممەل ۋە پۈتۈنلەي گۇناھسىز بولغانىدى، ئەمما ئۇنىڭ تارتقان بارلىق ئازاب-ئوقۇبەتلىرى نۇقتىسىدىن مۇنداق دېسەك بولىدۇ: —

(ئا) ئۇ پۈتۈن ئىنسانىيەتكە كاھىن بولۇشقا ھەقىقىي چۈشەنچىگە ئىگە بولغان (7:5-9نى كۆرۈڭ). بىز كۆپ ئەھۋاللاردا ئىنسانلار ئۇچرىغان ئازاب-ئوقۇبەتلەر ۋە بالايىئاپەتلەرنى، شۇنداقلا نىمىشقا خۇدانىڭ مەلۇم ئىشلارنىڭ بېشىمىزغا چۈشۈشىگە يول قويغانلىقىنى چۈشەندۈرۈشكە ئاجىزلىق قىلىمىز. لېكىن مەسىھنىڭ تارتقان ئازاب-ئوقۇبەتلىرىدىن بىز يەنە شۇنى ئېيتالايمىزكى، بۇنداق ئىشلارنى خۇدانىڭ ئوغلى ئۆز بېشىدىن ئۆتكۈزگەن بولغاچقا، خۇددى خۇدا بۇ ئىشلارنى ئۆز بېشىدىن ئۆتكۈزگەندەك دەرد-ئەلەملىرىمىزنى پۈتۈنلەي چۈشىنىدۇ.

(ئە) مەسىھنىڭ گولگوتادا خۇدا-ئاتىسىغا قۇربانلىق سۈپىتىدە سۇنغان ساپ-غۇبارسىز ئەخلاقى بولسا پۈتۈنلەي سىناقتىن ئۆتكۈزۈلگەن ساپ-غۇبارسىزلىقى ئىدى. ئۇنداق بولمىغاندا بىز (ياكى پەرىشتىلەر، ئاسماندىكى ھوقۇق-كۈچلەرمۇ) ئۇنىڭ تولۇق گۇناھسىزلىقىنى قانداقمۇ بىلەتتۇق؟

(ب) ئۇ تارتقان ئازاب-ئوقۇبەتلەر ئارقىلىق جامائەت روھتا «نىكاھلانغان قىز سۈپىتىدە» ئۇزىگە باغلانغانىدى. بۇنداق «مۇكەممەللىك» ئادەمئاتىمىزنىڭ «مۇكەممەللەشتۈرۈلگەنلىكى» ياكى «تولۇقلانغانلىقى»دەك بولغان، دېگىلى بولىدۇ. چۈنكى ئادەمئاتىمىز «كەم-كۈتىسىز» يارىتىلغان بولسىمۇ، بىراق خۇدا ئۇ توغرۇلۇق: «ئادەمنىڭ يالغۇز تۇرۇشى ياخشى ئەمەس، مەن ئۇنىڭغا لايىق بىر ھەمراھ-ياردەمچى يارىتىمەن» دېدى («يار.» 18:2). ئاندىن ھاۋا ئانىمىز ئۇنىڭ بىقىنىدىن ئېلىنىپ ئۇنىڭغا قوشۇلغانىدى. ئۇلار ئىككىلىسى شۇ چاغدا خۇدانىڭ «تېخىمۇ مۇكەممەل» ئوبراز-سۈرىتى بولغانىدى. مەسىھ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش يولدا، خۇدا تەرىپىدىن جامائەتنىڭ ئۆزىگە باغلاندۇرۇلۇشى بىلەن «مۇكەممەلەشتۈرۈلگەن» ياكى «تولۇقلاندۇرۇلغان» (ئەف.» 5:22-33نىمۇ كۆرۈڭ).

3:7-4:13 «خۇدانىڭ ئاراملىقى» ۋە «شابات كۈنى» بەزى نېگىزلىك سۆزلەر

خۇدا ئىسرائىلنى مىسىردىكى قۇللۇقتىن قۇتقۇزۇش بىلەن بىرگە ئۇلارغا ھەممىدىن ئاۋۋال تاپشۇرغان بەلگىلىمىلەرنىڭ بىرى «شابات كۈنى» ئىدى. بۇ ئەمەلىيەتتە «شەنبە كۈنى» بولۇپ، ھەپتىنىڭ يەتتىنچى كۈنى ئىدى (ئىبرانىي تىلىدا «شابات»نىڭ بىرىنچى مەنىسى «توختاش» بولۇپ، ئۇ يەنە «يەتتە» دېگەن سۆز بىلەن مۇناسىۋەتلىك). بۇ كۈندە ئىسرائىللارنىڭ دەم ئېلىشى ئۇلارغا خۇدانىڭ ئۇلارنى قۇللۇقتىن ئازاد قىلغانلىقىنى ئەسلىتەتتى. ئادەتتە قۇل ئۈچۈن ھېچقانداق «دەم ئېلىش كۈنى» بولمايدۇ؛ قۇلنىڭ ھاياتى ھەر كۈننىڭ يىگىرمە تۆت سائىتىدە خوجايىنىنىڭ ئىلكىدە بولۇپ، ئىگىسى قاچانلا، نېمە بۇيرۇسا، دەرھال ئەمەل قىلىشى كېرەك بولىدۇ. ئەمدى ھازىر ئىسرائىللاردا چوڭ ئۆزگىرىش بولدى: —

«يەتتىنچى كۈنى پەرۋەردىگار خۇدايىڭغا ئاتالغان شابات كۈندۇر؛ سەن شۇ كۈنى ھېچقانداق ئىش قىلمايسەن؛ مەيلى سەن ياكى ئوغلۇڭ بولسۇن، مەيلى قىزىڭ، مەيلى قۇلۇڭ، مەيلى دېدىكىڭ، مەيلى بۇقاڭ، مەيلى ئېشىكىڭ، مەيلى ھەرقانداق باشقا ئۇلىغىڭ، ياكى سەن بىلەن بىر يەردە تۇرۇۋاتقان مۇساپىر بولسۇن، ھېچقانداق ئىش قىلمىسۇن؛ شۇنىڭ بىلەن قۇلۇڭ ۋە دېدىكىڭ سەندەك ئارام ئالالايدۇ. سەن ئۆزۈڭنىڭ ئەسلىدە مىسىر زېمىنىدا قۇل بولغانلىقىڭنى، پەرۋەردىگار خۇدايىڭ كۈچلۈك قولى ۋە ئۇزاتقان بىلىكى بىلەن سېنى شۇ يەردىن چىقارغانلىقىنى ئېسىڭدە تۇت؛ شۇ سەۋەبتىن پەرۋەردىگار خۇدايىڭ ساڭا شابات كۈنىنى تۇتۇشنى ئەمر قىلغان» (تەۋرات، «قان.» 5:14-15).

شابات كۈنى ئۇلارنىڭ ھازىر خۇدانىڭ قۇتقۇزۇشى بىلەن قۇل ئەمەس، بەلكى ئازاد ئادەملەر ئىكەنلىكىگە ئەسلەتمە ئىدى.

خۇدانىڭ شۇ قانۇنلىرى ئاستىدا بارلىق ئادەملەر، جۈملىدىن قۇللارمۇ دەم ئېلىش كۈنىدىن بەھرىمەن بولغانلىقى قىزىق ئىش ئەمەسمۇ؟ بۈگۈنكى كۈندە دۇنيا بويىچە «يەتتە كۈنلۈك ھەپتە» ھەممە مەدەنىيەتتىن دېگۈدەك ئورۇن ئالغان، كۆپىنچى ئادەملەر (قايسى ئېتىقادتىن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر) ھەر ھەپتە بىر كۈنلۈك دەم ئېلىشتىن بەھرىمەن بولىدۇ. بۇ كۆپ ئەللەرنىڭ تەۋرات-ئىنجىلنى ئوقۇپ شۇلاردىن خۇدانىڭ ئىنسانىنىڭ ئامان-ئېسەنلىكى ۋە سالامەتلىكىنى قوغدايدىغان تاپشۇرۇقلىرىدا بولغان دانالىقىنى چۈشىنىشىدىن كەلگەن ۋاستىلىك نەتىجىسىدۇر.

رەببىمىز ئەيسا: «ئىنسان شابات كۈنى ئۈچۈن ئەمەس، شابات كۈنى ئىنسان ئۈچۈن بېكىتىلگەن» — دېدى («مار.» 2:27). ئىنسانلارنىڭ خۇدا تەرىپىدىن ئارام ئېلىشى زۆرۈر قىلىپ شەكىللەندۈرۈلگەن. كىشىلەر قۇللاردەك ھەپتىدە يەتتە كۈن ئىشلەۋەرسە ئۇلارنىڭ سالامەتلىكى شۇ دەرىجىدە بۇزۇلىدۇكى، داۋاملىق ئىشلىشى مۇمكىن بولماي قالىدۇ. خۇدانىڭ سۆزىدىن شۇ خۇلاسىگە كېلىمىزكى، مەسىھكە باغلىغان ئېتىقادچىلارنىڭ ھەربىرى ئۆز سالامەتلىكىنى كۆزلەپ قەرەللىك دەم ئېلىش ئادىتىنى يېتىلدۈرۈشنى نىشان قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. كۆپىنچى ئادەملەرنىڭ ھەپتىدە بىر كۈن ئىش-خىزمەتتىن توختاش ئىمكانىيىتى بولۇشى مۇمكىن. بىراق ھەپتىنىڭ قايسى كۈنى بولۇشى مۇھىم ئەمەس.

ھەممىمىز يەھۇدىي خەلقىگە ئۇلارنىڭ خۇدانىڭ بۇ دانالىقىنى تەۋراتتا ساقلاپ قالغانلىقى (بەزى ۋاقىتلاردا ئۇلارغا بەكمۇ قوللايسىز بولسىمۇ)، شۇنداقلا پۈتكۈل دۇنياغا مەنپەئەت يەتكۈزگەنلىكى ئۈچۈن مىننەتدار بولۇشىمىز لازىم.
بىراق «خۇدانىڭ ئاراملىقى» ۋە «شابات كۈنى» دېگەن بۇ ئىشنىڭ بۇنىڭدىنمۇ چوڭقۇر ئەھمىيىتى بار.

ئىسرائىللار خۇدا تەرىپىدىن مىسىردىكى قۇللۇقتىن قۇتقۇزۇلۇپ، چۆل-باياۋاندىن سەرگەردان بولۇپ كېزىپ ئۆتۈۋاتقىنىدا ئۇ مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق ئۇلارغا كەلگۈسىدىكى «ئاراملىق» توغرىسىدا سۆزلىگەن. مەسىلەن، «قان.» 12:9-10: —
«پەرۋەردىگار خۇدايىڭلار سىلەرگە <u>بېرىدىغان ئاراملىق</u> ھەم مىراسقا تېخى يېتىپ كەلمىدىڭلار. بىراق سىلەر ئىئوردان دەرياسىدىن ئۆتۈپ، پەرۋەردىگار خۇدايىڭلار سىلەرگە مىراس قىلىپ بېرىدىغان زېمىنغا ئولتۇراقلاشقاندىن كېيىن، شۇنداقلا ئۇ سىلەرنى ئەتراپىڭلاردىكى بارلىق دۈشمەنلىرىڭلاردىن قۇتقۇزۇپ <u>ئارام بەرگەندىن كېيىن</u>، سىلەر ئامان-ئېسەن تۇرغاندا،...» دېگەندەك.
شۈبھىسىزكى، خالايىق مۇشۇ سۆزنى ئاڭلاپلا «ئاراملىق» بەلكىم «سەرگەردان بولۇشىمىز ئاخىرلىشىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ» دەپ دەرھال ئويلاپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. مۇسا پەيغەمبەر ئۆلگەندىن كېيىن يەشۇئا پەيغەمبەر ئۇلارغا باشلامچى بولۇش رولىنى زىممىسىگە ئېلىپ ئۇلارنى خۇدا ۋەدە قىلغان «قانائان» زېمىنغا يېتەكلەپ بېرىپ، شۇ يەردىكى بۇتپەرەس ئەل-يۇرتلارنى ھەيدىۋەتتى. ئۇمۇ ئۇلارغا خۇدا ئاراملىق بەرگەنلىكىنى تىلغا ئالدى. مەسىلەن، تەۋرات «يەشۇئا» قىسمىدا: «پەرۋەردىگار ئىسرائىلغا ئەتراپتىكى بارلىق دۈشمەنلىرىدىن ئاراملىق بېرىپ ئۇزۇن ۋاقىتتىن كېيىن...» — دەپ خاتىرىلەنگەن (1:23).
بۇ سۆز تۆت يۈز يىلدىن كېيىن سۇلايمان پادىشاھ مۇقەددەس ئىبادەتخانىنى قۇرغاندىن كېيىن ئۇنىڭ تەرىپىدىن قايتىلانغان: —
«ۋەدە قىلغىنىدەك ئىسرائىلغا ئاراملىق ئاتا قىلغان پەرۋەردىگار مۇبارەكلەنسۇن؛ ئۇز قۇلى مۇسا ئارقىلىق قىلغان گۈزەل ۋەدىلىرىدىكى بىر سۆزمۇ ئەمەلگە ئاشۇرۇلماي قالمىدى» («1پاد.» 56:8).

ئەمدى هازىر مۇلاهىزىمىزنى داۋام قىلايلى: —

«ئىبرانىيلارغا يېزىلغان خەت»تىكى «شابات كۈنى» ۋە «خۇدانىڭ ئاراملىقى» توغرۇلۇق تەلىم (3-4-باب)

مۇئەللىپ بىرنەچچە مۇھىم نۇقتىنى ئايان قىلىشقا تىرىشىدۇ: —

(1) خۇدا زەبۇردىكى 95-كۈيدە داۋۇت پەيغەمبەر ئارقىلىق ئۆز خەلقىگە «ئاۋازىمنى ئاڭلىغايسىلەر» ۋە شۇنداق قىلىپ «ئاراملىقىمغا كىرسەڭلار ئىدى» دەپ مۇراجىئەت قىلغان.

(2) بۇ سۆز ئىسرائىللار چۆل-باياۋاندا سەرگەردان بولۇپ يۈرگەندە كۆڭلىدە «ئاراملىق»نى ئويلىغىنىدىن تۆت يۈز يىل كېيىن ئۇلارغا ئېيتىلغان. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىبرانىي ئېتىقادچىلارغا بۇ خەتنى يازغان مۇئەللىپ رەددىيە بەرگۈسىز مەنتىق بىلەن كۆرسەتكەندەك: «ئەگەر يەشۇئا پەيغەمبەر ئىسرائىللارنى ئارامىلىقا كىرگۈزگەن بولسا ئىدى، خۇدا كېيىن يەنە بىر ئارامىلىق كۈنى توغرۇلۇق دېمىگەن بولاتتى».

ئەمدى ئىسرائىللار ھەتتا داۋۇت پەيغەمبەرنىڭ دەۋرىدىمۇ بۇ «ئارامىلىق»قا كىرمىگەن بولسا، ئۇنىڭ نېمە مەنىسى بار بولىدۇ؟ ئۇ «دۈشمەنلىرىڭلاردىن ئارام ئېلىش» دېگەندىن زىيادە ئارتۇق ئىشنى كۆرسەتكەن ۋە كۆرسىتىدىغان بولسا كېرەك.

(3) «ئىبرانىيلارغا»دا مۇئەللىپ دىققىتىمىزنى خۇدانىڭ ئالەمنى يارىتىش جەريانىغا ۋە «يەتتىنچى (شابات) كۈنى»گە قارىتىپ «خۇدانىڭ ئارامىلىقى» دېگىنىنىڭ چوڭقۇر مەنىسىنى ئېچىپ بېرىدۇ (4:4). خۇدانىڭ ئالەمنى ياراتقاندىن كېيىن «ئارام ئېلىشى» چارچاپ كەتكەنلىكى تۈپەيلىدىنمۇ؟ ئەمدى «خۇدا ئارام ئالدى» دېگەن زادى قانداق ئىش؟ ئۇ ئۆزى ھەممە نەرسىنى ياراتقاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ ئىجاد قىلغانلىرىدىن «راھەتلىنىپ» ھۇزۇر ئېلىشىنى كۆرسەتمەمدۇ؟ تەۋرات «يارىتىلىش» دېگەن قىسمىنى ئوقۇغانسىرى، مەسىلەن، 4:1، 10، 18، 21، 25 ۋە بولۇپمۇ 31دە دەل بۇنداق ئىش پۈرىتىلىدۇ: — «خۇدا ھەممە ياراتقىنىغا قاراپ تۇردى، مانا ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن ياخشى ئىدى». ئىنسان «خۇدانىڭ ئوبرازى بويىچە يارىتىلغان» بولۇپ، بىرەر ئىجادىيەتنى بارلىققا كەلتۈرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭدىن ھۇزۇر

ئىلىپ ئوخشاشلا «ئارام ئالالامدۇ»؟ بۇنىڭغا يەنە ئىسپات بولۇپ «مىس.» 17:31نىمۇ كۆرۈڭ: «چۈنكى پەرۋەردىگار ئالتە كۈن ئىچىدە ئاسمان بىلەن زېمىننى يارىتىپ، يەتتىنچى كۈنىدە ئارام ئېلىپ راھەت تاپقانىدى».

«خۇدانىڭ ئاراملىقى» ئۇنىڭ جىسمانىي جەھەتتە «چارچىغىنى»دىن ئەسلىگە كېلىشى ئەمەس، بەلكى ئىبرانىي تىلىدىكى «شابات» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ھۇزۇرلىنىشنى كۆرسىتىدۇ. «شابات»نىڭ بىرىنچى مەنىسى «توختاش»، ئۇنىڭ «ئارام» دېگەن مەنىسىمۇ بار (ئىبرانىي تىلدا «ئارام» دېگەن سۆز «نۇخام» بىلەن بىلدۈرۈلىدۇ. بۇ سۆزدىن «نۇھ» دېگەن ئىسىم چىقىدۇ («يار.» 29:5نى كۆرۈڭ).

(4) «ئىبر.» 10:4دە مۇقەددەس روھ بىزگە «خۇدانىڭ ئاراملىقى»، شۇنداقلا ھەقىقىي ئاراملىق توغرىسىدا تەبىر بېرىپ مەنىسىنى مۇنداق روشەن قىلىدۇ: —

«خۇدانىڭ ئاراملىقىغا كىرگۈچىلەر خۇددى خۇدا «ئۆز ئەمەل-ئىشلىرىدىن ئارام ئالغان»دەك، ئۆزلىرىنىڭ ئىشلىرىدىن ئارام ئالىدۇ».

ئەمدى «خۇدانىڭ ئاراملىقىغا كىرىش» تۆۋەندىكىدەك ئىككى ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: —

(1) ئۆز ئەمەللىرىمىزدىن توختاش؛ 1:6دىن بىز ئۇنىڭسىز بارلىق ئەمەللىرىمىزنىڭ «ئۆلۈك ئەمەللەر» ياكى «ئۆلۈك ئىشلار» بولىدىغانلىقىنى ئۆگىنىمىز.

(2) بارلىق يوللىرىمىز، ئويلىرىمىز، ھاياتىمىزنى خۇدانىڭ قولىغا تاپشۇرۇشىمىز لازىم؛ ئۇ چاغدا ئۇ بىزدە ئىشلەشكە باشلايدۇ. بىز بولساق بىزنىڭ ئۆز ئەجرىمىزدىن ئەمەس، بەلكى (ئادەمئاتىمىز مەۋجۇت بولغان بىرىنچى كۈنىدە بولغاندەك) خۇدانىڭ ئەجرىدىن ھۇزۇرلىنىشقا باشلايمىز. لېكىن بىز ھۇزۇرلىنىدىغان «خۇدانىڭ ئەجرى» ھازىر ئۇنىڭ ئالەمنى يارىتىش ئەجرىدىن كۆپ ئاشقاندۇر. چۈنكى خۇدانىڭ پۈتكۈل ئالەمنى يارىتىشى پەقەت سۆزى بىلەن ئېلىپ بېرىلدى. لېكىن ھازىر بىز ئۈچۈن «يېڭى يارىتىلغۇچى» باردۇر. ئۇ بولسا مەسىھنىڭ كرېستلەنگەندە ئازاب تارتىشىدىن بولغان شەرەپلىك نەتىجە-ئەجرىدۇر. ئۇنىڭ شۇ يەردە توۋلاپ «تامام بولدى!» دېگەن جاكار سۆزىگە قاراڭ («يۇھ.» 30:19). بەرھەق، قەدىرلىك ئوقۇرمەن، ئۆزىگىز مەسىھنىڭ ئەجىر-غەلىبىسىدىن ھۇزۇرلىنىش ئاراملىقىغا كىرەلەيسىز؛ سىزمۇ روسۇل پاۋلۇس بىلەن: «مەن مەسىھ بىلەن بىللە

كرېستلەنگەنمەن، لېكىن مانا، ياشاۋاتىمەن! لېكىن ياشاۋاتقىنى مەن ئەمەس، بەلكى مەندە تۇرۇۋاتقان مەسىھدۇر. ۋە مېنىڭ ھازىر ئەتلىرىمدە ياشاۋاتقان ھايات بولسا، مېنى سۆيگەن ۋە مەن ئۈچۈن ئۆزىنى پىدا قىلغان خۇدانىڭ ئوغلىنىڭ ئىمان-ئىشەنچىسىدىندۇر» — ئۇ ئۆزى ھازىر مەندە ئىش كۆرىدۇ» دېگۈچى بولىسىز («گال.» 20:2). شۇنىڭغا ئوخشاش، مۆئەللىپ مۇشۇ يەردە «شابات كۈنىدىكى بىر ئاراملىق خۇدانىڭ خەلقىنى كۈتمەكتە» دەپ ئېلان قىلىدۇ.

«كول.» 17:2دە روسۇل پاۋلۇس تەۋراتتىكى بارلىق بەلگىلىمىلەرنى، جۈملىدىن «شابات كۈنى» توغرىسىدىكى بەلگىلىمىنى مەسىھدە كەلگۈسىدە بولىدىغان رېئاللىقنىڭ «بېشارەتلىك كۆلەڭگە»سى دەپ ئېلان قىلىدۇ. بۇ سۆز ئىنتايىن ھەيران قالارلىق بايان بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ئىشىنىشىمىز كېرەك؛ چۈنكى بۇ پاۋلۇسنىڭ ئۆزىنىڭ سۆزى ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ سۆزىدۇر. دېمەك، مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق «شابات كۈنى» بېكىتىلگەندىن بۇيان (بۇنىڭدىن 3500 يىللار بۇرۇن) پۈتكۈل يەھۇدىي خەلقى ھازىرقى زاماندىكى بىزلەرنى دەپ شۇ كۈندە (ھەر شەنبە كۈندە) قولايلىق بولسۇن قولايسىز بولسۇن ئارام ئېلىش پرىنسىپىدا چىڭ تۇرۇپ كەلگەنىدى؛ خۇدانىڭ ئۇلارنىڭ ئارامغا بولغان مەقسىتى، «مەسىھدە بولغان ئاراملىق»نى كۆرسىتىشتىن ئىبارەت ئىدى.

بىز يەنە يەشايا پەيغەمبەرنىڭ ئىسرائىلغا شابات كۈنى توغرۇلۇق ئېيتقان مۇنۇ سۆزلىرىنى ئوقۇساق بەلكىم شابات كۈنىنىڭ ئىسرائىلغا نىسبەتەن بولغان ئەھمىيىتى توغرىسىدا تېخىمۇ چوڭقۇر ئۇقۇمغا ئېرىشەلەيمىز: —

«ئەگەر سەن «شابات» (ئارام ئېلىش) كۈنىدە قەدەملىرىڭنى ساناپ ماڭساڭ،

يەنى مېنىڭ مۇقەددەس كۈنۈمدە ئۆزۈڭنىڭكى كۆڭلۈڭدىكىلەرنى قىلماي،

شاباتنى «خۇشاللىق»،

پەرۋەردىگارنىڭ مۇقەددەس كۈنىنى «ھۆرمەتلىك» كۈن دەپ بىلسەڭ،

ھەم ئۇنى ھۆرمەتلەپ،

ئۆز يوللىرىڭدا ماڭماي،

ئۆز بىلگىنىڭنى ئىزدىمەي،

قۇرۇق پاراڭ سالمىساڭ،

ئۇنداقتا سەن پەرۋەردىگارنى كۆڭلۈڭنىڭ خۇشاللىقى دەپ بىلىسەن،
ھەم مەن سېنى زېمىندىكى يۇقىرى جايلارغا مىنگۈزۈپ ماڭدۇرىمەن؛
ئاتاڭ ياقۇپنىڭ مىراسى بىلەن سېنى ئوزۇقلاندۇرىمەن» —
چۈنكى پەرۋەردىگار ئۆز ئاغزى بىلەن شۇنداق سۆز قىلدى» («يەش.» 13:58-14)

مۇشۇ سۆزنى روھىي جەھەتتىن مەسىھدە بولغان نىجاتىمىزغا تەتبىقلىساق شۇنداق دېگىلى بولىدۇكى، مەسىھ بىزنىڭ ھاياتىمىز بولسىلا، مەيلى بىز جىسمانىي جەھەتتە ئەمگەك قىلايلى، ئىنتايىن ئالدىراش بولايلى ياكى يېڭىلىنايلى ئېتىقادچى كىشى ئۈچۈن «ھەر كۈنى شابات كۈنى بولىدۇ!». دېمەك، سىرتتىن قارىغاندا ئالدىراش بولساقمۇ ئىچكى دۇنيايىمىزدا بىز ئۇنىڭ ئالاقە-ھەمراھلىقىدا بولغاچ ھەر كۈنى ئاراملىقتا تۇرماقتىمىز. چۈنكى «ئىش كۆرگۈچى ۋە ياشىغۇچى ئۇدۇر، مەن ئەمەس» («گال.» 20:2). ماڭا نىسبەتەن بۈگۈن «بىر شابات كۈنى» بولسا ئەمدى خۇدا مېنىڭ توغرامدا يەشايا پەيغەمبەرنىڭ سۆزى بىلەن: «سەن دەرۋەقە ئۆز يولۇڭدا ماڭمايۋاتىسەن، ئۆزۈڭنىڭ بىلگىنىنى قىلمايۋاتىسەن، قۇرۇق پاراڭ سالمايۋاتىسەن (دېمەك، دەرۋەقە مېنىڭ يولۇمدا مېڭىۋاتىسەن)» — دېگۈچى بولىدۇ ۋە شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ مۇنداق ۋەدە قىلىدۇ: —

«سەن پەرۋەردىگارنى كۆڭلۈڭنىڭ خۇشاللىقى دەپ بىلىسەن،
ھەم مەن سېنى زېمىندىكى يۇقىرى جايلارغا مىنگۈزۈپ ماڭدۇرىمەن؛
ھەم ئاتاڭ ياقۇپنىڭ مىراسى بىلەن سېنى ئوزۇقلاندۇرىمەن. پەرۋەردىگار شۇنداق دېگەن!» («يەشايا» 14:58).

بۇ نېمىدېگەن ئۇلۇغ مىراس-ھە!

ئەمدى ئېتىقادچىلار «شابات كۈنى» (شەنبە كۈنى) (ياكى ئۇنىڭ ئورنىنى باسقان بولسا يەكشەنبە كۈنى)نى «دەم ئېلىش» سۈپىتىدە تۇتۇشى كېرەكمۇ؟

ئەگەر بۇ سوئالنى قويساق، بىزنىڭ مەسىھنىڭ بىز ئۈچۈن قىلغان ئۇلۇغ ئىشىنى، شۇنداقلا «ئىبرانىيلارغا»نىڭ مۇئەللىپىنىڭ ئۇنىڭ توغرۇلۇق بولغان تەلىملىرىنى تېخى چۈشەنمىگەنلىكىمىزگە ئىسپات بېرىدۇ. روسۇل پاۋلۇسنىڭ بۇ تېمىدا ئېيتقان سۆزلىرىنى

«كول.» 16:2ـ17دىن نەقىل كەلتۈرەيلى: —

«ئەمدى ھېچكىمنىڭ يېمەك-ئىچمەك، ھېيت-بايراملار، «يېڭى ئاي» ياكى شابات كۈنلەر جەھەتلىرىدە سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردىن ھۆكۈم چىقىرىشىغا يول قويماڭلار؛ بۇ ئىشلار بولسا بىر كۆلەڭگە، خالاس؛ ئۇنىڭ جىسمى بولسا مەسىھنىڭكىدۇر!»

شابات كۈنى (شۈنداقلا خۇدا ئىسرائىلغا بېكىتكەن كالېنداردىكى باشقا بارلىق ئالاھىدە ئىبادەت ھېيتلىرىمۇ) بىزگە بىر «كۆلەڭگە»دۇر؛ لېكىن مۇشۇ كۈنلەرنىڭ «جىسمى» بولغان مەسىھ بىزدە بولغانىكەن، ئېتىقادچىلارنىڭ شابات (شەنبە) كۈنىنىلا ئەمەس، ھەرقانداق بىر كۈننى ئالاھىدە تۇتۇشى كېرەك ئەمەس. بۇ پرىنسىپ يەكشەنبە كۈنى (بەزى ئېتىقادچىلار «يەكشەنبە كۈنى شابات كۈنىنىڭ ئورنىغا قويۇلغان» دەپ تەلىم بېرىدۇ)، «روزدېستۋا» («ملاد ھېيتى»)، «پاسخا ھېيتى» ۋە بارلىق «مەسىھىي ھېيتلار»نى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن «ھېچكىمنىڭ ھېيت-بايراملار، «يېڭى ئاي» ياكى شابات كۈنلەر جەھەتلىرىدە سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردىن ھۆكۈم چىقىرىشىغا يول قويماڭلار» — دېمەك، ھېچكىمنىڭ مەسىلەن، «سەن شەنبە كۈنىنى «دەم ئېلىش كۈنى» سۈپىتىدە تۇتۇشۇڭ كېرەك» ياكى «سەن بىز بىلەن بىللە روزدېستۋا بايرىمى تەبرىكلىمىسەڭ بولمايدۇ» دېگەندەك سۆزلىرىگە يول قويماسلىقىمىز لازىم. بۇنداق سۆزنى قىلغانلىق مەسىھدە بولغان ئەركىنلىك ئىناۋەتسىز قىلىنغىنىغا باراۋەردۇر («كولوسسىلىكلەرگە»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ).

تارىخىي ئىسپات باركى، رىم ئىمپېرىيەسى دەۋرىدە (بولۇپمۇ ئىمپېرىيە ھۆكۈمىتى ئېتىقادچىلارغا زىيانكەشلىك قىلغان مەزگىللەردە) «مەسىھكە باغلانغانلار دائىم دېگۈدەك يەكشەنبە كۈنى تاڭ سەھەردە يىغىلىپ، شۇ كۈندە مەسىھنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشىنى تەبرىكلەپ ئىبادەت قىلىشاتتى» (مەسىھ يەكشەنبە كۈندە تىرىلگەن). بۇ كۈنلەردىن كېيىن، «قەيسەر» ئىمپېراتور «مەن خرىستىئان بولاي» دەپ ھەممە ئادەمنى بۇتپەرەسلىكنى تاشلاپ «خرىستىئان بولۇش»قا مەجبۇرلىماقچى بولۇپ پۈتكۈل رىم ئىمپېرىيەسى «خرىستىئانلاشقان»دى. بۇنىڭ بىر نەتىجىسى، يەكشەنبە كۈنى ئىمپېرىيە بويىچە دەم ئېلىش كۈنى دەپ بېكىتىلگەن. كېيىن، دۇنيا بويىچە كۆپ باشقا ئەللەر ئۇلارنى ئۆلگە قىلىپ ئوخشاش شۇ كۈننى دەم ئېلىش كۈنى قىلىپ بېكىتكەن.

ئەمما بۇ بىر بىكىتلىگەن ئادەت، خالاس. ئىنجىلدىكى ھېچقانداق يەردە «يەكشەنبە كۈنى «دەم ئېلىش كۈنى»دۇر» دېگەن كۆرسەتمە مەۋجۇت ئەمەس.

ئەلۋەتتە، ھەرقايسىمىز خالىساق ھەرقانداق كۈننى ئۆزىمىزگە ئالاھىدە دۇئا قىلىش، ئىبادەت قىلىش، تەبرىكلەش كۈنى ياكى شۈكۈرلۈك كۈنى قىلىپ تاللاپ بېكىتىش ئەركىنلىكىمىز بار. روسۇل پاۋلۇسنىڭ «رىم.» 1:14-17دە (خاتىرىلەنگەن) بۇ ئىشلار توغرىسىكى روشەن كۆرسەتمىلىرىنى كۆرۈڭ. ئەيسا مەسىھنىڭ جامائىتىدە يېمەك-ئىچمەك ياكى ئالاھىدە بىرەر كۈنى ئۈستىدە ھېچقانداق تالاش-تارتىش قەتئىي بولمىسۇن؛ بۇنداق مەسىلىلەر ھەربىر ئېتىقادچى پۈتۈنلەي ئۆز ۋىجدانىدا خۇدا ئالدىدا ھەل قىلىش كېرەك بولغان ئىش، خالاس.

ئاخىرىدا يۇقىرىقى ئېيتقىنىمىزنى قايتىلايمىزكى، «ئىنسانلارنىڭ خۇدا تەرىپىدىن ئارام ئېلىشى زۆرۈر قىلىپ شەكىللەندۈرۈلگەن». خۇدانىڭ سۆزىدىن ئېلىنغان ئومۇمىي پرىنسىپلارغا ئاساسەن شۇنداق قارايمىزكى، مەسىھدە بولغان ھەر ئىشەنگۈچى ئۆزىنىڭ ئامان-ئېسەنلىكى ۋە سالامەتلىكىنى دەپ ئۆزىگە قەرەلدە جىسمانىي ئارام ئېلىش ئادىتىنى بېكىتىشكە كۆڭۈل بۆلۈشكە توغرا كېلىدۇ. بىراق بۇنىڭ قايسى ۋاقىتلاردا ياكى قايسى كۈنلەردە بولۇشى مۇھىم ئەمەس. بۇ ئىش ھەربىرىمىزنىڭ ئۆز ئالاھىدە ئەھۋالىمىزغا قاراپ خۇدادىن دانالىق ۋە كۆرسەتمىنى ئىزدەش ئارقىلىق ھەل قىلىدىغان بىر ئىشتىن ئىبارەتتۇر.

2-1:6

«شۇنىڭ ئۈچۈن، مەسىھ توغرىسىدىكى دەسلەپكى ئاساسىي تەلىمدە توختاپ قالماي، — يەنى قايتىدىن «ئۆلۈك ئىشلار»دىن توۋا قىلىش ۋە خۇداغا ئېتىقاد باغلاش، چۆمۈلدۈرۈلۈشلەر، «قول تەگكۈزۈش»، ئۆلگەنلەرنىڭ تىرىلدۈرۈلۈشى ۋە مەڭگۈلۈك ھۆكۈم-سوراق توغرىسىدىكى تەلىملەردىن ئۇل سالايلى دەپ ئولتۇرماي، مۇكەممەللىككە قاراپ ماڭايلى»

مۇشۇ يەردە بۇ «ئاساسىي تەلىملەر»دىن ئىككىسى ئۈستىدە ئازراق توختىلىمىز: —

(1) «چۆمۈلدۈرۈلۈشلەر توغرىسىدىكى تەلىم»

پاۋلۇسنىڭ «بىرلا چۆمۈلدۈرۈلۈش باردۇر» دېگىنى ئۇستىدە «ئەفەسۇسلۇقلارغا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى ھەمدە «سۈننەت ۋە چۆمۈلدۈرۈلۈش» ئۈستىدە «كولوسسىلىكلەرگە»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ. مۇقەددەس يازمىلاردا تىلغا ئېلىنغان «چۆمۈلدۈرۈلۈشلەر» تۆۋەندىكىدەك: —

(ئا) يەھيا پەيغەمبەر يۈرگۈزگەن توۋا قىلىش ھەمدە كېلىدىغان قۇتقۇزغۇچىغا بولغان ئېتىقادنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن (سۇغا) چۆمۈلدۈرۈش.

(ئە) يەھيا پەيغەمبەرنىڭ ئەيسا مەسىھنى چۆمۈلدۈرۈشى («ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ).

(ب) ئەيسا مەسىھنىڭ مۇخلىسلىرى ئۆز نامىدا يۈرگۈزگەن ئېتىقادچىلارنى (يەنە توۋا قىلىش ھەمدە كېلىدىغان قۇتقۇزغۇچىغا ئېتىقادىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن) سۇغا چۆمۈلدۈرۈش («يۇھ.» 22:3، 1:4-2).

(پ) «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دە خاتىرىلەنگەن، ئېتىقادچىلارنىڭ رەب ئەيسا مەسىھكە ئېتىقادىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئۇنىڭ نامىدا بولغان چۆمۈلدۈرۈش (يەنى «ئاتا، ئوغۇل ۋە مۇقەددەس روھنىڭ نامى بىلەن سۇغا چۆمۈلدۈرۈش، «مات.» 19:28 ۋە ئىزاھاتىنى كۆرۈڭ). بۇ سۇغا چۆمۈلدۈرۈلۈش ئارقىلىق ئىنسانلار خۇدادىن ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ «مۇقەددەس روھقا چۆمۈلدۈرۈلۈشى»نى ئۈتۈنىدۇ.

(ت) «مۇقەددەس روھقا ۋە ئوتقا چۆمۈلدۈرۈلۈش» («مات.» 11:3، «مار.» 8:1، «لۇقا» 16:3، «روس.» 5:8-8، 38:2)

(ج) مەسىھنىڭ ئازاب-ئوقۇبەت، ئۆلۈم ۋە گۇناھ ئىچىدە چۆمۈلدۈرۈلۈشى («مار.» 38:10-39، «لۇقا» 50:12). باشقا چۆمۈلدۈرۈلۈشلەرنىڭ ھەممىسى بۇنى ئاساس قىلغان («ئەف.» 5:4).

(2) «قول تەگكۈزۈش»

ئوقۇرمەنلەر تەۋراتتىن تېپىلىدىغان «قول تەگكۈزۈش»كە دائىر مىساللاردىن شۇ يەردىكى مۇھىم چۈشەنچىنىڭ «بىر بولۇش» ياكى «بىر سالاھىيەتتە بولۇش» دېگەن مەنىدە ئىكەنلىكىنى كۆرەلەيدۇ. كۆپىنچە ۋاقىتلاردا قۇربانلىق قىلغۇچى (مەيلى ئاددىي پۇقرا بولسۇن ياكى كاھىن بولسۇن) قۇربانلىق بولغان ھايۋاننىڭ بېشىغا قولىنى تەگكۈزۈپ («لاۋ.» 4:1، 2:3، 4:4، 15:4، 24:4، 14:8، 21:16، «چۆل.» 12:8، «2تار.» 29:23) خۇداغا: «بۇ ھايۋان مېنىڭ ئورنۇمدا (ساڭا ئىبادەت قىلىش، رەھمەت ئېيتىش، گۇناھلىرىمنى تىلەش ئۈچۈن) كۆيدۈرۈلسۇن» دەيدۇ. گۇناھلىرىنى تىلەش ئۈچۈن بولغان قۇربانلىقلارنى سۇنغاندا قۇربانلىق قىلغۇچى ئۇنىڭغا قول تەگكۈزگەندە بەزىدە يەنە «مېنىڭ گۇناھلىرىم بۇ ھايۋاننىڭ ئۈستىگە قويۇلغان» دەپ گۇناھلىرىنى خۇدا ئالدىدا ئىقرار قىلاتتى.

ئىنجىل دەۋرىدە بولسا «قول تەگكۈزۈش»نىڭ مۇھىم چۈشەنچىسى «بىر بولۇش» مەنىسىدىمۇ بولىدۇ. بىراق ئىنجىلدا قول تەگكۈزگۈچى قول تەگكۈزۈلگەن كىشىگە «بۇ ئادەمنىڭ ھاجەتلىرى مېنىڭكى بولغاندەك بولسۇن» دەپ ئۇنىڭ ئورنىدا دۇئا قىلىشنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن شۇنداق قىلىدۇ. رەب ئەيسا دائىم دېگۈدەك كېسەل ئادەملەر ئۈچۈن دۇئا قىلغىنىدا («مات.» 3:8، 34:20، «مار.» 23:5، 5:6، 23:8-25) ۋە باللارغا بەخت تىلىگىنىدە ئۈستىگە قول تەگكۈزگەنلىكىنى كۆرىمىز. ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىمۇ ئوخشاش ئىشنى قىلاتتى («مار.» 13:6، 18:16). جامائەت ئىچىدە كېسەل بولغانلار ئۈچۈن دۇئا قىلىنغاندا، ماي سۈرۈپ مەسىھلەش بىلەن («ياق.» 14:5) قول تەگكۈزۈشكە توغرا كېلىدۇ. جامائەتنىڭ سۇغا چۆمۈلدۈرۈلگەن كىشىلەرگە مۇقەددەس روھنىڭ چۆمۈلدۈرۈشىنى تىلىگىنىدە، ئۇلارغا «قول تەگكۈزۈش» «سىلەرنىڭ ئورنۇڭلاردا بولۇپ سىلەرگە مۇقەددەس روھنى تىلەيمىز» دېگەننى بىلدۈرىدۇ («روس.» 15:8-17، 17:9، 6:19). ئالاھىدە خىزمەتكە ئايرىلغانلار ئۈچۈن ئۈستىگە «قول تەگكۈزۈش» «ئى رەب، بۇلار بىزنىڭ ئورنىمىزدا خىزمەت قىلماقچى، بىز سېنىڭ ئالدىڭدا ئۇلارنىڭ خىزمەتتىكى بارلىق ھاجەتتىدىن چىققايسەن دەپ دۇئا قىلىمىز» دېگەننى بىلدۈرىدۇ («روس.» 6:6، 3:13، 23:14، «1تىم.» 14:4، 22:5، «2تىم.» 6:1).

6:6: ئېتىقادتىن چېكىنىپ كەتكەنلەر قايتىدىن تووۋا قىلالامدۇ؟

«چۈنكى ئەسلىدە يورۇتۇلۇپ، ئەرشتىكى ئىلتىپاتتىن تېتىغان، مۇقەددەس روھتىن نېسىپ بولغان، خۇدانىڭ سۆز-كالامىنىڭ ياخشىلىقىنى ھەم كەلگۈسى زاماندا ئاپايان قىلىنىدىغان قۇدرەتلەرنى ھېس قىلىپ باققانلار ئەگەر يولدىن چەتنىگەن بولسا، ئۇلارنى قايتىدىن تووۋا قىلدۇرۇش ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى ئۇلار ئۆز-ئۆزىگە قىلىپ خۇدانىڭ ئوغلىنى قايتىدىن كرېستلەپ رەسۋا قىلماقتا».

مەسىھگە ئېتىقاد باغلىغان ئاندىن ئېتىقادىدىن تېنىپ كەتكەن ياكى ئېغىر ئەخلاقسىزلىققا تېيىلىپ چۈشكەنلەردىن بۇ سۆزلەرنى ئوقۇپ ماڭا زادى خۇدانىڭ يېنىغا قايتىدىغان يول بارمدۇ دەپ قورقىدىغان كۆپ ئادەملەر بولغان ۋە بولماقتا. بۇنداق ئەھۋالدا ئادەم قاتتىق قورقمىسا، ئۇ ئۇچىغا چىققان ئەخمەق، ئەلۋەتتە. بىراق بۇ سۆزلەرنى خەتتىكى ئالدى-كەينى مەزمۇنلار بىلەن تەڭ ئوقۇپ چۈشىنىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ. ئېسىمىزدە باركى، ئۇشبۇ مەكتۇپ «ئۆز يۇرتىنىڭ قىلىپىغا قايتىدىن چۈشۈپ، «كونا ئەھدە» بويىچە ئىبادەتخانىغا قايتىپ شۇ يەردە تەۋراتتا تەلەپ قىلىنغان قۇربانلىقلارنى سۇنۇشقا مەجبۇرلىنىپ تۇرلۇك بېسىمغا ئۇچراپ كەلگەن ئىبرانىي ئېتىقادچىلارغا يېزىلغان. ئۇلار شۇ بېسىم ئاستىدا تەۋرىنىپ قالغانلىقى تۈۋەندىكىدەك ئىككى سەۋەبىنىڭ بىردىن ياكى ئىككىسىدىن بولغان: —

(1) خۇدانىڭ ھەقىقەتەن لاۋىيلارغا تاپشۇرغان قۇربانلىق تۈزۈمىنى ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقىغا، شۇنداقلا مەسىھنىڭ تارتقان ئازاب-ئوقۇبەتلىرى ھەقىقەتەن «ئاخىرقى بىردىنبىر قۇربانلىق» ئىكەنلىكىگە بولغان گۇمان؛

(2) ئېتىقاد تۈپەيلىدىن ئۆز يۇرتداشلىرىدىن بولغان زىيانكەشلىككە ياكى چەتكە قېقىلىشقا بەرداشلىق بېرىشنى خالىماسلىقى. شۈبھىسىزكى، بەزىلىرى: «ئىبادەتخانىغا بېرىپ، قۇربانلىقلارنى سۇنۇشتىن توختىمىسام، لېكىن كۆڭلۈمدە مەسىھگە يوشۇرۇن ئىشەنسەم، ھېچكىم ئېتىقادىمنى بىلمىسە بولىۋېرىدۇ؛ ھەممەيلەن مېنى ئۆزىدەك «ئىخلاسمەن يەھۇدىي» دەپ قارايدۇ» دېگەندەك ئويدا بولاتتى.

بىرىنچى مەسىلە ئۈستىدە مۇئەللىپ گۇمانلارنى يوقىتىپ، كەم دېگەندىمۇ ئالتە تەرەپتە مەسىھ خۇدانىڭ بۇرۇن كەلگەن بارلىق خىزمەتكارلىرىدىن چەكسىز ئۈستۈنلۈكتە

تۆرغانلىقىنى، ئۇنىڭ قۇربانلىقى دەرھەققەتەن «ئاخىرقى قۇربانلىق» ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

ئىككىنچى نۇقتىدا (يۈرتتىكىلەردىن قورقۇش) بولسا، ئۇلارغا ئىنسانلارغا نىسپەتەن قىلىنىپ چۈشۈرۈلگەن ئەڭ يۇقىرى چاقىرىقتىن چېكىنگەنلەر يېڭى ئەھدىدە يەتكۈزۈلگەن مېھىر-شەپقەتكە لايىق ئەمەس دەپ كۆرسىتىپ ئېنىق ئاگاھلاندۇرىدۇ. 11-بابتا ئۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ۋە ئېتىقاد يولىدا «يول باشلامچى» بولغان خۇدا ئەھلى ھەتتا ئۆز يۇرتداشلىرى تەرىپىدىنمۇ چەتكە قېقىلىپ زىيانكەشلىككە ئۇچراپ كەلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ ئىنتايىن ئوچۇق-يورۇق سۆزلەر بىلەن ئەنە شۇنداق «يۇرتتىكىلەردىن قورقۇش»تا بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشەي دەپ كونىلىق بويىچە قىلىپلىشىشنى پەقەت «گۇناھلار ئىچىدىكى لەززەتلەردىن ۋاقىتلىق بەھرىمەن بولۇش» دەپ ئەيىبلەيدۇ (25:11).

ئۆزىنىڭ گۇناھلىرىنى تىلەش ئۈچۈن مۇساغا چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە بېكىتىلگەن قۇربانلىقلارنى سۇنۇۋەرگەنلەر خاتالىشىپلا قالماي، بەلكى مەسىھنىڭ قۇربانلىق ئەمەلگە داغ كەلتۈرۈپ ئۇنى ھاقارەتلىگەنگە باراۋەر ئىش قىلغان بولىدۇ؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ سۇنغان قۇربانلىقلىرى (قوي-كالا قاتارلىقلار) دەل شۇ ئىشنىڭ ئۆزى بولىدۇ. بۇ: —

(1) مەسىھنىڭ گۇناھكارلارنى قۇتقۇزۇش ئەمەل-خىزمىتى تېخى تۈگمىدى دېيىش؛

(2) خۇدانىڭ ئەمەلدىن قالدۇرغىنىنى يەنىلا چىڭ تۇتۇپ، مەسىھنىڭ قۇربانلىقلا كۇپايە بولمايدۇ دەپ ئۇنىڭدىن تېنىش. مۇئەللىپنىڭ سۆزى بويىچە بولغاندا: «ئۇلار خۇدانىڭ ئوغلىنى قايتىدىن كرېستلەپ رەسۋا قىلماقتا».

شۇڭا مۇئەللىپنىڭ دېگىنى «خۇدانىڭ يېنىغا قايتىش يولى مەۋجۇت ئەمەس»، دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى ئۇلار مەسىھنىڭ قېشىغا قايتاي دېسە كونا تۈزۈمدىن ھەم ئۇنىڭدىكى قۇربانلىقتىن قەتئىيلىك بىلەن قول ئۈزۈشى، شۇنداقلا يۇرتتىن كەلگەن خارلىق ۋە زىيانكەشلىككە قارىتا مەسىھنىڭ بولارنى كۆزگە ئىلغۇچلىكى يوق دېگىنىدەك بەرداشلىق بېرىشى كېرەك ئىدى (2-1:12).

3:7 ئۈستىدە

«ئۇنىڭ ئاتىسى يوق، ئانىسى يوق، نەسەبنامىسى يوق، كۈنلىرىنىڭ باشلىنىشى ۋە ھاياتىنىڭ ئاخىرلىشىشى يوقتۇر، بەلكى ئۇ خۇدانىڭ ئوغلىغا ئوخشاش قىلىنىپ، مەڭگۈلۈك كاھىن بولۇپ تۇرىدۇ»

مەلكىزەدەك دېگەن كىشى توغرۇلۇق ھەيران قالارلىق بۇ بايانغا قاراپ ئۇنى زادى كىمدۇ، دەپ قېلىشىمىز مۇمكىن. دىققەت قىلىمىزكى، مۇئەللىپ «ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسىنى كۆرسىتىدىغان نەسەپنامىسى ياكى تۇغۇلۇش خاتىرىسى يوق» دېگەن ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ ھېچقانداق ئاتا-ئانىسى ياكى تۇغۇلۇش ئىشى يوقلۇقىنى ئوچۇق دەيدۇ! ئۇنىڭ ئىبراھىم بىلەن كۆرۈشۈشكە چىققان چاغدىكى ۋەقەنىڭ خاتىرىسىنى قايتىدىن ئوقۇڭ. ئۇ ھېچقانداق تونۇشتۇرۇلۇش ياكى چۈشەندۈرۈلۈش بولمىغان ھالدا تارىخ سەھىپىلىرىگە كىرىپ كېلىدۇ. بىراق ئىبراھىم ئىككىلەنمەي ئۇنىڭ كاھىنلىقىنى تونۇپ يېتىدۇ ۋە ئۇنىڭ ئۆزى ئۈچۈن بەخت تىلىگىنىنى قوبۇل قىلىدۇ. «شۈبھىسىزكى، بەخت تىلىگۈچى بەختكە ئېرىشكۈچىدىن ئۈستۈندۇر» (7:7).

ئۇنىڭ ھەقىقەتەن «كۈنلىرىنىڭ باشلىنىشى ۋە ھاياتىنىڭ ئاخىرلىشىشى يوق» دېگەنلىكىنىڭ مەنىسى شۈبھىسىزكى، خۇدا ئۆزى مەڭگۈلۈك بولغاندەك ئۇمۇ مەڭگۈلۈكتۇر. شۇڭا بىز شۇ بىرلا خۇلاسىگە كېلىشىمىز توغرىدۇركى، مەلكىزەدەك رەب ئەيسانىڭ تۇغۇلۇشىدىن ئىلگىرىكى ئۇنىڭ بىر كۆرۈنۈشى ئىدى. تەۋراتتا ئۇنىڭ مۇشۇنداق ئايان بولۇشلىرى بايان قىلىنغان خاتىرىلەردىن بىرنەچچە مىسال بار. مەسىلەن، ئۇ «پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىسى» ياكى «پەرۋەردىگارنىڭ قوشۇنىنىڭ سەردارى» سۈپىتىدە كۆرۈنگەندە «پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىسى» خۇددى خۇدا ئۆزى سۆزلىگەندەك سۆزلەيدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا خۇدا دەپ ئىبادەت قىلىنىدۇ ۋە ئۇ شۇنداق ئىبادەتنى قوبۇل قىلىدۇ. مەسىلەن، «يار.» 6:16-13، 1:18-33، 11:22-19، «يەشۇئا» 5:13-6:5، «ھاك.» 2:1-4، 6:11-24، 13:1-23، «مىك.» 5:1-2. «زەك.» 8:12نى كۆرۈڭ. مەلكىزەدەك دېگەن ئىسمىنىڭ مەنىسى: — «..بىرىنچىدىن «ھەققانىيەت پادىشاھى»... ۋە ئۇ «سالېمنىڭ پادىشاھى»مۇ بولۇپ، مەنىسى «ئامانلىق پادىشاھى» دېگەنلىك». بۇ بايان توغرۇلۇق ئويلىساق، بۇنداق

ئاتاقلار بىلەن ئاتىلىدىغان پەقەت بىردىنبىر زات بار — ئۇ رەب ئەيسا ئۆزىدۇر. شۇڭا بىز «مەلكىزەدەكنىڭ كاھىنلىق تۈزۈمى بويىچە» ياكى «تېپى بويىچە» پەقەت ئىككى كاھىن بار، ئۇلار ئىككىسىنى ئەمەلىيەتتە بىر زات دەپ ئىشىنىمىز. بۇ زات بولسا مەلكىزەدەكنىڭ سالاھىيىتىدە كۆرۈنۈپ، ئۆزىنىڭ «كاھىنلىق تۈزۈم»نى بېكىتكەندىن كېيىن، ئۆزى كېلىپ مۇشۇ تۈزۈمدىكى ئىككىنچى، شۇنداقلا ئاخىرقى «مەڭگۈگە كاھىن بولغان» رەب ئەيسا ئۆزىدۇر.

20-19:10 «شۇنىڭ ئۈچۈن، ئەي قېرىنداشلار، ئەيسانىڭ قېنى ئارقىلىق ئەڭ مۇقەددەس جايغا كىرىشكە جۈرئەتلىك بولۇپ، (ئۇ بىزگە ئېچىپ بەرگەن، ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسىدىن (يەنى، ئۇنىڭ ئەت-تېنىدىن) ئۆتىدىغان شۇ يېپيېڭى، ھاياتلىق يولى بىلەن)...»

بۇ ئايەتتىكى «پەردىسى (يەنى، ئۇنىڭ ئەت-تېنى)» دېگەن بايان بىزگە ئەيسانىڭ ئۆزى توغرۇلۇق چوڭقۇر بىر چۈشەنچىنى ئېچىپ بېرىدۇ. ئۇنىڭ ئۆلىدىغان دەقىقىدە ئىبادەتخانىدىكى «مۇقەددەس جاي» ۋە «ئەڭ مۇقەددەس جاي» ئوتتۇرىسىدىكى (10 سانتىمېتر قېلىنلىقتا) پەردىنىڭ ئۈستىدىن تېگىگىچە يىرتىلىپ كەتكەنلىكىنى ئەسلەيمىز («مات.» 51:27). بۇ ئىش ئارقىلىق ھېچقانداق شۈبھە قالمايدۇكى، خۇدا مەسىھنىڭ ئۆلۈمى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ بىۋاستە ھۇزۇرىنى بىراقلا ئېچىۋەتكەنلىكىنى كۆرسەتكەن. بۇنىڭدىن ئىلگىرى پەقەت باش كاھىن يىلدا پەقەت مەلۇم بىر كۈنىلا «پەردە ئارقىلىق» ئەڭ مۇقەددەس جايغا كىرەلەيدىغان بىردىنبىر ئادەم ئىدى. «بىراق، «ئەڭ مۇقەددەس جاي» دەپ ئاتالغان ئىككىنچى بۆلۈمگە پەقەت باش كاھىن يىلدا بىر قېتىملا كىرىدۇ. كاھىن ئۇ يەرگە ئۆز گۇناھلىرى ۋە خەلقنىڭ نادانلىقتىن ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى ئۈچۈن ئاتالغان قۇربانلىق قېنىنى ئالماي كىرمەيدۇ» (7:9).

يەر يۈزىدىكى ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسى مەسىھنىڭ تېنى بىز ئۈچۈن يىرتىلغاندەك يىرتىلغان. مۇقەددەس «ئىبادەت چېدىرى» بولغان دەۋردە ۋە كېيىن سۇلايمان پادىشاھنىڭ دەۋرىدىكى ئىبادەتخانىدىمۇ پەردە كەينىدە خۇدانىڭ ئەينى شان-شەرىپى (ئىبرانىي تىلىدا «شېكىناھ») جۇلالىنىپ پارلاپ تۇراتتى («مىس.» 34:40-38، «2سام.» 2:6،

«1پاد.» 8:1-12، «2پاد.» 15:19، «1تار.» 6:13، «2تار.» 5:5-14، «زەب.» 80:1، 99:1، «يەش.» 16:37نى كۆرۈڭ). مۇسا پەيغەمبەر خۇدانىڭ ھۇزۇرىدا تۇرۇپ چىققاندىن كېيىن («مىس.» 34:29-30) خەلق ئۇنىڭ خۇدانىڭ ئەكس ئېتىلدىغان شەرىپى بىلەن پارلايدىغان چىرايىغا قاراشقا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ تۇرۇپ خۇدانىڭ سۆزىنى ئاڭلىشىغا ئىمكانىيەت يارىتىش ئۈچۈن چىرايىنىڭ ئۈستىگە پەردە تارتىشى كېرەك ئىدى (33-35).

مۇقەددەس ئىبادەت چېدىرىنىڭ پەردىسى ۋە ھەتتا چېدىرنىڭ ئۆزىمۇ شۇ رولنى ئوينايتتى. ئەگەر خۇدا تولۇق شان-شەرىپى ئىچىدە ئارىمىزدا ئايان بولغان بولسا، گۇناھسىز بىر ئىنسان ئۇنىڭغا قارىيالمايتتى، لېكىن ھەممىمىز گۇناھكار بولغاندىن كېيىن بۇ كۆرۈنۈشكە قانداقمۇ قارىيالايمىز؟ ئىنسان قۇياشقا قاراپ تۇرالامدۇ؟ شۇنىڭغا ئوخشاش، ئىبادەت چېدىرى خۇداغا نىسبەتەن (1) ئۆز خەلقى ئىسرائىلنىڭ ئوتتۇرىسىدا (شان-شەرىپىنى پەردىلىگەن ھالدا) تۇرۇشقا يار بەرگەن؛ (2) ئىسرائىل خەلقىنىڭ كاھىنلىق تۈزۈم، شۇنداقلا قۇربانلىقلار ئارقىلىق ئۆزىگە يېقىنلىششىغا ئىمكانىيەت بەرگەن.

ئەيسا تۇغۇلغاندا روسۇل يۇھاننا مۇنداق بايان قىلىدۇ: ««كالام» ئىنسان بولدى ھەم ئارىمىزدا ماكان قىلىپ (گرېك تىلىدا «چېدىر تىكىپ») ياشىدى. ئۇ مېھىر-شەپقەت ۋە ھەقىقەتكە تولغان بولۇپ، بىز ئۇنىڭ شان-شەرىپىنى، يەنى ئاتىمىز خۇدانىڭ بىردىنبىر يېگانە ئوغلىنىڭ شان-شەرىپىنى كۆردۇق» («يۇھ.» 1:14). خۇدانىڭ شان-شەرىپى بىر ئىنساندا مۇجەسسەملەشتى؛ يۇھاننا ۋە ئۇنىڭدەك مەسىھگە ئەگەشكەنلەرمۇ خۇدانىڭ شان-شەرىپىنى «كۆتۈرەلىگۇدەك دەرىجىدە» كۆرۈشكە نېسىپ ئىدى. دېمىسەكمۇ، ئۇلار كۆرگەن شان-شەرەپ پەقەت ئىمان-ئېتىقاد باغلىغانلارغا ئېچىلدى. خۇدا ئەيسانى مۇخلىسلىرى ئالدىدا شان-شەرەپ بىلەن ئۇلۇغلىغان ۋاقتى بۇنىڭغا بىر مىسال بولىدۇ («مات.» 17:1-13) لېكىن يەنە باشقا ۋاقىتلاردا ئەيسا «سىرتقى پارلاقلىق»ى بىلەن، كۆرۈنمىگىنى بىلەن مۇخلىسلىرى ئۇنىڭ ئىچىدىكى بۈيۈك شان-شەرىپىنى روھ-قەلبىدە كۆرۈپ يەتكەن (مەسىلەن، «يۇھ.» 2:1-11، بولۇپمۇ 11-ئايەتنى كۆرۈڭ).

مۇئەللىپنىڭ كۆز ئالدىمىزدىكى مۇشۇ ئايەتتە «پەردىسى (يەنى، ئۇنىڭ ئەت-تېنى)» دېگىنىدىن بىز مەسىھنىڭ شان-شەرىپى (شۇنىڭدەك خۇدانىڭ شان-شەرىپى-نىڭ ئىنسانغا ئايان قىلىنغان ئەڭ ئۇلۇغ نامايەندىسى بولسا، دەل ئۇ تارتقان ئازاب-

ئوقۇبەتلەر ۋە ئۆلۈمدە ئۇنىڭ تېنى، يەنى «پەردە»نىڭ يىرتىلغىنىدا بولغان، دەپ قارايمىز. مۇشۇ يول بىلەن خۇدانىڭ ھۇزۇرىغا كىرىدىغان يول بىزگە ئېچىلغان، شۇنداقلا مۇشۇ يول بىلەن خۇدانىڭ تەڭداشسىز، ھەممىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغان مۇھەببىتىنىڭ چەكسىز شان-شەرىپىنىڭ چوڭقۇر تەگلىرىنى كۆرەلەيدىغان بولدۇق! ئۇنىڭ «ئادەمنىڭ بىلىپ يېتىشىدىن ھەسسىلەپ ئېشىپ چۈشىدىغان» بۇ مۇھەببىتى بىلەن ئۇ «ھېچ گۇناھ ئۆتكۈزمىگەن» ئۆز يېگانە ئوغلىنى «بىزنى دەپ گۇناھنىڭ ئۆزى قىلدى؛ مەقستى شۇكى، بىزنىڭ ئۇنىڭدا خۇدانىڭ ھەققانىيلىقى بولۇشىمىز ئۈچۈندۇر». ھەمدۇسانا!

22:10 «دىللىرىمىز ۋىجدانىدىكى بۇلغۇنۇشلاردىن سېپىلىش بىلەن پاكلانغان ۋە بەدىنىمىز ساپ سۇ بىلەن يۇيۇلغاندەك تازىلانغان ھالدا ئېتىقادنىڭ تولۇق جەزم-خاتىرجەملىكى ۋە سەمىمىي قەلب بىلەن خۇداغا يېقىنلىشايلى!»

بۇ ئايەت ئۈستىدە قىسقىچە توختالغۇمىز بار. «بەدىنىمىز ساپ سۇ بىلەن يۇيۇلغاندەك تازىلانغان ھالدا» دېگەن ئىبارە نېمە ئىشنى كۆرسىتىدۇ؟ ئۇ ئىبادەت ئالدىدا تېنىمىزنى يۇيۇش ياكى غۇسۇل قىلىش كېرەك دېگەنلىكمۇ؟ رەببىمىز ئەيسا مەسىھنىڭ بۇنداق ئىشلار توغرۇلۇق بولغان تەلىمى تولىمۇ روشەندۇر. خۇدا ئىنساننىڭ سىرتتىكى پاكىزلىقىغا ئانچە كۆڭۈل بۆلمەيدۇ («مار.» 1:7-23نى كۆرۈڭ)، بەلكى ئىنساننىڭ ئىچكى دۇنياسىغا دائىم قارايدۇ. دۇئادىن بۇرۇن قولنى يۇغان، ئەمما كۆڭلى ناپاك كىشىنىڭ دۇئاسى خۇدا ئالدىدا قەتئىي قوبۇل قىلىنمايدۇ. شۇڭا مۇشۇ يەردە مۇئەللىپ ھېچقانداق جىسمانىي يۇيۇش ياكى جىسمانىي «ساپ سۇ»نى كۆرسەتكىنى يوق. ئايەتتە ئۇ يەنە «دىللىرىمىز ... سېپىلىش بىلەن پاكلانغان»نى تىلغا ئالىدۇ؛ لېكىن بۇ سېپىلىش سىرتتىكى ئىش ئەمەس، بەلكى ئىنسان قەلبىدە (مۇقەددەس روھنىڭ مەسىھنىڭ قېنىنى قەلبىمىزگە تەتبىقلىشى ئارقىلىق) يۈز بېرىدىغان ئىش. شۇنىڭغا ئوخشاش «تېنىمىز يۇيۇلغان ھالدا» «ساپ سۇ» دېگەن ئىبارىلەر كۆچمە مەنىدە بولىدۇ. شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭ كۆزدە تۇتقىنى ئەسلىدىكى لاۋىيلىق كاھىنلارنىڭ خۇداغا يېقىنلىشىش يولى ئىدى. ئۇلارنىڭ «پاكىزلىنىشى ئۈچۈن» تەنلىرى ئۈستىگە قۇربانلىقلارنىڭ قېنى ياكى «كافارەت سۈيى» سېپىلىشى كېرەك ئىدى. خۇداغا يېقىنلىشىش ئۈچۈن ئۇلار

(1) چوڭ داس («دېڭىز») ئىچىدە پۈتكۈل تەنلىرى يۇيۇلۇشى؛ (2) قۇربانلىق قانلىرى ئۈستىگە سېپىلىشى؛ (3) مۇقەددەس ماي بىلەن «مەسىھلىنىش»ى كېرەك ئىدى («لاۋ.» 6:8، 23-24، 30). مۇئەللىپ بۇ ئىشلارنى كۆچمە مەنىدە بىزگە تەتبىقلايدۇ. روسۇل پاۋلۇس بىزگە، مەسىھ ئۆز جامائىتىنى ««چوڭ داس»، يەنى خۇدانىڭ سۆزى»دە يۇيۇپ پاك قىلدۇ، دەپ ئۇقتۇردۇ («ئەف.» 5:25-27). شۇڭا مۇئەللىپ مۇشۇ يەردە كۆچمە مەنىدە سۆز قىلدۇ، «ساپ سۇ» — بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنى پاش قىلدىغان ھەمدە ئىچكى دۇنيايىمىزنىمۇ، سىرتتىكى ئىش-ھەرىكەتلىرىمىزنىمۇ توغرىلايدىغان توۋا قىلىشتىكى ئەمەلىي باسقۇچلارغا كۆرسەتمە بولىدىغان خۇدانىڭ سۆزىنى كۆرسەتكەن بولسا كېرەك. شۇنىڭ بىلەن خۇدانىڭ سۆزى بىزنى خۇدانىڭ مۇقەددەس روھى ئارقىلىق مەسىھنىڭ قېنىنى ۋىجدانىمىزغا سېپىپ قەلبىمىزنى پاكلاندۇرۇشقا تەييارلايدۇ.

شۇڭا ئېتىقادچى ئۈچۈن دۇئا ئالدىدا ياكى خۇدانىڭ سۆزىنى ئوقۇش ئالدىدا قول يۇيۇش شەرت ئەمەس؛ بىراق خۇدانىڭ شاپائىتىنى قوبۇل قىلىشقا كىرىش ئۈچۈن ئۇ چوقۇم سىرتتىكى ۋە ئىچىدىكى گۇناھلىرىدىن توۋا قىلىشى كېرەك.

10:26-27: «ھەقىقەتنى تونۇشقا نېسىپ بولغاندىن كېيىن، يەنىلا قەستەن گۇناھ ئۆتكۈزۈۋەرسەك، ئۇ چاغدا گۇناھلار ئۈچۈن سۇنۇلىدىغان باشقا بىر قۇربانلىق بولماس، بەلكى بىزگە قالىدىغىنى پەقەت سوراق، شۇنداقلا خۇدا بىلەن قارشىلىشىدىغانلارنى يەپ تۈگەتكۈچى تەييار تۇرىدىغان يالقۇنلۇق ئوتنى قورقۇنچ ئىچىدە كۈتۈشلا، خالاس»

بۇ ئايەت 6:6گە ئوخشاش، ئېتىقاد باغلىغان لېكىن كېيىن ئېغىر گۇناھلارغا تېيىلىپ چۈشكەن كۆپ كىشىلەرنى «خۇدانىڭ يېنىغا قايتىش يولى بارمىكىن» دېگۈزۈپ ئىنتايىن قورقىتىدۇ. يەنە بىر قېتىم دەيمىزكى، ئەمەلىيەتتە مۇنداق ئەھۋاللاردا بولغانلار قورقمىسا، ئۇتتۇپ كەتكەن ئەخمەقلىق بولىدۇ. بىراق 26-ئايەتتە بايان قىلىنغان قورقۇنچلۇق ئەھۋالغا چۈشكەنلەر ئۈچۈن 27-ئايەت بىر «ئۈمىد ئۇچقۇنى»نى تەمىنلەپ بېرىدۇ. 27-ئايەتتە ئۇ خۇدانىڭ ئۆزى بىلەن «قارشىلىشىدىغانلارنى يەپ تۈگەتكۈچى» ئالاقاچان تەييارلىغان ئوتنى بايان قىلىدۇ. ئەگەر قەلبىمىزنىڭ تەگلىرىدە ئۆزۈمىزنىڭ يامان قىلمىشلىرىمىزغا تېخى يىرگىنچىم بار بولسا، خۇدا بىلەن

دۈشمەن بولماسلىقتا تەشنايىم بار بولسا، مەسىھگە قارايدىغان ئىمان-ئېتىقادىم يەنىلا بار بولسا، مۇئەللىپ تىلغا ئالغان ئوت ۋە سوراق ئاخىر بېرىپ مېنى پۈتۈنلەي يەپ تۈگەتمەيدۇ، دېگەن ئۈمىد بولىدۇ. ئوت بۇنىڭ ئورنىدا مەندە بولغان خۇدادا خالىمايدىغان ھەربىر ئىشنى كۆيدۈرىدىغان ئەمما ئۆزۈمنى تاۋلايدىغان ئوت بولىدۇ («كورىنتلىقلار (1)» 3:11-15، «ئىبر.» 29:12، «يەش.» 10:33-24نى كۆرۈڭ). ھەتتا چىن كۆڭلىدىن قورقۇپ تۇۋا قىلغانلار خۇددى خۇدانىڭ ئوتتا يۇزلەنگەندەك ئۇنىڭ تەربىيىسى (مەيلى ئىنتايىن قاتتىق بولسىمۇ)نى قوبۇل قىلىپ، شۇنداقلا خۇداغا يەنە بۇ دۇنيادا مېۋىلىك بولۇشنىڭ ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولۇشى مۇمكىن («1كور.» 30:11-32نى كۆرۈڭ).

«ئىبرانىيلارغا» 34:10 «چۈنكى سىلەر ھەم مەھبۇسلارنىڭ دەردىگە ئورتاق بولدۇڭلار ھەم مال-مۈلكۈڭلار بۇلانغاندىمۇ، كەلگۈسىدە تېخىمۇ ئېسىل ھەم يوقاپ كەتمەيدىغان باقىي تەئەللۇقاتقا ئىگە بولىدىغانلىقىڭلارنى بىلگەچكە، خۇشاللىق بىلەن بۇ ئىشنى قوبۇل قىلدىڭلار».

پەلەستىن ۋە ئەتراپىدا تېپىلغان، مۇشۇ مەزگىلنى بايان قىلغان تارىخىي خاتىرىلەرگە ئاساسلانغاندا، رىم ئىمپېرىيەسى ھۆكۈمىتى مەسىھ توغرىسىدىكى گۇۋاھلىقتا ئالاھىدە قارشى چىققان ۋاقىتلاردا ئۇلار قاتتىق يارلىقلارنى چىقارغان. يارلىقلار بويىچە مەسىھگە ئېتىقاد قىلغان، شۇنداقلا ئېتىقادىنى جار قىلغۇچى ھەرقانداق كىشىنىڭ بارلىق تەئەللۇقاتلىرى دۆلەت تەرىپىدىن مۇسادىرە قىلىناتتى؛ مۇسادىرە قىلىنغانىنىڭ يېرىمى بولسا «پالانچى-پۇستانچى كىشى مەسىھنى جار قىلدى» دەپ ساتقۇنلۇق قىلغان كىشىگە تەقسىملەپ بېرىلەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇشبۇ خەتنى تاپشۇرۇۋالغان ئېتىقادچىلارنىڭ بەزىلىرى مۇشۇنداق جاپانى بېشىدىن ئۆتكۈزگەندى. ئۇلار ئەيىنى چاغدا بۇنى ئەيسا تاپىلغىنىدەك خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلغان: —

«مۇبارەك، مەن ئۈچۈن باشقىلارنىڭ ھاقارەت، زىيانكەشلىك ۋە ھەرتۈرلۈك تۆھمەتكە ئۇچرىساڭلار؛ شاد-خۇرام بولۇپ يايراڭلار! چۈنكى ئەرشلەردە كاتتا ئىنئام سىلەر ئۈچۈن ساقلانماقتا؛ چۈنكى سىلەردىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرگىمۇ ئۇلار مۇشۇنداق زىيانكەشلىكلەرنى قىلغان» («مات.» 11:5-12).

ئەمما يۇرت تەرىپىدىن شۇنداق توختاۋسىز خارلىق ۋە چەتكە قېقىلىشلار مۇشۇ قەدىرلىك ئېتىقادچىلارنى ئۇپراتماقتا، ئۇلار ھازىر ئاللىقاچان ئېرىشكەن روھىي بايلىقلار ۋە مىراستىن مەھرۇم بولۇش خەۋپ-خەتىرىدە تۇراتتى. «چۈنكى خۇدانىڭ ئىرادىسىگە ئەمەل قىلىپ، ئۇنىڭ ۋەدە قىلغىنىغا مۇيەسسەر بولۇش ئۈچۈن، سەۋر-چىدام قىلىشقىلارغا توغرا كېلىدۇ» (36:10).

بىز مۇشۇ يەردە پەقەت شۇنى قوشۇپ ئېيتىمىزكى، خەت ئىبادەتخانا ھەم شۇنىڭغا ئائىت بولغان قۇربانلىقلارنى تاشلاشقا روشەن خىتاب قىلغان بولغاچقا، ئىبادەتخانىنىڭ مىلادىيە 70-يىلىدا ۋەيران قىلىنىشىدىن ئىلگىرى (بەلكىم مىلادىيە 60-يىلى ئەتراپىدا) يېزىلغان بولسا كېرەك. كېيىن، يەھۇدىيلار رىمغا قارشى ئىسيان كۆتۈرۈپ، رىم لەشكەرلىرى يېرۇسالېمنى ئۈچ يېرىم يىللىق مۇھاسىرىگە ئالغان. ئۇلار شەھەرگە بۆسۈپ كىرگەندە شۇنچە ئەسەبىيلەشكەنكى، شەھەرنى، ئىبادەتخانىنى ۋە ئەتراپىدىكى يۇرتلارنى ۋەيران قىلىپ، بۇلاڭ-تالاڭ قىلىۋەتكەن. شۇ چاغدا ئەسلىدە ئېتىقاد جەھەتتە «مۇرەسسە قىلغان»، يۇرتداشلىرى بىلەن ئىناق ئۆتۈش ئۈچۈن ئېتىقادىدىن تېنىپ كەتكەن، شۇنداقلا زىيانكەشلىكتىن قېچىپ ئۆز تەئەللۇقاتلىرىنى قولدىن كەتكۈزمىگەنلەر بەربىر ئۇنىڭدىن پۈتۈنلەي مەھرۇم بولاتتى؛ بىراق بۇرۇنقى ۋاقىتلاردا زىيانكەشلىك ئاستىدا مال-مۈلكىدىن مەھرۇم بولغانلار خۇدا دەرۋەقە ئوتلۇق سىناقتا ئېتىقاد ۋە مۇھەببىتىمىزنى سىناپ كۆردى دەپ بىلىپ خۇشاللىقتا بولاتتى.

«ئىبرانىيلارغا» 26:11 «ئۇ (مۇسا) مەسىھكە قارىتىلغان ھاقارەتكە ئۇچراشنى مىسىرنىڭ خەزىنىسىدىكى بايلىقلارغا ئىگە بولۇشتىنمۇ ئەۋزەل بىلدى. چۈنكى كۆزلىرىنى ئەرشتىكى ئىنئامغا تىكىۋاتاتتى».

بۇ ئايەت بەك قىزىق، چۈنكى مەسىھ يەر يۈزىگە تېخى كەلمىگەن تۇرسا، مۇسا ئۇنىڭ كەلگۈسىدە دۇچ كېلىدىغان خارلىق ۋە تارتىدىغان ئازاب-ئوقۇبەتلىرىدىن خەۋەردار بولغاندەك ۋە ئۇلاردىن ئورتاق تارتسام ماڭا شۆھرەت بولىدۇ، دەپ بىلگەندەك تۇرىدۇ. مەسىھ تۇغۇلماي تۇرۇپ مۇسا قانداقمۇ «ئۇنىڭغا قارىتىلغان ھاقارەت»نى كۆرەلىگەن؟

«يەش.» 63:9دە بىز يەشايا پەيغەمبەرگە ئىسرائىلنىڭ مىسىردا تۇرغان ۋاقتىتىكى ھالى ۋە خۇدانىڭ ئۇلارغا ئىچىنى ئاغرىتقانلىقى توغرۇلۇق كەلگەن ۋەھيىنى ئوقۇيمىز: — «ئۇلارنىڭ بارلىق دەردلىرىگە ئۇمۇ دەرداش ئىدى؛

«ئۇنىڭ يۈزىدىكى پەرىشتىسى» بولسا ئۇلارنى قۇتقۇزغان،
ئۇ ئۆز مۇھەببىتى ھەم رەھىمدىللىقى بىلەن ئۇلارنى ھەمجەمەتلىك
قىلىپ قۇتقۇزغان؛
ئاشۇ قەدىمكى بارلىق كۈنلەردە ئۇلارنى ئۆزىگە ئارتىپ كۆتۈرگەن»
(«يەش.» 9:63).

بۇنىڭدىن كۆرىمىزكى، خۇدا ئۇلارغا ئىچىنى ئاغرىتقان بولۇپلا قالماي، بەلكى ئۇنىڭ «يۈزىدىكى پەرىشتىسى» ئۇلارنىڭ ئازابىدا بولغاچ، «ئۇلارنىڭ دەرد-ئەلەملىرىگە دەرداش» ئىدى. ئۇلارنىڭ ئازابىدا بەلكىم غايىب ھالدا تۇرغان بۇ «يۈزىدىكى پەرىشتىسى»نى رەببىمىز ئەيسانىڭ ئۆزىدىن باشقا بىرى ئەمەس دەپ ئىشىنىمىز. يۇقىرىدىكى 10:19-20نى، بولۇپمۇ «پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىسى» توغرۇلۇق ئىزاھاتىمىزنى كۆرۈڭ. «مىس.» 12:33-17دىمۇ مۇسا پەيغەمبەر خۇدادىن، ئىسرائىلنىڭ چۆل-باياۋاندىن ئۆتىدىغان سەپىرىدە خۇدانىڭ شەخسەن ئۇلارغا ھەمراھ بولۇشىنى ئىلتىجا قىلغانلىقىنى كۆرىمىز. ئاندىن بىز «ئۇلارغا ھەمراھ بولۇپ ئەگىشىپ يۈرگەن روھىي ئۇيۇلتاش» توغرۇلۇق ئوقۇيمىز («1كور.» 4:10). پاۋلۇس بىزگە يەنە «ئەمەلىيەتتە، مۇشۇ ئۇيۇلتاش مەسىھنىڭ ئۆزى ئىدى» دەيدۇ.

دېمەك، مەسىھ ئۇلار بىلەن بىللە ئىدى. ئەمما مۇئەللىپنىڭ «مەسىھكە قارىتىلغان ھاقارەت» دېگىنى نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟

خۇدانىڭ خەلقى قايسى يەردە كەمسىتىلگەن بولسا، ئۇلار بىلەن بىللە بولۇش (ئىسرائىل مىسىردا جاپا تارتقان ۋاقىتتا مۇسا ئۇلار بىلەن بولغاندەك) ئەمەلىيەتتە مەسىھ بىلەن بىللە بولۇشتىن ئىبارەت بولىدۇ. چۈنكى ئۇ «پەرۋەردىگارنىڭ پەرىشتىسى» سۈپىتىدىمۇ چوقۇم ئۇلار بىلەن بىللىدۇر. بۇ تەرەپتىن مۇسا «مەسىھكە قارىتىلغان ھاقارەت»نى ئۆز-ئۆزىگە قوبۇل قىلدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، خۇدانىڭ مۇددىئا-مەقسەتلىرى كۆزگە ئىلىنمىغان، ئۇنىڭ نامى ھاقارەتلەنگەن، ياكى ھەقىقەت، نۇر ۋە مېھرىبانلىق ئاياغ ئاستىدا دەسسەلگەن ئەھۋالدىمۇ ھەقىقەت تەرىپىدە تۇرۇپ قارشى چىققانلىقىنى كۆرسىتىشىنىڭ ئۆزى مەسىھ بىلەن بىللە بولۇشقا ۋە «ئۇنىڭغا قارىتىلغان ھاقارەتكە ئۇچراش»قا باراۋەر. چۈنكى خۇداغا ھاقارەت قىلىنسا، مەسىھ ئۇنىڭ سىرتىدا قاراپ تۇرمايدۇ، شۇ ھاقارەتنى ئۆزىگە قارىتىدۇ («زەب.» 9:69، «رىم.» 3:15).

مۇسا پەيغەمبەر چەككەن ئازاب-ئوقۇبەتلەر مەسىھ كەلگۈسىدە چېكىدىغان ئازاب-ئوقۇبەتلەرگە «بېشارەت كۆلەڭگە» ئىدى. ئۇنىڭ ئۆمرى بەلكىم مەسىھنىڭ ئۆمرىگە «بېشارەتلىك رەسىم»مۇ دېگىلى بولىدۇ. مۇسانىڭ ئۆمرىدىكى تۆۋەندىكى ئىش-ۋەقەلەر توغرۇلۇق ئويلاپ بېقىڭ: —

(1) ئۇ تۇغۇلغىنىدا شەيتان (پىرەۋن ئارقىلىق) ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتمەكچى ئىدى؛

(2) ئۇ خۇدانىڭ خەلقى بىلەن بىر بولۇپ ئۇلارنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن شاھانە، زور باياشات تۇرمۇشنى تاشلىدى؛

(3) ئۇ شۇنداق قىلغىنى بىلەن، ئۇنىڭ قېرىنداشلىرى، يەنى يەھۇدىي خەلقى ئۇنىڭ ياردىمىنى رەت قىلدى، ئۇنى چەتكە قاقتى («مىس.» 2:11-14، «روس.» 7:19-29)؛

(4) ئۇلارنىڭ چەتكە قېقىشلىرى بىلەن ئۇ يات ئەللەرنىڭ قولىدا تېخىمۇ جاپا تارتتى («مىس.» 2:15)؛

(5) ئۇ چەتكە قېقىلغان ۋاقىتتا خۇدا ئۇنىڭغا يات ئەللىك بىر ئايالنى بەردى (مەسىھ يەھۇدىي خەلق تەرىپىدىن چەتكە قېقىلغان ۋاقىتتا خۇدا ئۇنىڭغا جامائەتنى قوشۇپ بەردى — جامائەتنىڭ ئەزالىرىنىڭ كۆپىنچىسى «يات ئەللەر»دىن ئىدى) («رىم.» 9:25-33)

(6) ئاخىر بېرىپ خۇدا ئىسرائىلنى زور زۇلۇمدىن كۆپ كارامەت مۆجىزىلەر ئارقىلىق قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ئۇنى ئۇلارنىڭ يېنىغا قايتىدىن ئەۋەتتى. ئوخشاش يول بىلەن مەسىھ كەلگۈسىدە «ياقۇپنىڭ ئازاب-ئوقۇبەت كۈنى»دە («يەر.» 30:5-9) ئۇلارنى كۆپ كارامەت مۆجىزىلەر ئارقىلىق قۇتقۇزۇش ھەم ئۇلارغا پادىشاھ بولۇش ئۈچۈن بۇ دۇنياغا قايتىپ كېلىدۇ.

«ئىبرانىيلارغا» 13:20 «ئەمدى مەڭگۈلۈك ئەھدىنىڭ قېنى بىلەن قوي پادىسىنىڭ كاتتا پادىچىسى بولغان رەببىمىز ئەيسانى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرگۈچى، خاتىرجەملىكنىڭ ئىگىسى بولغان خۇدا...»

خەتنىڭ ئاۋۋالقى قىسمىدا مۇئەللىپ «يېڭى ئەھدە»نىڭ بارلىق باشقا ئەھدىلەردىن سېلىشتۇرغۇسىز ئۈستۈنلۈكىنى تىلغا ئالدى. دېمەك، بىز مۇشۇ يەردە تىلغا ئالغان «مەڭگۈلۈك ئەھدە» دەل «يېڭى ئەھدە»نىڭ ئۆزىدۇر، دەپ قارايمىز؛ لېكىن بۇ ئىبارىدىن، يەر يۈزىدە بىز «يېڭى ئەھدە» دەپ ئاتىغان ئەھدە ئەمەلىيەتتە ئەرشتە ئاللىقاچان ئۆزۈندىن مەۋجۇت بولۇپ كەلگەن، شۇنىڭ بىلەن شۇ يەردە «مەڭگۈلۈك ئەھدە»

دەپ ئاتالغان، دەپ قارايمىز. ئەمدى بۇ «مەڭگۈلۈك ئەھدە» كىملەر ئارىسىدا بولغان؟ «ئەف.» 1:11-12، «2تىس.» 2:13-14 ۋە «پەند-نەسىھەتلەر»دىكى سىرلىق 8-بابلاردىكى چوڭقۇر مەنىلەردىن شۇنى بىلەلەيمىزكى، ئەسلىدە: —

(1) خۇدائاتا ئۆز ئوغلى بىلەن: — ساڭا بىر جامائەت، يەنى ساڭا ھەمراھ بولىدىغان، سېنى ئىنتايىن سۆيىدىغان ئايالدەك، ئۆز مۇھەببىتىڭنى ئىپادىلەيدىغان، بىر تەن بولىدىغان جامائەتنى ساڭا قوشۇپ بېرىمەن، دەپ ئەھدە تۈزۈشكەنىدى.

(2) شۇنىڭدەك ئوغۇل بۇ ئىشنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ئۈچۈن، شۇنداقلا ئاتا ئۈچۈنمۇ «تىرىك بىر ئىبادەتخانا»، ئۇنىڭغا تولۇق ئىبادەت بېرىدىغان ھەممە ئۇنىڭدىن تولۇق ھۇزۇر ئالىدىغان، ئۇنىڭ مەڭگۈلۈك سىرلىرىدىن نېسىپدار بولىدىغان بىر ئۇيۇشما خەلق بولسۇن دەپ ئۆز جېنىنى قان تۆكۈپ پىدا قىلىشقا باغلىغان، دەپ ئىشىنىمىز.

(3) يۇقىرىقى ئىشلاردا دائىم ئۆزىنى كۆرسەتمەيدىغان مۇقەددەس روھ،، يەنى خۇدانىڭ مۇبارەك روھىمۇ سىرلىق، خالىس ھالدا ئۆزىنى شۇ «مەڭگۈلۈك ئەھدە»گە باغلىغان ۋە ئەھدىلەشكەن، دەپمۇ ئىشىنىمىز.

شۇنىڭ بىلەن ئاتا، ئوغۇل، روھ شۇ «مەڭگۈلۈك ئەھدە»گە ئەزەلدىن ئەھدىداش بولۇپ كەلمەكتە.

بۇ يەردە سەھىپىلەر پەقەت ئىشەنگىنىمىزنى بايان قىلىشقىلا يېتىدۇ. تەپسىلىي ئىسپاتلار بەرگىنىمىز يوق. ئەمما ئوقۇرمەن مۇقەددەس يازمىلارنى قېتىرقىنىپ ئوقۇغىنىدا بۇ ئىش، يەنى مەسىھنىڭ يەر يۈزىدە بىز ئۈچۈن تۆككەن قېنىدا پۈتۈلگەن بۇ «مەڭگۈلۈك ئەھدە»دە بىزگە مۇيەسسەر قىلغان چەكسىز شاپائەتنىڭ كۆپ ئىز-دەلىللىرىنى تاپقۇچى بولىدۇ.